

Statens
Historiska
Museer
Årsredovisning
2019

Innehåll

Förord 4

1. Inledning 6

1.1 RESULTATREDOVISNINGENS INDELNING OCH UPPLÄGG 7

1.2 SÄRSKILDA HÄNDELSER 8

1.2.1 Myndighetens utveckling..... 5

1.2.2 Renovering och ombyggnad i kvarteret Krubban samt flytt av Kungl. Myntkabinettet..... 8

1.2.3 Rättsprocesser..... 9

1.2.4 Långsiktig finansiering av Tumba bruksmuseum..... 9

1.2.5 Repatriering av mänskliga kvarlevor..... 9

1.3 SÄRSKILD ÅTERRAPPORTERING 9

1.3.1 Publik och tillgänglighet..... 9

1.3.2 Avgiftsbelagd verksamhet..... 11

1.3.3 Praktikplatser i staten..... 12

1.4 VERKSAMHETENS INTÄKTER OCH KOSTNADER 13

2. Arkeologisk uppdragsverksamhet 14

2.1 BEDRIVA ARKEOLOGISK UPPDRAGSVERKSAMHET 15

2.1.1 Genomföra uppdrag och förmedla resultat..... 15

2.1.2 Verksamhetsutveckling..... 17

2.2 RESULTATBEDÖMNING 19

3. Samlingsförvaltning 20

3.1 UTVECKLA SAMLINGARNA 21

3.1.1 Samlingarnas tillväxt 2019..... 21

3.1.2 Ökad kunskap om samlingarna..... 22

3.2 BEVARA OCH VÅRDA SAMLINGARNA 23

3.2.1 Ordnade samlingar 23

3.2.2 Vårdade samlingar 24

3.2.3 Ändamålsenliga magasin..... 26

3.3 RESULTATBEDÖMNING 27

4. Forskning och utveckling 28

4.1 BEDRIVA OCH STÖDJA FORSKNINGSVERKSAMHET 29

4.1.1 Pågående projekt..... 29

4.1.2 Samverka och förmedla kunskap..... 30

4.2 RESULTATBEDÖMNING 31

5. Publik verksamhet 32

5.1 SKAPA TILLGÄNGLIGHET TILL SAMLINGARNA 33

5.1.1 Utställningar..... 33

5.1.2 Digital förmedling..... 35

5.1.3 Utlån och depositioner..... 36

5.1.4 Besök i samlingarna..... 37

5.2 GENOMFÖRA PEDAGOGISK VERKSAMHET 37

5.2.1 Visningar och program för vuxna..... 37

5.2.2 Familjeverksamhet..... 40

5.2.3 Skolverksamhet..... 43

5.2.4 Annan kunskapsförmedling..... 45

5.3 BESÖKSUTVECKLING 46

5.3.1 Hallwylska museet..... 46

5.3.2 Historiska museet..... 48

5.3.3 Kungl. Myntkabinettet..... 50

5.3.4 Livrustkammaren..... 52

5.3.5 Skoklosters slott..... 54

5.3.6 Tumba bruksmuseum..... 56

5.4 RESULTATBEDÖMNING 58

6. Övriga instruktionsenliga uppdrag 60

6.1 SAMVERKA 61

6.1.1 Stödja regionala och lokala museer..... 61

6.1.2 Internationellt och interkulturellt utbyte och samarbete..... 62

6.1.3 Samverkan med myndigheter och det civila samhällets organisationer..... 63

6.2 TILLHANDAHÅLLA VAROR OCH TJÄNSTER 65

6.3 RESULTATBEDÖMNING 65

7. Myndigheten som arbetsplats 66

7.1 KOMPETENSFÖRSÖRJNING 67

7.1.1 Kompetensförsörjning..... 67

7.1.2 Kompetensutveckling..... 67

7.1.3 Personalsammansättning..... 68

7.2 ARBETSMILJÖ OCH HÄLSA 68

7.2.1 Arbetsmiljö..... 68

7.2.2 Sjukfrånvaro..... 68

7.3 RESULTATBEDÖMNING 69

8. Finansiell redovisning 70

8.1 SAMMANSTÄLLNING ÖVER VÄSENTLIGA UPPGIFTER 72

8.2 RESULTATRÄKNING 73

8.3 BALANSRÄKNING 74

8.4 ANSLAGSREDOVISNING 76

8.5 FINANSIELLA VILLKOR 77

8.6 TILLÄGGSUPPLYSNINGAR OCH NOTER 78

Förord

2019 samlades för första gången det nya Statens historiska museer under en gemensam inriktningsplan. Med visionen att *historia ska inspirera människor att vara aktiva i samtiden för att forma framtiden* börjar den nya myndigheten att hitta sin form och fokus vänds från förändring till verksamhetsutveckling. I detta arbete ingår att titta på hur myndigheten kan ställa om till en mer klimatvänlig och hållbar verksamhet, en fråga som engagerat många medarbetare.

I augusti medverkade fem representanter från Statens historiska museer vid en återbördande- och försoningsceremoni i Lycksele där också en ursäkt för Historiska museets roll i historien framfördes. Samtalen, vår medverkan i utredningen och försoningsceremonin har varit betydelsefulla för myndigheten och utgör en bra grund för framtida samarbeten kring repatriering och återbördandeprocesser.

I regleringsbrevet för 2019 förtydligades uppdraget att i samarbete med andra aktörer verka för att kulturen ska komma fler till del i hela landet. Samarbete och att nå bredare är prioriterade områden för myndigheten. Ett samverkansprojekt som utmärker sig är utställningen *Speaking Memories – Förintelsens sista vittnen* som visades på Historiska museet under 2019. Här porträtteras några av de som överlevde Förintelsen och tog sig till Sverige. Deras berättelser står i centrum i utställningen, där besökarna med hjälp av AI-teknik dessutom kunnat samtala med två överlevande i den interaktiva installationen *Dimensions in Testimony*. Utställningen är resultatet av ett samarbete med föreningen Judisk kultur i Sverige samt USC Shoah Foundation och

Auschwitz-Birkenau State Museum. *Speaking memories* kommer att turnera i Sverige de närmsta åren.

Även myndighetens mycket omfattande utlåning av föremål, såväl nationellt som internationellt, ger möjlighet att synas i hela landet och i andra länder. Under 2019 har myndigheten haft drygt 44 000 föremålsposter utlånade till 199 institutioner. Digital teknik och digitala plattformar gör samlingarna och den publika verksamheten tillgängliga för lärande och upplevelser oavsett var användaren befinner sig. Under året har till exempel 14 digitala utställningar publicerats på Google Arts & Culture. Myndigheten har också med stor framgång förmedlat kunskap i sociala medier genom samarbete mellan myndighetens olika kompetenser. Ett annat exempel på att sprida och dela kunskap var *Skokloster Summer Institute* som genomfördes med stöd från The Getty Foundation, Los Angeles, och samlade 16 målerikonservatorer och museiintendenter från elva länder.

Den publika utvecklingen vid museerna har varit mycket positiv. I juni slog både Skoklosters slott och Livrustkammaren upp dörrarna till nya basutställningar. Båda har mottagits mycket väl och bidragit till publiktillströmningen. Livrustkammaren gjorde sitt näst bästa år någonsin sett till antalet besökare. Hallwylska museet har nått en yngre publik genom strategiska val av utställningsämnen och programaktiviteter. 2019 var drygt 46 procent av besökarna mellan 19 och 44 år. På Tumba bruksmuseum har antalet skolklasser ökat markant.

Under 2019 har stora arbetsinsatser gjorts för att flytta Kungl. Myntkabinettets samlingar till helt nya magasin och för att hämta vrakdelar från 23 fartyg från Kalmar slott. Även stora utställningsbyggen på Skoklosters slott, Livrustkammaren och Historiska museet har påverkat arbetet med samlingarna. Trots att delar av den löpande verksamheten har tvingats nedprioriteras under året har mycket åstadkommit inom samlingsförvaltningen.

Att det lönar sig att arbeta systematiskt med utveckling är det fantastiska resultat som Arkeologerna presenterat 2019 ett kvitto på. Frukten av ett hårt och medvetet förbättringsarbete har präglat Arkeologernas arbete de senaste åren. Detsamma gäller också utvecklingsarbetet inom butikerna, som även de visar på positivt resultat 2019. Även om myndighetens ekonomi är fortsatt ansträngd har resultatet för 2019 blivit bättre än väntat. Den utökade anslagskrediten på grund av bland annat flytten av Kungl. Myntkabinettet har inte behövt utnyttjas i den grad myndigheten planerat för.

Kungl. Myntkabinettet, som stängdes för flytt 2017, har nu lämnat Slottsbacken i Stockholm och finns i samma kvarter på Östermalm som Historiska museet. Det gäller även många av myndighetens gemensamma funktioner. Efter år av planerade, pågående och för många medarbetare periodvis påfrestande förändringar har vi gått in i en fas av konsolidering och uppåtgående resultat. Det visar inte minst den medarbetarenkät som genomfördes i slutet av 2019. Resultatet pekar på ett högre medarbetarindex än 2017 och ökat förtroende för cheferna. Fokus inriktas nu på att utvärdera

organisationen och på att långsiktigt skapa de bästa förutsättningarna för arbetsmiljö, samarbete och verksamhetsutveckling. Alla delar av verksamheten förtjänar ett stort tack för årets fina resultat och uppskattning från besökare och samarbetsparter!

Maria Jansén
Överintendent

SFS 2014:1079

Statens historiska museer har till uppgift att främja kunskapen om och intresset för Sveriges historia och att bevara och utveckla det kulturarv som myndigheten förvaltar. Myndigheten ska verka för att dess verksamhet ska vara en angelägenhet för alla människor i samhället. Myndighetens verksamhetsområde är Sveriges historia, byggd främst på de samlingar som myndigheten förvaltar.

Karl XIV Johans minnesvärja, Livrustkammaren. Foto: Erik Lernestål

1. Inledning

Statens historiska museer är en statlig myndighet som innefattar Stiftelsen Hallwylska museet, Historiska museet, Kungl. Myntkabinettet, Livrustkammaren, Tumba bruksmuseum, Skoklosters slott, den arkeologiska uppdragsverksamheten Arkeologerna och fyra myndighetsövergripande avdelningar.

Myndigheten bildades den 1 januari 2018 genom att Statens historiska museers verksamhet sammanfördes med verksamheten vid Livrustkammaren och Skoklosters slott med Stiftelsen Hallwylska museet. Med anledning av samgåendet förändrades årsredovisningens upplägg. Årsredovisningen 2019 är jämförbar med årsredovisningen 2018 men inte med de två tidigare myndigheternas årsredovisningar för 2017.

1.1 Resultatredovisningens indelning och upplägg

Resultatredovisningens indelning följer de uppgifter som Statens historiska museer har i förordningen (2014:1079) med instruktion och vad regeringen särskilt har angivit i regleringsbrev eller i annat beslut.

Den 1 januari 2019 ändrades förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag. Det upplägg och de mått som togs fram för årsredovisningen 2018 bedöms svara mot de nya kraven.

I det inledande avsnittet redovisas särskilda händelser under året samt de återrapporteringskrav som finns angivna i regleringsbrevet för 2019, med undantag av de som ska redovisas i den finansiella delen. Därefter följer fyra avsnitt med de resultat-

områden (prestationsområden i årsredovisningen 2018) som utgör myndighetens kärnverksamhet – *Arkeologisk uppdragsverksamhet, Samlingsförvaltning, Forskning och utveckling* samt *Publik verksamhet*. Dessa följs av *Övriga instruktionsenliga uppdrag*, ett avsnitt som återrapporterar de uppdrag som är av tvärgående karaktär, samt av *Myndigheten som arbetsplats* som redovisar hur myndigheten säkrar sitt kompetensbehov.

Varje avsnitt inleds med de uppgifter som har ålagts myndigheten i instruktionen samt en kort beskrivning av verksamheten och prioriteringarna utifrån myndighetens inriktningsplan (se avsnitt 1.2.1 *Myndighetens utveckling*). Därefter följer redovisning, analys och bedömning av verksamhetens resultat och dess utveckling. Enligt Ekonomistyrningsverkets föreskrifter till 3 kap. 1 § i förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag ska resultatindikatorer tas fram, om det inte medför kostnader som menligt påverkar verksamheten. De volymmått som togs fram till årsredovisningen år 2018 utgör myndighetens resultatindikatorer. Kostnader och intäkter redovisas på resultatområdesnivån medan resultatindikatorerna ligger på nivån under. Likaså redovisas kvalitativa aspekter på verksamhetens resultat. Varje avsnitt avslutas med en resultatbedömning.

För att analysera och redovisa kvalitet i resultatområdena används kvalitetsmått. Måtten är bland annat ärendehantering, stickprov i samlingarna, nöjdhet och omfattning av externfinansiering. Redovisning av kvalitet i en kulturell verksamhet innehåller såväl mätbara som omätbara värden. Myndigheten bedömer att det är svårt att definiera heltäckande kvalitativa aspekter för prestationerna, då besökare och användare är en heterogen grupp

med olika behov, preferenser, förväntningar, erfarenheter och kompetenser. De redovisade kvalitativa måtten ger endast upplysningar om vissa faktorer som kan visa på kvalitet. En mer rättvisande bild av verksamhetens resultat ges i den sammanfattande resultatbedömning som avslutar respektive avsnitt och i resultatredovisningen som helhet.

I de fall volymmåtten har räknats på ett samstämt sätt mellan de två tidigare självständiga myndigheterna redovisas dessa för åren tillbaka till 2015. På samma sätt som för de kvalitativa måtten, pågår ett utvecklingsarbete med att se över redovisningens volymmått. För volymmått gällande besöksutvecklingen redovisas, där en jämförelse är möjlig, fem år tillbaka i tiden med anledning av fri entré-reformens införande 2016.

1.2 Särskilda händelser

1.2.1 Myndighetens utveckling

Den 1 januari 2018 genomfördes ett samgående mellan myndigheten Statens historiska museer och myndigheten Livrustkammaren och Skoklosters slott med Stiftelsen Hallwylska museet. Samgåendet föranleddes av propositionen Kulturarvspolitik (Prop. 2016/17:116) och regeringens beslut den 1 juni 2017 (Ku2017/01427/KL) att sammanföra verksamheterna i en myndighet.

Det arbete som genomfördes under 2017 och 2018 med att sammanföra de två tidigare myndigheterna har sammanfattats i en slutrapport. Bedömningen är att samgåendet har fungerat väl. Genomförandet möjliggjordes av bland annat medarbetarnas engagemang, att samarbete med arbetstagarorganisationerna inleddes tidigt och att en tydlig process och målbild togs fram. Arbetet har varit omfattande, tagit mycket resurser i anspråk och ansträngt arbetsmiljön. På grund av förändringens komplexitet kommer arbetet med att anpassa system, interna styrdokument, rutiner, arbetssätt, lönestruktur och IT-miljö etcetera att pågå under flera år framöver.

2018 tog myndighetens alla medarbetare gemensamt fram en inriktningsplan som ett steg i utvecklingen av den nya myndigheten. Planen har legat

till grund för verksamhetsplaneringen 2019. Den tar avstamp i de nationella kulturpolitiska målen, målen för det statliga kulturmiljöarbetet, lagstiftning och Statens historiska museers uppdrag.

Inriktningsplanen innehåller utgångspunkter och utvecklingsområden för att myndigheten ska nå visionen ”Historia ska inspirera människor att vara aktiva i samtiden för att forma framtiden”. Myndighetens samlingar och miljöer ska förvaltas långsiktigt och hållbart och göras tillgängliga för forskning, kunskaper och upplevelser. Alla ska ges chansen till livslångt lärande. Barn inom skolans verksamhet ges särskilt fokus. Vidare ska Statens historiska museer skapa platser där dialog kan uppstå, kunskaper och åsikter mötas och vidareutvecklas. En utgångspunkt är att det inte finns en historia att berätta utan många. När människors historiemedvetande ökar, ökar också deras möjligheter att se samband mellan historien, samtiden och framtiden.

För att utveckla organisationen ligger fokus på ett effektivt resursutnyttjande, en stark ekonomi och ändamålsenliga rutiner, arbetssätt och systemstöd. Insatser görs för att stärka samverkan och kunskapsöverföringen inom myndigheten och för att tillse att rätt kompetens finns.

1.2.2 Renovering och ombyggnad i kvarteret Krubban samt flytt av Kungl. Myntkabinettet

Under 2019 har renovering och ombyggnad av kontorslokalerna i kvarteret Krubban i Stockholm slutförts. Under året har även ombyggnad och anpassning av lokaler gjorts för Kungl. Myntkabinettets etablering i kvarteret.

Flytten av Kungl. Myntkabinettet från Slottsbacken 6 som beslutades 2016 har genomförts. Lokalerna har återställts och återlämnats till fastighetsägaren. Den viktigaste orsaken till flytten var att undvika kraftigt höjda hyreskostnader och därigenom på sikt frigöra resurser till museets verksamhet.

Sedan 2017 har den publika verksamheten på Slottsbacken 6 varit stängd och Kungl. Myntkabinettet har bedrivit en begränsad programverksam-

Repatriering av mänskliga kvarlevor, Lycksele.

Foto: Petter Engman, Västerbottens museum.

het på Historiska museet. Den första utställningen öppnar under 2020.

1.2.3 Rättsprocesser

En polisutredning gällande stöld ur Kungl. Myntkabinettets samlingar har pågått sedan 2013. Tingsrätten dömde 2017 en mynthandlare till villkorlig dom med samhällstjänst för häleri och en före detta medarbetare till tre års fängelse för grov stöld. Domen prövades i hovrätten i början av 2019. Hovrätten fastslog straffvärdet för stölden till fyra års fängelse. I december 2018 väcktes åtal mot en annan tidigare medarbetare för grovt häleri. Målet prövas i tingsrätten under 2020.

1.2.4 Långsiktig finansiering av Tumba bruksmuseum

Tumba bruksmuseum öppnade 2005. Museet i sin nuvarande form etablerades efter ett initiativ av Riksbanken. Kungl. Myntkabinettet producerar utställningarna och Statens historiska museer förvaltar samlingarna knutna till museet.

År 2004 avsatte Riksbanken 30 miljoner kronor i Stiftelsen Tumba Bruk. Tumba bruksmuseum har sedan öppnandet huvudsakligen finansierats av stiftelsen, men också genom sponsring, bidrag och egna intäkter. Enligt förordningen för Stiftelsen Tumba Bruk får kapitalet inte förbrukas före

utgången av 2024. För att kunna uppfylla villkoret i förordningen, och samtidigt fortsätta verksamheten, inledde myndigheten 2018 ett projekt för att finna en långsiktig finansiering. 2019 resulterade projektet i en rapport om museets ekonomiska förutsättningar. Nu pågår ett arbete med att hitta en långsiktig finansiering av Tumba bruksmuseums fortsatta drift tillsammans med lokala aktörer.

1.2.5 Repatriering av mänskliga kvarlevor

Den 9 augusti 2019 medverkade fem representanter från Statens historiska museer vid en återbördande- och försoningsceremoni i Lycksele och en ursäkt för Historiska museets roll i historien framfördes. Bakgrunden var att mänskliga kvarlevor hade samlats in år 1950 vid en arkeologisk undersökning på Gammplatsen i Lycksele och skickats till Historiska museet där de blev kvar till 2013.

Under 2019 genomförde Statens historiska museer i dialog med Försoningsprojektet i Lycksele med samarbetsparter en utredning av Historiska museets och myndighetens roll i ärendet. Den visade att insamlingen av materialet 1950 motiverades av en människo- och vetenskapssyn som inte är förenlig med myndighetens värdegrund i dag, samt att kvarlevorna inte hanterats i enlighet med nutida krav på museal praxis.

Det sätt som projektet bedrivits på, med betydande informationsarbete och delaktighet, har underlättat försoningen som varit projektets mål. Utredningen och försoningsceremonin har gett betydelsefulla erfarenheter som myndigheten tar med sig i kommande arbete med repatriering och framtida återbördandeprocesser.

1.3 Särskild återrapportering

Under detta avsnitt redovisas de uppdrag som anges i myndighetens regleringsbrev för 2019 och de eventuella regeringsuppdrag som har tillkommit under året, samt de uppdrag från andra myndigheter där Statens historiska museer har blivit anmodade att delta.

1.3.1 Publik och tillgänglighet

Statens historiska museer ska, i enlighet med regleringsbrevet för 2019, redovisa den verksamhet som svarar mot den unga publikens behov samt insatser för att öka den unga publiken; de åtgärder som vidtagits för att öka tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning; åtgärder som har vidtagits för att nå nya besökare, och förändringar i besöksutvecklingen i förhållande till tidigare år.

Myndigheten har under 2019 erbjudit en pedagogisk verksamhet som bidrar med olika perspektiv på historien. Den har uppvisat stor bredd och har anordnats utifrån respektive museums inriktning och målsättning att attrahera barn och unga. Museerna har utvecklat sina erbjudanden med olika medskapande och utforskande aktiviteter, särskilda spår i utställningarna, familjevisningar, aktiviteter under loven och audioguider.

Skolprogrammen riktar sig till alla stadier från förskola till gymnasium och är anpassade till skolans läroplan. För att visa hur museerna kan fungera som pedagogisk resurs i undervisningen har särskilda visningar för lärare getts och särskilda lärarträffar anordnats. Även i samband med Arkeologernas undersökningar har aktiviteter för vuxna, barn och unga erbjudits och skolor i undersökningarnas närområden bjudits in till besök.

Statens historiska museer arbetar kontinuerligt med att utveckla erbjudandet till barn, unga och skolan, något som även finns som ett särskilt prioriterat område i myndighetens inriktningsplan. För att bredda besöksgrupperna genomförs till exempel aktiviteter utanför de egna lokalerna och för att stimulera återbesök bedrivs mycket av museernas verksamhet i samverkan med olika andra aktörer. För att få återkoppling på besökarnas upplevelse och underlag för fortsatt utveckling genomförs regelbundna besöksundersökningar och lärarutvärderingar. För en utförligare redovisning av den publika verksamheten, se avsnitten 5.2 *Genomföra pedagogisk verksamhet* och 5.3 *Besöksutveckling*.

Ytterligare sätt att utveckla verksamheten är att utbyta erfarenheter och bedriva utvecklingsprojekt tillsammans med andra parter. Ett exempel är det pågående arbetet med att ta fram en digital undervisningsresurs, *Sveriges historia*, tillsammans med andra myndigheter, museer och skolor. Där ska lärare kunna få inspiration till undervisningen och eleverna tillgång till fördjupning i olika delar av historien. Ett annat exempel är myndighetens medverkan i FoU-projekt om hur materiellt kulturarv kan användas för interkulturellt historiskt lärande och gemensamma diskussioner samt om förmedling av historia och kulturarv till skolor och hur skolbarn relaterar till historien.

Insatser för att öka tillgängligheten sker löpande. Utökade öppettider, bättre ljussättning, informationstexter i alternativa format, nya audioguider liksom anpassade visningar har som syfte att nå dem med olika funktionsvariationer och behov. Exempelvis har Tumba bruksmuseum tagit fram en specialanpassad kurs för personer med kognitiva funktionsvariationer. Ett av motiven till Livrustkammarens nya basutställning, som öppnade i juni, var att fler ska känna sig inkluderade och kunna ta till sig den svenska kungliga historien oavsett förkunskaper eller förutsättningar. Skoklosters slotts nya basutställning i bottenvåningen har varit ett sätt att tillgängliggöra samlingarna och historien för dem som inte kan besöka slottets övriga våningar.

TABELL 1

Besöksstatistik för museerna totalt 2019–2015.

Besök inom Statens historiska museer	2019	2018	2017	2016	2015
Antal verksamhetsbesök	794 172	*646 693	773 407	929 170	572 976
Antal anläggningsbesök	1 107 250	955 977	966 993	1 159 575	690 051
Antal besökare under 19 år	139 379	*119 270	144 094	184 155	125 893
Antal unika besökare på webben	1 301 582	1 245 440	1 042 829	979 477	900 662
Antal följare i sociala medier	162 522	121 867	99 418	70 290	48 409

*Utfallet justerat, se Tilläggsuppgifter och noter sid 80.

Det digitala utbudet på museernas webbsidor, i sociala medier och på andra digitala plattformar gör samlingar och miljöer tillgängliga för alla, inklusive de som på grund av trappor, prång och avsatser i byggnaderna eller geografiskt avstånd inte kan besöka museerna. Rum i Hallwylska museet och Skoklosters slott kan besökas digitalt i 3D via museernas webbsidor. Nya digitala utställningar om teman och föremål, inspelningar av föreläsningar på Youtube samt fördjupningar genom poddar och andra medier har tagits fram under året.

I den årliga rapporteringen till Myndigheten för delaktighet angående tillgänglighet i verksamhet, kommunikation och lokaler fick Statens historiska museer resultatet 75 procent. Siffran anger i hur hög utsträckning myndigheten arbetar med tillgänglighet utifrån de parametrar som mäts. Tillgängligheten är god vad gäller bland annat systematiskt tillgänglighetsarbete, möten och lokaler. Andra delar av verksamheten kan utvecklas ytterligare, däribland organiseringen av det interna arbetet samt delar av den interna och externa kommunikationen. Arbetet med dessa utvecklingsområden pågår.

Den totala besöksutvecklingen på myndighetens sex museer visar ett varierat, men sammantaget mycket gott resultat 2019. För en mer utförlig beskrivning av respektive museums utveckling, se avsnitt 5.3 *Besöksutveckling*.

Antalet **anläggningsbesök** uppvisar den sammanlagda myndighetens hittills största besökssiffra. Den har ökat med 16 procent jämfört med 2018, och är knappt fem procent lägre än 2016, som var

första året med fri entré. Det är framför allt den nya basutställningen på Livrustkammaren som haft stor publik tillströmning 2019. Även Tumba bruksmuseum och Skoklosters slott uppvisar en positiv besöksutveckling medan Hallwylska museet och Historiska museet minskar något.

Antalet totala **verksamhetsbesök** 2019 visar en uppgång med 23 procent jämfört med föregående år. Även dessa siffror påverkas av framför allt Livrustkammarens kraftiga ökning. Skoklosters slott har en positiv utveckling i jämförelse med föregående år medan övriga museer uppvisar färre antal verksamhetsbesök. Orsaken till nedgången på Hallwylska museet bedöms vara att utställningarna inte lockade en lika stor publik som föregående år. Resultatet på Historiska museet är trots tillbakagången bra mot bakgrund av att basutställningen *Vikingar* stängdes i januari för ombyggnad och *Guldrummet* var stängt under våren.

Det totala antalet besök av **barn och unga under 19 år** visar på en positiv utveckling med 17 procent i jämförelse med 2018. Livrustkammaren har ökat med 62 procent efter en nedgång med 49 procent föregående år. Variationerna beror på den gamla basutställningens stängning och öppnandet av en ny. Även Tumba bruksmuseum uppvisar en stark upphämtning med 33 procent efter en mindre nedgång 2018. Även på Skoklosters slott ökar besöken medan de minskar på Historiska museet och Hallwylska museet jämfört med 2018.

När det gäller utvecklingen av **besökare på webben och antalet följare i sociala medier** är utfallet mer blandat. För antalet unika besökare på

museernas webbplatser totalt syns en ökning på knappt fem procent i jämförelse med 2018 och en ökning på 33 procent sedan 2016. För fyra av museerna minskade antalet unika besökare på webben med undantag för Historiska museet och Livrustkammaren som ökade i jämförelse med 2018. För antal följare i sociala medier ökade samtliga museer 2019. Detta är till stor del ett resultat av en satsning på rörlig bild, utvecklad innehållsproduktion och Instagram Stories.

1.3.2 Avgiftsbelagd verksamhet

Statens historiska museer ska, i enlighet med regleringsbrevet 2019, redovisa hur arbetet med att åstadkomma ekonomisk balans i de avgiftsbelagda verksamheterna Försäljning av varor och Arkeologisk uppdragsverksamhet fortskrider.

Försäljning av varor i museibutikerna på Historiska museet, Skoklosters slott, Livrustkammaren och Hallwylska museet har sedan flera år dragits med underskott. För att uppfylla kravet på full kostnadstäckning pågår ett arbete med att effektivisera och utveckla verksamheten. Under 2019 har till exempel värdskapet stärkts genom en säljutbildning för samtliga berörda medarbetare, en butiksansvarig och ett sortimentråd utsetts på respektive museum och butikssortimentet har utvecklats utifrån museernas respektive varumärken, aktuella program och utställningar.

Under 2019 visade samtliga butiker ett positivt resultat. I jämförelse med föregående år ökade försäljningen mest på Historiska museet och på Skoklosters slott. Ökningen bedöms vara en effekt av det utvecklingsarbete som har pågått de senaste åren med att åtgärda det ackumulerade underskottet inom resultatområdet. Resultatet för området som helhet blev ett överskott på 0,7 Mkr. Publik-tillströmningen till de nya basutställningarna på Skoklosters slott och Livrustkammaren har bidragit till den ökade försäljningen.

Den statliga arkeologiska uppdragsverksamheten överfördes 2015 från Riksantikvarieämbetet till Statens historiska museer. Med verksamheten följde ett omfattande ekonomiskt underskott. Ett arbete har sedan dess pågått för att nå en stabil

ekonomi. Resultatet 2019 blev ett överskott på 4,9 Mkr, vilket är en effekt av nya uppdrag under året och att vunna uppdrag från 2018 kom igång under 2019, men även av genomförda aktiviteter enligt Arkeologernas utvecklingsplan och ekonomisk återhållsamhet.

De ekonomiska förutsättningarna för uppdragsverksamheten varierar från år till år och påverkas av flera olika faktorer, bland annat samhällets efterfrågan på markexploatering. Myndighetens fortsatta bedömning är att marknadens ekonomiskt begränsade marginaler och relativt låga omsättning i den rådande konkurrenssituationen inte ger realistiska förutsättningar att kunna arbeta bort underskottet inom överskådlig tid. Om den stora mängden arkeologiska uppdrag som förutspås i samband med byggandet av Ostlänken förverkligas, kan detta komma att påverka verksamheten positivt. En förutsättning är att Arkeologerna kan bibehålla och utveckla sin kompetens, vinna anbud och bemanna uppdragen.

För en fördjupad redovisning, se avsnitt 2.1.2 *Verksamhetsutveckling*.

1.3.3 Praktikplatser i staten

Statens historiska museer ska, i enlighet med regeringsuppdraget Praktik för nyanlända arbets-sökande, redovisa arbetet med att fortsatt ta emot arbetssökande för praktik 2019 och 2020 (Fi2018/01701/ESA).

Statens historiska museer ska även, i enlighet med regeringsuppdraget Praktik för personer med funktionsnedsättning (A2018/00925/A), redovisa arbetet med att ta emot personer för praktik 2019 och 2020.

Myndigheten har inte haft möjlighet att ta emot praktikanter inom ramen för regeringsuppdragen. Skälen till detta är renoverings-, ombyggnads- och flyttprojekten samt arbetet med effekterna av sammanslagningen av de två tidigare myndigheterna 2018. Bedömningen är att praktikanter inte kunnat erbjudas tillräcklig bra handledning och arbetsmiljö under rådande omständigheter.

1.4 Verksamhetens intäkter och kostnader

TABELL 2

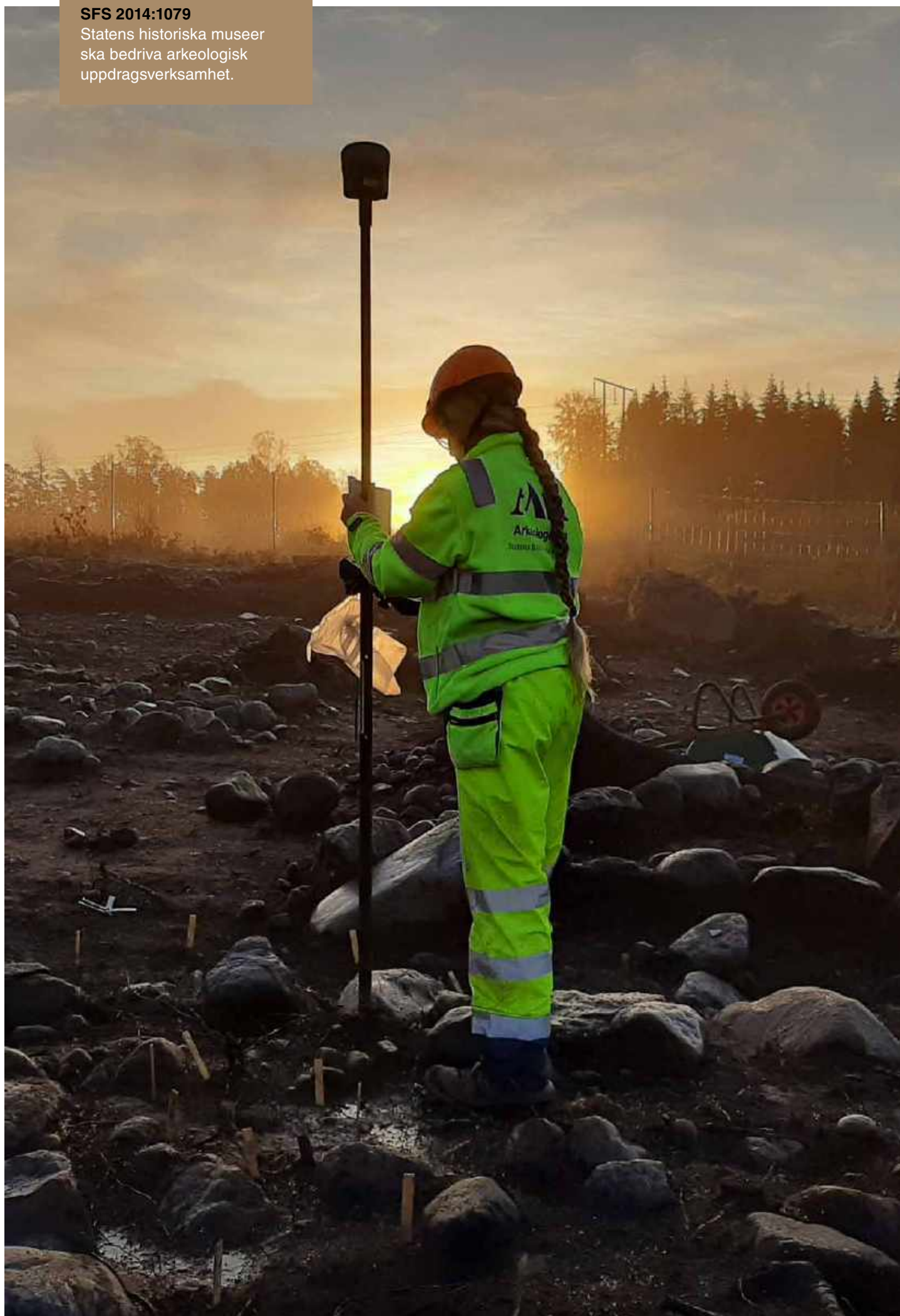
Ekonomisk översikt av totala intäkter och kostnader 2019–2018 uppdelat på resultatområde.

Intäkter och kostnader (tkr)	2019			2018		
	Anslag	Övriga intäkter	Kostnader	Anslag	Övriga intäkter	Kostnader
Resultatområde						
Arkeologisk uppdragsverksamhet	0	135 122	-130 272	0	126 282	-125 693
Samlingsförvaltning	41 217	1 667	-42 890	37 686	1 531	-39 236
Forskning och utveckling	2 872	4 132	-7 004	2 177	5 662	-7 829
Publik verksamhet	133 117	26 534	-159 314	123 965	29 969	-152 406
Summa	177 206	167 456	-339 480	163 828	163 444	-325 164
Summa intäkter			344 662			327 272
Summa kostnader			-339 480			-325 164
Årets kapitalförändring			5 186			2 108

Kostnaderna för respektive resultatområde utgörs av totala kostnader, dvs. både direkta och indirekta kostnader. Fördelningen av indirekta kostnader per resultatområde har skett med stöd av dels utnyttjad lokalyta (då det gäller lokalkostnader) samt direkta personalkostnader (då det gäller OH-kostnader). Myndigheterna Statens historiska museer och Livrustkammaren och Skoklosters slott med Stiftelsen Hallwylska museet gick samman 2018-01-01. Uppgifterna i sammanställningen avser därför två år.

SFS 2014:1079

Statens historiska museer
ska bedriva arkeologisk
uppdragsverksamhet.

Utgrävning av gravfält i Bådstorp. Foto: Lotta Stenqvist

2. Arkeologisk uppdragsverksamhet

Arkeologernas tjänster utförs på uppdrag, finansieras av externa beställare och säljs i konkurrens med andra aktörer. De tjänster som Arkeologerna erbjuder är tydligt kopplade till kulturmiljövården och samhällsbyggnadsprocessen. Den största delen är arkeologiska utredningar och undersökningar enligt Kulturmiljölagen (1988:950), vanligen i samband med markexploateringar.

Arkeologerna säljer även licenser till det egenutvecklade arkeologiska dokumentationssystemet Intrasis, ett för arkeologin anpassat GIS-verktyg vid fältundersökningar. Intrasis används av de flesta uppdragsarkeologiska aktörerna i Sverige och av flera utomlands.

Verksamhetens inriktning och mål är att bedriva en efterfrågad och effektiv uppdragsverksamhet med hög kvalitet som ger god ekonomi. Arkeologerna arbetar aktivt med marknadsanalys, affärsmässighet och positionering på marknaden.

2.1 Bedriva arkeologisk uppdragsverksamhet

2.1.1 Genomföra uppdrag och förmedla resultat

Arkeologerna har under 2019 haft 707 pågående uppdrag. 258 har påbörjats och 190 är avslutade under året. Uppdragen varierar i storlek och karaktär, vilket gör det svårt att jämföra olika år. Majoriteten av uppdragen har varit arkeologiska utredningar och undersökningar inom ramen för Kulturmiljölagen. Flera av uppdragen presenteras på webbplatsen *arkeologerna.com*.

Bland de större uppdragen finns Svenska kyrkans planerade tillbyggnad av Gamla Uppsala prästgård. Där gjordes under sommaren 2019 ett fynd av två båtgravar från vikingatid (cirka 800–1050 e Kr). De döda hade lagts obrända i båtar som grävts ned i marken, och med sig fick de rika och exklusiva gravgåvor. I båda gravarna har en man begravts tillsammans med häst och hund samt en uppsättning vapen.

Andra exempel, som genomförts i samband med större infrastruktursatsningar i landet, är gravfältsundersökningar i östgötska Bådstorp, strax norr om Norrköping. De genomfördes som ett led i utbyggnaden av ett stickspår till det planerade järnvägsspåret Ostlänken. På gravfältet undersöktes cirka 140 gravar, representerande högar, tresidiga och runda gravar samt treuddar, daterade till vendeltid och vikingatid (cirka 700–900 e Kr).

Även i samband med byggandet av järnvägsspåret Västlänken genomförs en serie arkeologiska undersökningar i centrala Göteborg. Till exempel har, vid nuvarande Packhusplatsen, flera skeppsvrak från 1600- och 1700-talen undersökts i samarbete med marinarkeologisk expertis. Också undersökningar vid Gullberget har resulterat i riktiga fynd av lämningar från Gullbergs fäste, den borg som föregick den ännu bevarade skansen Lejonet, bland annat ett välbevarat tornrum. I Sankt Eriksgatan intill Kvarnberget har en så kallad kurtinmur i stadens 1600-talsbefästning undersökts, och i Kungsparken har lämningar efter stadens yttersta försvarsvallar dokumenterats.

TABELL 3

Antal uppdrag och publicerade rapporter.

	2019	2018	2017	2016	2015
Antal pågående uppdrag	707	620	654	713	654
Antal påbörjade uppdrag	258	293	300	237	269
Antal avslutade uppdrag	190	266	182	174	179
Antal publicerade KML-rapporter i Forndok	123	114	149	108	iu

För en kunskapsintensiv verksamhet som uppdragsarkeologi krävs en kontinuerlig kunskapsuppbbyggnad för att bibehålla konkurrenskraften. Under året har Arkeologerna därför genomfört andra typer av uppdrag och drivit de externfinansierade forskningsuppdragen *De obesuttnas arkeologi och kulturarv*, finansierat av Riksantikvarieämbetet, samt *Hus och hushåll i det tidigmoderna Sverige 1600–1850*, finansierat av Berit Wallenbergs stiftelse. Medarbetare vid Arkeologerna har deltagit i större externfinansierade forskningsprojekt, såsom *Biodiversitet i odlade växter under 1600-talets agrarkris*, *Hugget i sten! En geoarkeologisk pilotstudie av medeltidens vardagliga föremål av sten*, *En blå arkeologi – Samlade natur och kulturarvsperspektiv på stenålderns havslandskap i Sverige* samt *Skandinaviens roll i de europeiska kopparnätverken under bronsåldern*, som i år också har genererat ett internationellt nätverk.

Under 2019 publicerade Arkeologerna 123 arkeologiska rapporter med resultat från genomförda uppdrag enligt Kulturmiljölagen via Forndok, Riksantikvarieämbetets digitala öppna arkiv för arkeologiska rapporter och publikationer. I enstaka fall redovisas resultaten även i andra typer av tryckta publikationer. Under året publicerades boken *Gravfältet på gränsen*, en tvärvetenskaplig studie av 2014 års gravfältundersökning i Gärstad, strax utanför Linköping. Boken ger en samlad bild av vad en gravplats kan säga om den äldre järnålderns begravningstraditioner och levnadsförhållanden.

Visningar för allmänhet och skolor, föredrag och publicering av aktuell information på webbplatser och i sociala medier sker löpande under en fältsäsong. Den publika verksamheten i samband med

uppdragen är omfattande. Arkeologerna arrangerar även publika aktiviteter i andra sammanhang, till exempel visningar av pågående utgrävningar under den årliga, nationella *Arkeologidagen* i augusti. För andra året genomfördes under sommaren en arkeologisk forskningsundersökning av ärkebiskopsborgen Biskopstuna i Åkersberga. Den tillhörande amatörarkeologiska kursen har utvecklats med en fortsättningskurs, och samarbetet med Österåkers kommun och Österåkers hembygds- och fornminnesförening har fördjupats. I evenemanget *Möt Norrköpings historia*, arrangerat av Norrköpings kommun, sattes fokus på den planerade stadsdelen Inre hamnen i området kring Johannisborgs slottsruin. Förutom historiska guidningar, båtturer, utställningar och ångloksturer visade Arkeologerna fynd från de senaste årens utgrävningar.

Arkeologerna har under året fortsatt att utveckla webbplatsen *arkeologerna.com*. Antalet besök fortsätter att öka, bland annat tack vare arbetet i sociala medier där blogginlägg, bilder och filmer delats och lett trafik till webbplatsen. Den engelska versionen besöks allt mer, vilket troligen beror på att flera arkeologiska utgrävningar uppmärksammats internationellt. Med webbplatsen uppfylls länsstyrelsens krav på bevarande av de förmedlingsinsatser som görs inom genomförda uppdrag, samt att materialet är tillgängligt och sökbart längre än under den avgränsade tid ett enskilt uppdrag genomförs.

Ytterligare 12 3D-modeller har publicerats på plattformen Sketchfab. Totalt finns nu 67 modeller varav 58 är tillgängliga för allmänheten. 3D-modellerna är ett urval av anläggningar från arkeologiska undersökningar. Med hjälp av dessa går det att studera till exempel föremål, skepps-

vrak, trädgårdar, kyrkor och stensättningar även efter det att anläggningarna har blivit bortgrävda. Under året har flera filmer från olika projekt publicerats i Arkeologernas Youtube-kanal. Intresset för rörligt material har varit stort. Applikationen Snapchat för mobiltelefoner har prövats under året och nu undersöks möjligheterna att använda detta verktyg i samband med skolvisningar.

Medieintresset har varit mycket stort. Fyndet och utgrävningen av båtgravarna i Gamla Uppsala blev en världsnöhet. Andra undersökningar som haft stor mediebevaktning är skeppsvraken från 1600-talet i Göteborg, en fallosformad stående sten som hittades i Kungälv, fyndet av ett äldre solur på Gullbergs fäste i Göteborg och en grav som hittades i en källare i Kalmar. Lokalmedia har i stor utsträckning skrivit om olika lokala arkeologiska undersökningar. Arkeologerna har medverkat i bland annat Vetenskapsradion och Vetenskapsradion Historia samt i direktsändningar på olika lokalradiostationer.

*För att uppnå **god kvalitet** ska Arkeologerna leverera enligt överenskomna avtal.*

Utgångspunkten för god kvalitet är att leverans ska uppfylla överenskomna avtal utifrån länsstyrelsernas kvalitetskrav på arkeologin, samt kraven på leverans i tid till avtalad kostnad. Både länsstyrelsen och exploatören ska vara nöjda med genomförda insatser. Under 2019 har Arkeologerna haft fortsatt fokus på att säkerställa att ömsesidiga och gemensamma förväntningar efterlevs. Både gällande fältinsatsernas utförande och rapporternas omfattning och utformning. Arkeologerna har

fått fortsatt förtroende i form av nya uppdrag från tidigare arbetsgivare vilket är en indikation på att efterfrågad och avtalad kvalitet har uppnåtts vid tidigare leverans.

2.1.2 Verksamhetsutveckling

Statens historiska museer har i regleringsbrevet för 2019 uppdraget att redovisa arbetet med att åstadkomma ekonomisk balans inom uppdragsarkeologin. Arkeologerna har fortsatt arbetet utifrån beslutad utvecklingsplan samt myndighetens inriktningsplan, vilka anger de områden och prioriteringar som står i fokus. För att uppnå stabilitet i ekonomin prioriteras alltid externa uppdrag. Det resulterar i att en del angelägna interna utvecklingsarbeten har fått bedrivas i mån av tid och ekonomiska resurser.

Under året har fokus fortsatt lagts på uppföljning och återkoppling av resultat utifrån uppdragens krav på kvalitet, tidsåtgång och ekonomi. Detta har skett både internt och mot externa parter, såsom leverantörer, länsstyrelser, exploatörer och samarbetsparter. I utvecklingen av Arkeologernas interna processer har arbetet fortsatt med att ta fram och uppdatera mallar och arbetssätt för att säkerställa effektiva gemensamma arbetsformer för verksamheten som helhet. Många uppdrag konkurrensutsätts genom upphandling via länsstyrelserna i enlighet med Kulturmiljölagen eller på begäran av exploatörerna. För att effektivisera det interna anbudsarbetet har Arkeologerna under 2019 börjat implementera gemensamma verktyg och processer. Vidare har det egenutvecklade arkeologiska dokumentationssystemet Intrasis vidareutvecklats med 3D-funktionalitet för att tillgodose såväl interna

TABELL 4

Besökare på webben och följare i sociala medier. Jämförelsetal för sociala medier redovisas inte för 2017 då Arkeologerna detta år hade olika Facebook-sidor kopplade till olika projekt. Under 2018 samlade Arkeologerna alla på en sida varför en jämförelse skulle bli missvisande.

	2019	2018	2017
Besök på webbplatsen	122 646	76 944	36 115
Antal unika besökare på webben	82 950	46 112	21 542
Antal följare sociala medier	7 295	3 409	-

Båtgravar från vikingatid vid Gamla Uppsala prästgård. Foto: Ninna Bengtsson

som externa kunders behov. Förvaltning och utbildning i verktyget har pågått parallellt med ett omfattande arbete med aktiv medverkan i upphandling och genomförande av ny IT-drift.

2.2 Resultatbedömning

Arkeologernas verksamhet uppvisar ett positivt resultat med 4,9 Mkr för 2019. Det är det bästa resultatet av de fem år som arkeologisk uppdragsverksamhet har bedrivits inom myndigheten.

De stora nationella infrastruktursatsningarna har haft en positiv inverkan på årets resultat tillsammans med att vunna stora uppdrag från 2018 kom igång 2019. Prioriterade aktiviteter i Arkeologernas utvecklingsplan har givit resultat och fortsätter att stärka verksamheten. Förmågan att hitta lösningar med bibehållen kvalitet i en snabbt förändrad verklighet, där många uppdrag går parallellt med byggandet, tillsammans med mycket hårda prioriteringar i den interna verksamheten har möjliggjort det positiva resultatet under 2019. Myndigheten ser dock behov av interna satsningar framöver för att kunna bibehålla konkurrenskraften.

TABELL 5

Arkeologernas resultat 2019–2015.

	2019	2018	2017	2016	2015
Intäkter av anslag	0	0	0	0	0
Övriga intäkter	135 122	126 282	132 879	147 510	140 452
Kostnader	-130 272	-125 693	-134 931	-146 096	-139 309
RESULTAT (Mkr)	4,9	0,6	-2,1	1,4	1,1
OMSÄTTNING (Mkr)	132,4	126,8	132,9	147,5	140,4
Intäkt uppdragstimmar (Mkr)	98,3	86,8	84,6	91,2	88,2
Debiterbara uppdragstimmar	122 471	113 563	114 624	125 036	120 882
Debiteringsgrad all personal	71%	68%	67%	68%	67%
Antal årsarbetskrafter	108	102	108	112	112

SFS 2014:1079

Statens historiska museer ska vårda, förteckna, vetenskapligt bearbeta och genom nyförvärv berika de samlingar som har anförtrots myndigheten, samt förvalta och vårda de fornyfynd som Riksantikvarieämbetet beslutar att tillföra myndigheten.

3. Samlingsförvaltning

Statens historiska museers samlingar omfattar flera breda samlingsområden. Historiska museets samlingar består främst av arkeologiskt material samt kyrkliga konsthistoriska föremål. Livrustkammarens samlingar omfattar föremål från den forna arsenalen, de kungliga livrust-, kläd- och skattkammarna och hovstallet samt likartade föremålsgrupper av främst personhistorisk karaktär. Kungl. Myntkabinettets samlingar, med Tumba bruksmuseum, innefattar mynt och andra betalningsmedel, medaljer och andra föremål med numismatisk eller finanshistorisk anknytning samt föremål med anknytning till pappers- och sedelframställning. Skoklosters slotts samlingar omfattar företrädesvis konst, konsthantverk, vapen, möbler och annan inredning samt boksamlingar med anknytning till slottsbyggnaden, dess användning och dess ägare. Till detta kommer inventarierna i Hallwylska museet och själva byggnaden som myndigheten förvaltar.

Myndighetens samlingar innehåller fler än elva miljoner föremål och uppskattningsvis drygt 110 ton osteologiskt material.

I enlighet med inriktningsplanen ska samlingsförvaltningen inriktas mot att skapa förutsättningar för föremålens och dokumentationens långsiktiga bevarande. Verksamheten ska fokusera på att ordna och göra samlingarna tillgängliga, öka kunskapen om dem samt utveckla en hållbar förvaltning och aktiv vård. Samarbete med andra aktörer är en förutsättning för uppgiften och ett kontinuerligt utvecklingsområde.

3.1 Utveckla samlingarna

3.1.1 Samlingarnas tillväxt 2019

Samlingarnas tillväxt sker så gott som uteslutande genom fyndöverföringsbeslut av Riksantikvarieämbetet enligt Kulturmiljölagen (1998:950) (KML). Statens historiska museer är skyldig att ta emot och förvalta samtliga arkeologiska material som Riksantikvarieämbetet beslutar att tillföra myndigheten. Det innebär att alla arkeologiska fynd som andra museer inte anser sig kunna ta ansvar för hamnar i Statens historiska museers samlingar. Myndigheten kan därmed inte styra över tillväxten, vilket försvårar arbetet med accession och ett långsiktigt bevarande av samlingarna.

TABELL 6

Samlingarnas tillväxt. En föremålspost kan bestå av ett eller flera föremål.

	2019	2018	2017	2016
Poster genom beslut av RAÄ (2 kap §17 KML)	11 367	44 566	67 749	27 314
Poster genom gåva eller inköp*	5	10	-	-

*Utfallet justerat, se Tilläggsuppgifter och noter sid 80.

Under 2019 har samlingarna utökats med sammanlagt 11 372 föremålsposter. Majoriteten av dem – 11 367 föremålsposter – har tillförts efter beslut av Riksantikvarieämbetet. Bland de arkeologiska materialen finns till exempel fyndmaterial från utgrävningar inför järnvägsprojektet Ostlänken och föremål från tre utgrävda torpbebyggelser i Södermanland från 1600- och 1700-talen. Fyndmaterialet är ett värdefullt tillskott då behovet av forskning kring torplämningar och samhällets obesuttna är stort och området är prioriterat i myndighetens insamlingspolicy.

Utöver den arkeologiska fyndöverföringen har myndigheten erhållit föremål som gåvor. Bland dem kan en guldmedalj från Sällskapet Idun nämnas som har skänkts till Kungl. Myntkabinetets samlingar, ett porträtt av Carl-Ulrik von Essen som barn, samt en låda innehållande 145 stoppgarner som tillhört Hermine von Essen. Porträttet och lådan tillfördes Skoklosters slotts samling och speglar den sista privata ägarfamiljens verksamhet på slottet. Livrustkammaren har mottagit en duk märkt med kunglig krona i vitbroderi, som tillhört drottning Victoria och Tumba bruksmuseum har erhållit en omfattande gåva av bland annat pappersformar och pressformar från Crane AB.

3.1.2 Ökad kunskap om samlingarna

En stor utmaning för myndigheten sedan många år är att komma tillrätta med den eftersläpning som finns i hanteringen av de inkommande fyndöverföringsmaterialen. Eftersläpningen ökar för varje år men tack vare ett systematiskt arbete under ett flertal år har takten i tillväxten minskat. Myndigheten har med hjälp av skilda strategier – bland annat

tematiska accessionsprojekt – försökt hitta framkomliga vägar för att dels minska eftersläpningen, dels öka kunskapen om samlingarna.

Vid sidan av de tematiska accessionsprojekten har ett antal fyndmaterial från olika tidsperioder accederats. Under året har även det strategiska arbetet inför tillvaratagandet av fyndmaterial från de uppdragsarkeologiska undersökningarna inför Ostlänken fortsatt i dialog med Riksantikvarieämbetet och länsstyrelserna. Då tillflödet av föremål till följd av Ostlänken bedöms öka de kommande åren har myndigheten påbörjat en process för effektivisering av accessionsarbetet genom rutiner för förenklad föremålsregistrering. Dessa rutiner har testats inom ett pågående stadsarkeologiskt accessionsprojekt.

Kunskapsuppbyggnaden på befintliga samlingar genomförs på ett flertal sätt kring olika föremål och föremålsgrupper. Ett exempel är arbetet med den nya basutställningen på Livrustkammaren där Sofia Magdalenas bilägerdräkt från 1766 undersöktes noggrannare. Detaljer på släpet stödjer tidigare påpekanden om att släpet inte har visats rätt i äldre utställningar. I den nya utställningen har därför släpet monterats på ett nytt sätt som återspeglar hur det en gång användes.

Under året avslutades samarbetsprojektet med Världskulturmuseerna kring Hallwylska museets samling av små kinesiska och koreanska bronser. Samlingen har bearbetats och nya lager av kunskap har lagts på den information som redan fanns. Projektet har resulterat i en digital utställning och en e-publikation.

TABELL 7

Ärendebalansen för inkomna accessionsärenden efter beslut av Riksantikvarieämbetet enligt Kulturmiljölagen (1988:950).

	2019	2018	2017	2016
Inkomna ärenden	103	139	371	36
Avslutade ärenden	79	74	135	148
Kvarstående eftersläpning	1 755	1 731	1 666	1406

*För att uppnå **god kvalitet** ska minst 100 accessioner, mottagna enligt beslut av RAÄ (2 kap § 17 KML), vara slutförda i enlighet med riktlinjerna för accessioner.*

Under 2019 har 79 accessioner av KML-material genomförts, vilket innebär att god kvalitet inte har uppnåtts. Orsaken är densamma som 2018, att accessionen av det arkeologiska materialet har tvingats prioriteras ned till följd av andra stora åtaganden inom myndigheten, som bland annat flytten av Kungl. Myntkabinetts samlingar, en ny vikingautställning och införandet av ett nytt samlingsförvaltningssystem.

*För att uppnå **god kvalitet** ska förvärvet inom den kulturhistoriska samlingen vara slutfört inom 12 månader från att ärendet har diarieförts.*

Under 2019 har god kvalitet inte uppnåtts i och med att endast 29 procent av inkomna ärenden slutgiltigt har handlagts inom angiven period. Majoriteten av de inkomna ärendena är gåvor till Kungl. Myntkabinetts samlingar. På grund av flytten av museet och dess samlingar har handläggningen av gåvor tvingats prioriteras ned.

3.2 Bevara och vårda samlingarna

3.2.1 Ordnade samlingar

Sedan hösten 2018 är delar av samlingarna – omkring 1,3 miljoner föremålsposter – digitalt registrerade i ett myndighetsgemensamt samlingsförvaltningssystem. Arbetet med att sammanföra de två tidigare myndigheternas tre samlingsförvaltningssystem är ett mycket komplext och tidskrävande arbete som har fortsatt under 2019. Arbetet pågår med att utarbeta nya gemensamma rutiner och att ensa terminologin i systemet för att öka användbarheten och sökbarheten.

En viktig beståndsdel i samlingsförvaltning utgörs av oppordning och kontroll. Löpande kontroller av samlingarna genomförs som ett led i olika arbetsprocesser och stickprov genomförs årligen. Under 2019 har ett utvecklingsarbete pågått med att ta

fram nya riktlinjer för hur stickprov och inventeringar ska genomföras. Som en del av arbetet har en ny metod för stickprovskontroller prövats under året. Proven utförs på beställning av en annan del av myndigheten än samlingsförvaltningen och den tjänsteman som utför stickprovet arbetar inte alls med samlingarna. Metoden ska minska risken för att oegentligheter sker. Avvikelse följs upp och saknade föremål eftersöks. Sökinsatserna dokumenteras och i de fall stöld kan misstänkas görs polisanmälan. Det urval av stickprov som genomfördes 2019 gjordes ur de digitalt registrerade samlingarna. Myndighetens samlingar är ännu inte helt digitalt registrerade utan finns analogt förtecknade. Att myndigheten 2019 valde att endast genomföra stickprov i de digitalt registrerade samlingarna var för att förutom kontrollera placering, även säkerställa att migrationen av samlingsinformation till det nya samlingsförvaltningssystemet har fungerat på önskvärd sätt. Under 2020 kommer den nya stickprovsmetoden att utvärderas och rutinerna justeras. Stickproven kommer då att genomföras i både de digitalt registrerade och de analogt förtecknade samlingarna.

En annan formaliserad kontroll sker vid arbetet med accession. Vid inlämnande av arkeologiska fyndmaterial sker stickprov innan myndigheten tar emot det för att säkerställa att materialen är ordnade och för att kontrollera att alla fynd på fyndlistorna finns med. Vid accessionen går hela materialet igenom och kontrolleras på nytt. Även andra arbetsmoment innebär en form av inventering av samlingarna, bland annat när externa besökare tar del av föremål i samlingarna samt vid utlån av föremål till utställningar.

Införandet av ett gemensamt samlingsförvaltningssystem har medfört att inga specifika oppordningsprojekt genomförts under 2019. Oppordning och kontroll har däremot skett i utställningsprojekt, bland annat för Historiska museets nya vikingautställning som öppnar 2020. Även i samband med flytten av Kungl. Myntkabinetts stora delar av den numismatiska samlingen inventerats och dokumenterats.

Inventeringarna i den Hallwylska samlingen följer ett schema som fastslogs i samband med att svenska staten övertog samlingen. Under 2019 har sammanlagt fem föremålsgrupper i den Hallwylska samlingen inventerats, bland annat föremål i brons, trä och sten samt frimärken.

För att uppnå god kvalitet ska sökbarhet i samlingarna via stickprovskontroller vara minst 95 procent med utgångspunkt i de riktlinjer som finns beslutade på myndigheten.

Under 2019 genomfördes stickprovskontroller på 300 slumpmässigt utvalda föremål från myndighetens totala samling. Det innebar att 50 föremål ur respektive samling valdes ut och kontrollerades. De föremål som inte påträffades vid kontrolltillfället eftersöktes och återfanns, förutom två föremål som sedan tidigare noterats som saknade.

Resultatet visar på hög kvalitet vad gäller sökbarhet och intern kontroll. Att notera är att stickproven 2019 har gjorts på föremål som är digitalt registrerade i myndighetens samlingsförvaltningssystem.

3.2.2 Vårdade samlingar

Vårdbehovet för myndighetens samlingar är mycket omfattande men ser olika ut. En stor utmaning är att säkerställa att de delar av samlingarna som finns på Skoklosters slott vårdas och förvaras på ett sådant sätt att de kan bevaras för framtiden. Detta gäller även de arkeologiska samlingarna där särskilt metallföremål behöver återkommande insatser. Tack vare det mångåriga samarbetet med Stiftelsen Föremålsvård i Kiruna sker kontinuerliga konserveringsinsatser på framför allt arkeologiska föremål av järn och brons. Behovet av denna form av konservering är dock avsevärt större än vad som går att tillgodose via detta samarbete. Med anledning av det omfattande arbetet med ett nytt sam-

lingsförvaltningssystem och förändrade arbetsrutiner har myndigheten 2019 skickat färre, men större föremål som bedömts vara i särskilt stort behov av vård till konservering i Kiruna.

Under hösten hämtade myndigheten delar av 23 fartygsvrak som förvarats på Kalmar slott sedan en arkeologisk undersökning i Slotts fjärden på 1930-talet. Vrakdelarna har legat otillgängliga i en källare på slottet. I myndighetens samlingsförvaltningssystem har de endast funnits förtecknade som hela fartyg. Flytten möjliggjorde en uppordning och registrering av de drygt 1 300 vrakdelarna avseende sakord, föremålsnummer samt måttuppgifter. I samband med flytten genomfördes en omsorgsfull rengöring av samtliga delar då materialet konstaterats innehålla hälsofarliga konserverande ämnen. Förutsättningarna för att kunna vårda vraken på längre sikt har ökat i och med att de har förts till ett anpassat föremålsmagasin. Arbetet har också medfört en kompetenshöjning avseende arbetsmiljö i magasin och gifter i museisamlingar.

Flera vårdinsatser har gjorts i samband med produktionen av utställningar. Närmare 2 200 föremål har tillståndsbedömts eller konserverats i samband med att Historiska museets basutställning *Vikingar togs ned* och de två vandringsutställningarna *We call them Vikings* avslutade sina internationella turnéer 2018. Ytterligare drygt 300 föremål har skickats för konservering inför den nya vikingautställningen.

Stora vårdinsatser har även gjorts i arbetet med Livrustkammarens nya basutställning. Omkring 1 200 föremål har rengjorts, dokumenterats och, i de fall det krävts, konserverats. Bland annat de dräkter och andra textilier som ingår i utställningen. Rustningar för människor och hästar har

TABELL 8

Antal lämnade föremålsposter till Stiftelsen föremålsvård i Kiruna.

	2019	2018	2017	2016
Antal föremålsposter till Stiftelsen föremålsvård i Kiruna	87	1 142	1 752	2 726

Flytt av vrakdelar från Kalmar slott. Foto: Jens Mohr

fått nya monteringar som säkrar det långsiktiga bevarandet. Rustningarnas olika delar har avlastats så att ursprungliga detaljer av organiskt material, som läderremmar och liknande, inte längre är belastade. De föremål från den tidigare basutställningen som inte längre visas har fått nya placeringar i klimatanpassade magasin. Även vid arbetet med den nya basutställningen på Skoklosters slott har delar av materialet som ingår i utställningen konserverats.

I Hallwylska museet har bland annat rummen i paradvåningen och golven rengjorts och vaxats. Rokokomöbler i Stora salongen har försetts med nya bakstycken och matsalsbordet har konserverats av en extern konservator. I Livrustkammaren rengjordes vagnarna i vagnhallen och på Skoklosters slott visningsvåningarna.

På Skoklosters slott har cirka 2 300 volymer i bibliotekssamlingen mögelsanerats. Bibliotekets möbler och övriga inventarier har dammsugits från mögel och fastighetsförvaltaren har låtit rengöra alla väggytor. Rummet har sedan ett par år ett reglerat klimat som reducerar risken för fortsatta mögelangrepp.

Inneklimatet i slottet har förbättrats genom att Statens fastighetsverk bland annat har renoverat fönster. Möjligheterna att mäta och kontrollera klimatet i slottets olika delar har ökat genom tillgång till Statens fastighetsverks klimatövervakningssystem. Utmaningarna för samlingarnas bevarande är dock fortsatt stora vad gäller både konservering och förvaring.

En predikstol/pulpet ur Historiska museets kyrkliga samling, ett av få judiska föremål, har konserverats. Den är nu utställd i Judiska museets nya lokaler i den före detta synagogan i Gamla stan.

3.2.3 Ändamålsenliga magasin

Under 2019 har fokus legat på två omfattande magasininsatser. Inom de arkeologiska samlingarna har nya magasinlokaler för de drygt 1 300 fartygsdelarna från Kalmar slottsfjärd iordningställts. Arbetet har inneburit att i dialog med Svensk Museitjänst utforma ändamålsenliga och yteffek-

tiva magasinlokaler, samt specialanpassade lösningar för att säkerställa god arbetsmiljö i magasinet.

Den andra mycket omfattande magasinssatsningen är flytten av Kungl. Myntkabinettets samlingar till nya och mer ändamålsenliga magasin. Magasinen fyller höga krav på säkerhet och klimatkontroll och har bland annat två olika klimatzoner för att förbättra samlingarnas långsiktiga bevarande.

Myndigheten har även arbetat med att förbättra magasin samt vidtagit olika åtgärder i miljömu-
seerna. Bland annat har föremål ur ett textilförråd på Hallwylska museet skadeinventerats, varpå ett antal föremål har flyttats till magasin för bättre förvaring.

*För att uppnå **god kvalitet** ska minst 75 procent av den totala magasinssytan* ha ändamålsenligt klimat och uppnå de krav som ställs i fråga om brandskydd, säkerhet, driftsäkerhet och tillgänglighet.*

**med magasinssytan avses utrymmen som är specifika magasinutrymmen.*

Under 2019 bedöms klimatet i myndighetens magasin tillfredsställande för 55,3 procent av de magasinssytor där data finns. Det innebär att de uppsatta kraven för relativ luftfuktighet har uppnåtts under 95 procent av tiden. I 43,3 procent av magasinssutrymmena har klimatet bedömts som tillfredsställande men med brister. Det innebär att de uppsatta kraven på relativ luftfuktighet har kunnat hållas 70 – 94 procent av tiden. Inom 1,4 procent av den totala magasinssytan är klimatet ej tillfredsställande. I detta magasin har klimatet under längre perioder legat strax över kravställd nivå.

Bedömningen av säkerhetsnivån i myndighetens magasin visar utifrån ovan angivna förutsättningar att 96 procent har en säkerhetsnivå som är tillfredsställande i fråga om brandskydd, säkerhet, driftsäkerhet, arbetsmiljö och tillgänglighet. I fyra procent av ytan är nivån acceptabel men förbättringar bör göras. Därmed bedöms god kvalitet ha uppnåtts.

3.3 Resultatbedömning

Inflödet till samlingarna av arkeologiskt material har varit lägre 2019 än tidigare år. Anledningen är huvudsakligen att Riksantikvarieämbetet avslutat satsningen med att komma till rätta med sin eftersläpning i fyndöverförings- och fyndfördelningsärendena enligt Kulturmiljölagen. Antalet gåvor till myndigheten har emellertid omfattat ovanligt många föremål. Det beror till stor del på en gåva till Tumba bruksmuseum från Crane AB som omfattade 846 föremål.

Under året har det strategiska arbetet inför tillvaratagandet av fyndmaterial från de uppdragsarkeologiska undersökningarna inför Ostlänken fortsatt i dialog med Riksantikvarieämbetet och länsstyrelserna. Likaså arbetet med att effektivisera accessionsarbetet genom rutiner för förenklad föremålsregistrering.

Under 2019 har en omprioritering av resurser varit nödvändig från arbetet med accession till flytten av Kungl. Myntkabinettets samlingar, flytten av fartygsdelar från Kalmar till myndighetens egna magasin, utställningsproduktioner och det omfattande arbetet med att utveckla det nya gemensamma samlingsförvaltningssystemet och rutiner kopplat till det. Detta har medfört att färre accessioner av arkeologiskt material enligt Kulturmiljölagen kunnat avslutas jämfört med tidigare år, varför måttet för god kvalitet inte har uppnåtts. Det har även påverkat kvalitetsmålet för inkomna gåvor till den kulturhistoriska samlingen, där god kvalitet inte heller har uppnåtts i och med att alla nyförvärv inte har accederats inom 12 månader. Att kvalitetsmåten inte skulle nås under året var väntat eftersom en nödvändig omfördelning av resurserna gjordes.

En kontinuerlig kunskapsuppbyggnad om samlingarna har fortgått i arbetet med samlingsförvaltningens olika delar men även i samband med forskningsprojekt, utställningsproduktion och digitaliseringsarbete.

Myndighetens magasin bedöms uppfylla de krav som kan ställas på ändamålsenlighet beträffande klimat och säkerhet. Även ordningen i samlingarna håller hög kvalitet. Vid stickprovskontrollerna hittades de eftersökta föremålen med undantag av två som sedan tidigare konstaterats saknade.

Två större satsningar på magasin har gjorts under året. Den numismatiska samlingen finns nu i ett magasin med hög säkerhet och anpassat klimat. Kvaliteten på förvaringen av denna samling har därmed höjts rejält. Vidare har ett nytt magasin skapats för fartygsdelarna från Kalmar. Detta vetenskapligt viktiga material har blivit tillgängligt på ett helt annat sätt än tidigare och fått reella förutsättningar att bevaras för framtiden. Däremot är förutsättningarna för förvaring av vissa föremålsgrupper – främst på Skoklosters slott och Hallwylska museet – tillsammans med den arkeologiska samlingens behov av återkommande konservering och eftersläpningen i accessionen av arkeologiska fynd fortsatt stora utmaningar för myndigheten.

TABELL 9

Intäkter och kostnader för resultatområdet Samlingsförvaltning.

	2019	2018
Intäkter av anslag	41 217	37 686
Övriga intäkter	1 667	1 531
Kostnader	-42 890	-39 236

SFS 2014:1079

Statens historiska museer ska verka för ökad kunskap grundad på forskning och samverkan med andra, exempelvis universitet och högskolor, och förmedla kunskap inom sitt verksamhetsområde.

4. Forskning och utveckling

Statens historiska museers forskningsmiljö och verksamhet är en del av det större humanistiska forskningslandskapet i Sverige. Myndigheten driver egna forskningsprojekt – ofta i samverkan med externa parter – men bidrar även med stöd till andras forskning. Verksamheten ska ha en tydlig relevans för och koppling till övrig verksamhet inom myndigheten och bedrivs i avgränsad form, företrädesvis som projekt. Ett treårigt FoU-program fungerar som en ram för verksamheten.

Myndighetens kunskapsutveckling ska enligt inriktningsplanen bidra till en mångfacetterad bild av historien. Att göra expertkompetens, kunskap och data tillgänglig för fler är prioriterat och ska bland annat ske genom publicering och deltagande i olika externa sammanhang. Prioriterat är att skapa platser där kunskap och åsikter kan mötas samt samverka och föra dialog på olika arenor för att svara mot samhällets kunskapsbehov.

4.1 Bedriva och stödja forskningsverksamhet

4.1.1 Pågående projekt

Statens historiska museers FoU-program sträcker sig till och med 2019. Utveckling av ett nytt program har pågått under året.

Myndigheten är huvudman för flera forskningsprojekt, men deltar också i projekt vid olika universitet. Flera nya forskningsansökningar har utarbetats under året och ett nytt treårigt projekt – *Det delade landet. Samisk historia och mångkulturalitet före det moderna* – har beviljats medel. Projektet studerar samisk närvaro i Syd- och Mellansverige

och undersöker hur sockenlappssystemet uppstod, förändrades och försvann. Målet är att öka förståelsen för det moderna Sveriges framväxt och dess mångkulturella förflutna.

TABELL 10

Antal forsknings- och utvecklingsprojekt.

	2019	2018
Antal pågående projekt	11	12
varav som huvudman	7	7
varav som deltagare	4	5

Vikingafenomenet är ett tioårigt projekt med finansiering av Vetenskapsrådet. Det startade 2016 och drivs av Uppsala universitet av en forskare som är anställd vid Statens historiska museer. Projektet utforskar de ekonomiska och organisatoriska förutsättningarna för vikingarnas handels- och plundringsresor med särskild tonvikt på frågor om kvinnors roll, slavhandel och piratverksamhet.

Antiziganismen och samlingarna – kunskapsproduktion och samlande vid kulturhistoriska museer och arkiv under 1900-talet finansieras av Kulturrådets/Riksantikvarieämbetets medel för centrala museers forskning och bedrivs tillsammans med Institutet för språk och folkminnen. Syftet är att ge nya perspektiv på kunskapsproduktion och samlande vid minnesinstitutioner av de fotografier, frågelistor, anteckningar och föremål som länkas till de människor som kallades ”zigenare” och ”tattare” av majoritetsbefolkningen under 1900-talet.

Under 2019 slutbearbetades *Alvastraprojektet*, ett accessionsprojekt med finansiering från Riksbankens Jubileumsfonds infrastrukturmedel. Projektet arbetar med att få ihop dokumentationen och fynden från flera olika utgrävningar på den 5 000 år gamla påbyggnaden i Alvastra. Resultaten publiceras på en digital plattform som lanseras 2020.

Forskningsnätverket *Kulturarv och tvärvetenskaplig genusforskning* avslutades 2019. Riksantikvarieämbetet har gett FoU-medel till nätverket som arbetat för att länka samman kulturarvsforskning och genusforskning. Projektet har samarbetat med *Nationella sekretariatet för genusforskning* vid Göteborgs universitet och har lett ett flertal workshops och seminarier på bland annat Albert & Victoria Museum i London och på Kvinnohistoriska museet i Umeå. Nätverket är även länkat till projektet *Unstraight Research i museer*, samt *Regnbågsflagga, slöja och manga*, med bas vid Göteborgs Universitet och finansiering från Vetenskapsrådet.

Projektet *In Orbit* undersöker hur Historiska museets kunskap och föremål får nya sammanhang i sociala medier, samt hur samspelet mellan människor, algoritmer, koder och digitala gränssnitt utvecklas. Det bedrivs vid Linköpings universitet och stöds av Riksbankens Jubileumsfond där medarbetare på Statens historiska museer deltar i forskningen.

Medarbetare från Statens historiska museer deltar även i projektet *Det gemensamma rummet*, förlagt till Karlstad universitet. Frågeställningarna rör hur materiellt kulturarv kan användas för interkulturellt historiskt lärande och hur det kan användas för att skapa gemensamma rum för diskussioner.

Projektet *Sveriges Mynthistoria Landskapsinventeringen* har pågått under en längre tid med finansiering av Gunnar Ekströms stiftelse. Syftet är att landskapsvis presentera alla kända myntfynd funna i Sverige.

Myndighetens arkeologiska uppdragsverksamhet deltar i och bedriver flera forsknings- och utvecklingsprojekt, dessa redovisas under avsnitt 2. *Arkeologisk uppdragsverksamhet.*

För att uppnå god kvalitet ska minst 75 procent av egna FoU-projekt vara externfinansierade och ha erhållit finansiering i konkurrens med andra.

Externa forskningsfinansiärer tillämpar så kallat peer review-förfarande, där projektansökningar konkurrerar och genomgår granskning och rangordning för att kunna ge forskningsmedel till de projekt som har högst relevans och kvalitet. Graden av extern forskningsfinansiering används som ett kvalitetsmått på de FoU-projekt som bedrivs vid Statens historiska museer.

Under 2019 har mer än 75 procent av projekten haft extern finansiering och bidragen har erhållits i konkurrens med andra forskare. Verksamheten uppnår därmed god kvalitet.

4.1.2 Samverka och förmedla kunskap

Samlingarna vid Statens historiska museer utgör en viktig forskningsresurs för många ämnen. Till exempel arkeologi, osteologi, numismatik, konst-/modevetenskap, kulturarvsstudier, genusvetenskap – men även historia och idéhistoria, miljöhumaniora och digital humaniora.

Varje år besöks myndighetens samlingar av många forskare och studenter. Forskningsbesöken och samlingarna resulterar i omfattande vetenskaplig och tvärvetenskaplig kunskapsproduktion. Bland annat har Textilvetenskapliga institutionen vid Uppsala universitet, Konstvetenskapliga institutionen vid Södertörns högskola samt Malmstensskolan från Linköpings universitet besökt samlingarna. Den omfattande osteologiska samlingen har under senare år rönt särskilt intresse. Årligen sker ett stort antal utlån för forskning.

TABELL 11

Antal besök i samlingarna från universitet och högskolor. Ett besök kan bestå av en eller flera personer.

	2019	2018
Besök från universitet/högskolor	142	192
varav från grundutbildning	48	43
varav från högre utbildning	94	149

För att föra ut, utbyta och diskutera forskningsresultat och aktuella frågeställningar inleddes under året ett samarbete med Riksantikvarieämbetets FoU-verksamhet med gemensamma seminarier riktade till verksamma inom kulturarvs- och museiområdet. Under 2019 genomfördes seminarier om bland annat gallring vid arkeologiska undersökningar samt om förmedling av historia och kulturarv till skolor och hur skolbarn relaterar till historien.

Forskare vid myndigheten har deltagit i och hållit föredrag på 40 internationella och nationella konferenser, deltagit i och lett elva workshops och seminarier samt ingått i nätverk, referensgrupper och redaktionskommittéer. Redaktionellt arbete har genomförts i tidskrifterna *Fornvännen*, *META Historiskarkeologisk tidskrift*, *Journal of Danish Archaeology*, *Nordisk Numismatisk Årsskrift* och *Journal of Wetland Archaeology*. Artiklar har publicerats i bland annat tidskrifterna *Scandinavian Studies*, som fokuserar på språk, kulturer och historia i Norden, och *Itineraro – European Journal of Overseas History*. Under hösten utkom boken *Den outställda sexualiteten. Liten praktika för museers förändringsarbete*. Den är ett resultat av forskningsnätverket *Kulturarv och tvärvetenskaplig genusforskning* och erbjuder både kritisk reflektion och konkreta metoder. Totalt har forskare vid myndigheten bidragit med 14 tryckta publikationer.

Forskningsresultat har vid ett flertal tillfällen kommunicerats i media. Projektet *Vikingafenomenet* fick särskilt stor uppmärksamhet och togs upp i bland annat National Geographic, ARTE – France 5 och i samproduktioner med Sveriges Television för Vetenskapens värld och Smithsonian Institution.

4.2 Resultatbedömning

Statens historiska museer bedömer att FoU-verksamheten håller god kvalitet. Alla forskningsprojekt har extern finansiering och bedrivs i samverkan med lärosäten runt om i landet. Forskarna publicerar forskningsresultat i välrenommerade vetenskapliga skriftserier och tidskrifter samt förmedlar dem på andra relevanta sätt så att de kommer fler till del. Deras kompetens är efterfrågad och förmedlas både inom universitetsvärlden och i det omgivande samhället.

Då samlingarna och museimiljöerna är tillgängliga för forskning och undervisning utgör de betydelsefulla kunskapskällor och forskningsinfrastrukturer för såväl myndigheten som för forsknings- och utbildningsinstitutioner nationellt och internationellt.

TABELL 12
Intäkter och kostnader för resultatområdet
Forskning och utveckling.

	2019	2018
Intäkter av anslag	2 872	2 177
Övriga intäkter	4 132	5 662
Kostnader	-7 004	-7 829

SFS 2014:1079

Statens historiska museer ska hålla ett urval av samlingarna tillgängligt för allmänheten samt bedriva utställningsverksamhet och annan pedagogisk verksamhet.

5. Publik verksamhet

Med hjälp av samlingarna kan myndighetens museer visa bredden av Sveriges historia med erbjudanden om upplevelser och kunskap ur olika perspektiv. Museerna bedriver en omfattande publik verksamhet – ofta i samarbete med externa parter. Även inom den arkeologiska uppdragsverksamheten genomförs ett stort antal visningar och aktiviteter kopplade till uppdragen. Genom digital förmedling, via myndighetens olika webbplatser, andras digitala plattformar och via sökmotorer kan verksamheten och samlingarna nå ut till en bredare publik.

Verksamheten ska enligt inriktningsplanen erbjuda möjligheter till kunskapssökande och livslångt lärande för alla. Det publika arbetet ska stimulera till nyfikenhet, upptäckarglädje och reflektion samt ge möjligheter till medskapande. Aktivt arbete ska bedrivas för att nå fler och nya målgrupper med barn i skolan som en särskild prioriterad målgrupp.

5.1 Skapa tillgänglighet till samlingarna

5.1.1 Utställningar

Under 2019 har sammanlagt 22 basutställningar visats. Hallwylska museet och Skoklosters slott ingår bland dessa eftersom de är utställningar i sig med större delen av samlingarna i miljöerna.

Två basutställningar på Historiska museet har stängts och två nya har öppnats under året, på Livrustkammaren och på Skoklosters slott. Dessa nya utställningar binder ihop två tidigare separata utställningar på respektive museum, varför differensen i tabellen mot 2018 ser större ut än den faktiskt är.

Av de 14 tillfälliga utställningar som har visats, öppnades elva under året. Sex på Historiska museet, fyra på Hallwylska museet och en på Tumba bruksmuseum. En vandringsutställning har visats på andra institutioner under 2019. De båda utställningarna *We call them Vikings* avslutades 2018 efter sju års turnerande utomlands. Kungl. Myntkabinetet har varit fortsatt stängt med anledning av flytten från Slottsbacken till kvarteret Krubban.

TABELL 13

Antal utställningar som har visats på museerna 2019–2016.

	2019	2018	2017	2016
Basutställningar*	22	26	31	31
Tillfälliga utställningar	14	10	13	12
Vandringsutställningar	1	3	4	2

*I denna redovisning avses med begreppet basutställning utställningar på det egna museet avsedda att visas för publik under en längre period (mer än 1,5 år) och med begreppet tillfällig utställning avses utställningar på det egna museet avsedda att visas för publik under en kortare period (max 1,5 år). Med begreppet vandringsutställning avses utställningar i huvudsak avsedda att turnera på andra museer än de egna.

På **Hallwylska museet** fortsatte 2018 års julutställning *Krakows krubbor – en glittrande julutställning* in i januari. Denna ersattes med att installationen *Plateaux – Bordets primadonnor* intog matsalen med ett tjugotal konstverk av Charlotte Birnbaum. Utställningen handlade om bordskultur och bruket av konversationspjäser.

Att beslut om kvinnlig rösträtt togs för 100 år sedan uppmärksammades under våren i utställningen *En kvinnas röst – Ebba von Eckermann i frigörelsens tid*. Utställningen utgick från familjen

von Hallwyls äldsta dotters engagemang för lika rösträtt och de centrala personer och händelser som ledde fram till förändringen 1919.

I samarbete med Konstfack visade fem elever under maj *Entanglements*, en intervention på museets paradvåning i dialog med museimiljön. Under hösten ställdes ett sjuttiotal tekannor ut av 1900-talets främsta formgivare i utställningen *Tekalas! – Signerad svensk keramik från 1900-talet* som producerades i samarbete med tv-producenten och författaren Staffan Bengtsson och antikexperten Pia Staël von Holstein.

Speaking Memories – Förintelsens sista vittnen visades under 2019 på **Historiska museet**. Utställningen berättar om de som överlevde Förintelsen och tog sig till Sverige. Den består av porträtt av fotografen Karl Gabor, vittnesmål och föremål från Auschwitz-Birkenau State Museum. Besökare har med hjälp av AI-teknik kunnat samtala med två överlevande i den interaktiva installationen *Dimensions in Testimony*. Besökarna har också kunnat ta del av vittnesmål från Förintelsen och andra folkmord genom att söka i videoarkivet vid stiftelsen USC Shoah Foundations The Institute for Visual History and Education. *Speaking Memories* skildrar även livet efter befrielsen genom berättelser och arkeologiska fynd från ett flyktingläger på Lovö utanför Stockholm. Utställningen producerades av Historiska museet och Föreningen Judisk kultur i Sverige i samarbete med USC Shoah Foundation och Auschwitz-Birkenau State Museum.

I utställningen *Medeltida konst* visades vid påsk en skulptur av Kristi grav och så kallade Korsvägsstationer. Ett samarbete med föreningen Skapande broderi resulterade i två mindre utställningar i samma lokaler. I maj invigdes *Medeltida bottensömmar* och i december *Spår av medeltida liv*, båda med textila verk som skapats med inspiration från Historiska museets samlingar. Till sommaren visades dopfat från samlingarna, däribland ett unikt och ovanligt stort fat av rödgods från Skånela kyrka i Uppland.

I arbetet med att kontinuerligt uppdatera basutställningar tillfördes *Forntider* material från ett samarbete med Utbildningsradion och TV-serien

Arkeologens dotter som skildrar liv och hantverk under forntiden. Produktionen av en ny utställning om vikingatiden har fortsatt under året med invigning i juni 2020. Den gamla utställningen stängdes i januari.

Kungl. Myntkabinettets utställningar har varit stängda sedan 2017. Museets vandringsutställning *Pengalabbet* – för skolor, barn och ungdomar – visades under årets första del i Halmstads rådhus och flyttades därefter till Tumba bruksmuseum. Under 2019 har arbetet med att förbereda de nya utställningarna pågått. Den första planeras öppna i slutet av 2020.

Livrustkammarens nya basutställning invigdes i juni. Utställningen är den största förändringen sedan museet öppnande i nuvarande lokaler 1978. Ny forskning, och därmed nya berättelser, har inkluderats. Utformningen gör att fler kan ta till sig den svenska, kungliga historien oavsett förkunskaper och förutsättningar. Utställningen är kronologisk med en tidslinje i form av en regentlängd som vägleder besökaren genom rummen. I varje rum finns interaktiva inslag. Besökarna kan bland annat känna tyngden av ett svärd och hur krig luktar. I digitala 3D-modeller är det möjligt att vrida och vända på föremål. Genom att utställningen lyfter fram drottningarna och de senaste årtiondenas genusforskning blir historieskrivningen mer jämställd. Museet har även samarbetat med EU-forskningsprojektet *Marrying Cultures* om ingifta drottningars betydelse. Det internationella perspektivet har varit viktigt för att visa att Sveriges gränser varierat och att den svenska historien varit beroende av andra länder.

I juni invigdes **Skoklosters slotts** basutställning *Drömmar om Skokloster – mellan slagfältet och stjärnhimlen*, som visar praktföremål ur olika föremålskategorier i samlingarna och berättar om slottets historia. I utställningen kan besökarna komma nära flera föremål och få en introduktion till slottet. Full fysisk tillgänglighet till slottets övriga våningsplan är svår att förverkliga, men genom utställningen på bottenvåningen kan alla besökare se delar av samlingen och ta del av historien.

Under 2019 avslutades den tillfälliga utställningen *Från sedelförbud till minusränta* på **Tumba bruks-**

Besökare har med hjälp av AI-teknik kunnat samtala med två överlevande i den interaktiva installationen *Dimensions in Testimony*. Foto: Erik Lernestål

museum, som producerades i samarbete med Riksbanken till bankens 350-årsjubileum och *Rosengångar på Tumba bruk*, där en vävförening skapat vävar med inspiration från brukets kulturhistoriska miljö. Under perioden april – november visades Kungl. Myntkabinettets vandringsutställning *Pengalabbet*. Utställningen syftar till att öka kunskaper om vardagsekonomi på ett interaktivt och kreativt sätt.

5.1.2 Digital förmedling

Utvecklingsarbetet att med digitala verktyg göra samlingarna och myndighetens publika verksamhet tillgänglig har fortsatt.

I utställningen *Speaking Memories* användes för första gången AI-teknik i publikmötet. Det interaktiva mötet med två överlevande från Förintelsen har gett nya möjligheter till kunskapsförmedling och lärande. Besökarna har ställt frågor och med hjälp av AI-röstigenkänning fått direkta svar från förinspelade intervjuer. Tekniken är utvecklad av USC Shoah Foundation och Statens historiska museer har bidragit till förbättringar för att den skulle fungera bättre i museimiljö.

I samband med produktionen av Livrustkammarens nya basutställning skapades tre digitala stationer med fördjupningsmaterial som också finns tillgängliga via museets webbsida. Fördjupningen

kring drottning Sofia Magdalenas bröllopsklänning genererade även ett internationellt samarbete med School of Historical dress i London och Bayerns Nationalmuseum i München som har bidragit till ökad kunskap om föremålet.

Under året har 14 digitala utställningar publicerats på Google Arts & Culture och som löpande läggs upp med länk på respektive museums webbplats. Utställningarna har olika teman med bilder på föremål ur samlingarna eller museernas miljöer med kortare texter. 2019 tillkom fyra digitala utställningar för Livrustkammaren, fyra för Hallwylska museet, fem för Skoklosters slott och en för Historiska museet. Myndigheten har med framgång förmedlat kunskap om föremål i samlingarna även på olika sociala plattformar, bland annat under hashtaggen *#expertenberättar* som är ett samarbete mellan myndighetens kompetenser på samlingarna respektive kommunikation.

På Google Arts & Culture har även 423 bilder av föremål och konst publicerats under 2019. Totalt finns 709 bilder från myndighetens samlingar publicerade på plattformen.

Myndigheten arbetar även kontinuerligt med att ta fram 3D-modeller av föremål och miljöer som publiceras på plattformen Sketchfab. Under 2019

tillkom fyra nya modeller av föremål från Skoklosters slotts och Livrustkammarens samlingar. Totalt har 143 modeller från myndighetens sex museer och deras samlingar publicerats på plattformen sedan 2016.

Digitaliseringen av det Hallwylska arkivet har fortgått. Parallellt med fotograferingen katalogiseras föremålsposterna så att de successivt kan tillgängliggöras i digitala fördjupningar via webbplatsen. Arbetet med digitaliseringen av den omfattande bildsamlingen *Medeltidens bildvärld* har kunnat återupptas med hjälp av externa medel. Samlingen består av diabilder av medeltida kyrkliga föremål och målningar som är mycket efterfrågade av studenter, forskare och förlag.

På den digitala arkivtjänsten Internet Archive har Hallwylska museets publikation *Treasures from the Bronze Age and Beyond* publicerats. Det är ett av resultaten från samarbetsprojektet med Världskulturmuseerna om Hallwylska samlingens små kinesiska och koreanska bronser. Även fem anteckningsböcker som har tillhört en anställd hos familjen von Hallwyl finns att ta del av på plattformen. Anteckningsböckerna innehåller bland annat klotter från Stockholms toaletter vid sekelskiftet år 1900 och har rönt stort intresse från media, forskare och allmänhet.

Ett annat exempel på digitala verktygs möjlighet till fördjupningar är den Hallwylska podden som under 2019 publicerat nio avsnitt som genererat cirka 6 800 nedladdningar. Totalt har 17 avsnitt producerats mellan 2017 och 2019 vilka laddats ned

drygt 18 000 gånger. Utifrån olika teman berättar podden om sekelskiftet 1900 i allmänhet och om Hallwylska palatset med dess föremål och personer i synnerhet.

Sammanlagt har 18 nyproducerade filmer om museernas verksamhet publicerats på Youtube och i sociala medier. Några är filmade föreläsningar som ska möjliggöra för fler att ta del av museernas erbjudanden, oavsett var i landet man bor.

På grund av införandet av ett nytt samlingsförvaltningssystem har de äldre funktionerna för att söka i samlingarna inte kunnat uppdateras. Nya funktioner kommer att lanseras i anslutning till utvecklingen av nya webbplatser för museerna.

5.1.3 Utlån och depositioner

Myndighetens låneverksamhet är fortsatt mycket omfattande, såväl nationellt som internationellt. Samlingarna är efterfrågade och lånen ger myndigheten möjlighet att synas och vara verksam i hela landet samt stärka Sverige bilden utomlands. Under 2019 har myndigheten på grund av stora utställningsprojekt haft lånestopp under delar av året. Det innebär att antalet nya lån är färre än normalt. Pågående lån har förlängts när det behövts.

Bland de nya utlån som skett under året kan nämnas att ett porträtt av Tycho Brahe har lånats ut från Skoklosters slotts samling till Tycho Brahemuseet på Ven. Porträttet kommer att visas i museets nya basutställning. Från Skoklosters slotts samlingar har även en målning föreställande valfångst lånats ut till Nordiska museets utställning *Arktis*

TABELL 14

Antal nationella och internationella utlån från samlingarna.

	2019	2018
Nationella ärenden	316	326
Internationella ärenden	27	33
Utlånade föremålsposter nationellt	42 358	43 007
Utlånade föremålsposter internationellt	1 680	1 697
Antal lånande nationella institutioner	172	170
Antal lånande internationella institutioner	27	33

– *medan isen smälter*. Vidare har en uniformsfrack med tillhörande ordenstecken som tillhör Livrustkammarens samlingar lånats ut till Marinmuseum i Karlskrona till en basutställning som skildrar den svenska marinens historia.

Vid sidan av villkorade lån finns ett stort antal ej kravställda depositioner till olika institutioner i framför allt Sverige. Myndigheten har arbetat med att omvandla dessa depositioner – framför allt de som rör icke-statliga institutioner – till villkorade lån men detta arbete har till följd av resursbrist inte kunnat bedrivas i önskad omfattning.

För att uppnå god kvalitet ska minst 20 000 föremålsposter finnas tillgängliga på andra museer både nationellt och internationellt.

Myndigheten har i uppdrag att vara verksam och synlig i hela landet och bedriva internationellt samarbete. Under 2019 har myndighetens samlingar använts i såväl nationella som internationella sammanhang. Drygt 44 000 föremålsposter har lånats ut till 199 institutioner, vilket innebär att god kvalitet har uppnåtts.

5.1.4 Besök i samlingarna

Samlingarna vid Statens historiska museer utgör en viktig kunskapsresurs för många. Förutom universitet och högskolor besöks de av antikvariskt verkssamma samt ibland av media och privatpersoner.

Möjligheten att besöka Historiska museets arkeologiska och kyrkliga samlingar har varit begränsade under 2019 på grund av ombyggnader av de lokaler där forskare kan studera föremålen. Det har inneburit färre besök i samlingarna än tidigare år.

Flera internationella mediabolag som gjort produktioner kring vikingatiden har getts möjlighet att fotografera och filma kvarlevor och föremål från en grav från Birka. Forskare vid Stockholms universitet har tolkat graven som en kvinnlig krigargrav, vilket rönt stort internationellt intresse.

De kulturhistoriska samlingarna har besökts av många grupper och enskilda. Bland de individuella samlingsbesöken kan nämnas rustningssmeden

Albert Collins studier av kungliga rustningar från Arboga i Livrustkammarens samlingar. Studierna bidrog till att han kunde färdigställa sitt mästarprouv i rustningssmede, vilket också gav ökade kunskaper till myndighetens personal och blir en utställning i Livrustkammaren 2020. Ett annat exempel är besöket från The School of Historical Dress i London som studerade mansdräkter från 1600-talet med anledning av en kommande publikation. I detta sammanhang har Livrustkammaren ett omfattande och unikt material.

TABELL 15

Antal besök i samlingarna. Ett besök kan bestå av en eller flera personer.

	2019	2018
Nationella besök	150	236
Internationella besök	60	56
Besök från universitet/högskolor	142	192
Övriga besök	68	100

5.2 Genomföra pedagogisk verksamhet

5.2.1 Visningar och program för vuxna

Den pedagogiska verksamheten utgörs av en omfattande visningsverksamhet och ett programutbud som bidrar med olika perspektiv på historien utifrån myndighetens ansvarsområde. Visningarna och programmen har under 2019 uppvisat stor bredd och anordnats utifrån respektive museums inriktning och mål att attrahera en bred publik. Även inom den arkeologiska uppdragsverksamheten har pedagogiska aktiviteter genomförts under året.

Under 2019 har närmare 4 800 visningar och program genomförts för en vuxenpublik, en ökning med 12 procent jämfört med 2018. Antalet deltagare har ökat med sju procent. Högst andel av vuxna verksamhetsbesökare som deltog i någon av dessa aktiviteter är på Skoklosters slott, Tumba bruksmuseum och Hallwylska museet.

TABELL 16

Antal genomförda aktiviteter inom den pedagogiska verksamheten för vuxna på museerna.

	2019	2018
Antal aktiviteter	4 764	4 255
Antal deltagare	84 576	*79 016

*Utfallet justerat, se Tilläggsuppgifter och noter sid 80.

Hallwylska museets pedagogiska verksamhet riktar sig till målgrupper med olika förkunskaper och innehåller erbjudanden på såväl basnivå som fördjupad nivå. Museet har haft dagliga visningar, traditionella eller i dramaform. Programverksamhet som tesalonger, föredrag och tidstypiska konserter har givit besökarna upplevelser baserade på museet och dess tidsepok.

En tesalong arrangerades i anslutning till utställningen *En kvinnas röst – Ebba von Eckermann i frigörelsens tid* om Ebbas engagemang för kvinnans rättigheter kring sekelskiftet 1900. En litterär salong om August Strindbergs novell *Ett dockhem* hölls också i anslutning till utställningen. I programverksamheten och specialvisningarna i samband med utställningen *Tekalas! – Signerad svensk keramik från 1900-talet* lyftes teets kultur och historiska rötter fram. I oktober hölls specialvisningen *Tror du på spöken? Nej, men jag är rädd för dem* om nyandlighet, mysticism och intresse för ockultism och skräcklitteratur kring år 1900. Museets dramatiserade visningar har fortsatt varit populära, särskilt juldramavisningen *Jul i palatset* som gavs för 17:e året i rad. Under vinjetten *Salong Hallwyl* har konserter getts som återskapade salongs-kulturen från tidigare sekel och bjöd på musik från sekelskiftet 1900.

Digitala fördjupningar har erbjudits via webbsidan och museets podd, och gett dem som inte kan besöka museet möjlighet att ändå ta del av verksamheten.

Historiska museet har genomfört ett stort antal visningar och olika programaktiviteter för en vuxen publik, många i samarbete med universitet, föreningar, stiftelser och andra organisationer.

Tematiserade helgvisningar och andra visningserbjudanden med teman som *Tillbaka till Forntiden* och *Historiskas höjdare* har lockat många besökare. Programserien *Historisk fredag* genomfördes i samarbete med bokförlag med teman som *Historisk rättvisa – gottgörelse i en postkolonial tid* och *Kvinnans plats i historien*. Kvällsvisningsserien *Möt historien* behandlade bland annat föremål som kan uppfattas som kontroversiella, hur historisk forskning går till och omprövas efter hand, samt hur experimentell arkeologi och rekonstruktioner av föremål ur samlingarna kan bidra till ny kunskap. På onsdagskvällarna gavs utöver programmet *Öppen onsdag* programserien *Vad vet du om historia?* i samarbete med Stockholms universitet. Tre av föredragen filmades och publicerades på museets Youtube-kanal. Språkkaféet i samarbete med föreningen Internationella bekantskaper är fortsatt populärt och utökningen på prov förra året med ytterligare ett tillfälle per vecka permanentades under 2019.

Programkvällar med koppling till utställningen *Speaking Memories*, ett samarbete med Judisk kultur i Sverige, och introduktioner till AI-installerationen *Dimensions in Testimony*, har lockat många deltagare. Bokade visningar har hållits för överlevande och deras familjer, samt för organisationer som arbetar med antirasism, mänskliga rättigheter och interreligiös dialog.

En särskild satsning under året var fem föreställningar av *En historisk standup* med komikern Moa Svan. Syftet var att låta en extern röst lyfta underrepresenterade historier på museet som bland annat bristen på berättelser om kvinnor i historiska källor och historieberättande. Dessutom med ett annat uttrycksätt och en annan tonalitet än de gängse i museiverksamheten. Föreställningarna lockade en förhållandevis ung publik. Flera uttryckte särskild uppskattning över att delta i en annorlunda upplevelse på ett museum.

Standup med Moa Svan på Historiska museet/Visning på Skoklosters slott. Foto: Helena Bonnevier/Erik Lernestål

I **Kungl. Myntkabinettets** föreläsningsserie har tio föreläsningar med olika ekonomiska teman hållits. Riksbankschefen Stefan Ingves presenterade Riksbanken ur historiskt perspektiv med blickar in i framtiden då han talade om svensk ekonomi utifrån det dagsaktuella läget. Frédéric Cho, vice ordförande i Sweden-China Trade Council, talade om Kina, Anders Bolling, journalist och en av författarna till boken *Miljardlyftet: så förändras världen av ett växande Afrika* berättade om den stora förändring som Afrika står inför och Robin Sukhia, generalsekreterare och VD i Sweden-India Business Council, berättade om Indiens ekonomiska utveckling.

I ytterligare tre föreläsningar behandlades ekonomiska hållbarhetsfrågor ur olika perspektiv. Elin Bergman, Corporate Partnership Manager på Världsnaturfonden WWF, talade om cirkulär ekonomi och konsumtion. Även Philip Warkander, lektor i modevetenskap vid Lunds universitet, talade om varför vi handlar och vilken betydelse konsumtion har i våra liv. Sasja Beslik, senior expert inom hållbara finanser, berättade om hur finanssektorn kan bidra till ett hållbart samhälle.

Ett föreläsningstillfälle var ett samarbete med Dagens Industri. Det spelades in och blev ett avsnitt i podden Makrorådet, med temat *Var blir det lågkonjunktur först, när och varför?* Viktor Munkhammar från Dagens industri ledde samtalet i vilket Annika Winsth, chefsekonom på Nordea, och Johan Javéus, SEB:s chefsstrateg, deltog.

Livrustkammaren har varje torsdagskväll erbjudit exempelvis föredrag om den kungliga historien, specialvisningar av den nya utställningen, språkkaféer för nyanlända, konsert eller singelkväll. Besökarna har också kunnat prova på fäktning och att dansträna inför årets dansbal som snabbt blev utsåld. Drottningarna har varit tema för några tesalonger och museet har även haft temadagar kring Gustav II Adolf och Drottning Kristina. Under hösten har innehållet i programverksamheten fokuserat på den nya basutställningen och museets personal har berättat om utställningen ur olika vinklar.

Många programpunkter sker i samarbete med andra, exempelvis med Internationella bekantska-per, Christina-akademien, Stiftelsen Queen Christina foundation och Livrustkammarens vänner. Museet har samarbetat med bokförlag, som Langensköld och Medströms, och även med Östasiatiska museet på temat svärd. Under våren erbjöds dagligen introduktioner till vagnhallen, den del av museet som då var öppen. Under hösten har museet i stället haft dagliga visningar av den nya utställningen.

Skoklosters slott har fortsatt med visningar varje timme de perioder slottet har varit öppet för besök och med visningar varje halvtimme under högsäsong. Den dramatiserade visningen *Kungen kommer!* gavs i gästrumsvåningen och en serie temavisningar i mer sällan visade delar av slottet anordnades.

Programsäsongen inleddes med två helger kring sportlovet med temat djur i konsten. Under påskhelgen komponerade floristen och kreatören Gunnar Kaj en färgsprakande tulpaninstallation i Brahematsalen. Under helgerna i maj fylldes slottsparken med olika aktiviteter. Samarbeten med olika föreningar resulterade i program om bland annat hästar samt hundtävlingar och de populära tornerospelsdagarna. Ett nytt populärt inslag var Axel von Fersens charmskola. Återkommande programpunkter var en målerikurs och en yogahelg. På området arrangerades även bilträffar. En empiribal hölls i augusti och i september arrangerades temahelgen Historiska hus då besökarna gavs tillfälle att träffa slottets experter. Året avslutades med en julmarknad med visningar av slottet och en julinstallation i Wrangelvåningen.

På helgerna och under sommaren erbjöd **Tumba bruksmuseum** dagligen visningar av handpapperstillverkningen. Under seniorveckan i Botkyrka hölls en specialanpassad visning för personer med demensdiagnos och deras anhöriga, en specialvisning för en grupp med finska rötter samt en specialanpassad visning för personer intresserade av släktforskning. Aktiviteten *Bebishänder – avtryck i papper* har löpande under året samlat föräldrar och barn från olika delar av Stockholms län till en gemensam stund med papperstillverkning.

Som tidigare har SFI-klasser och grupper från asylboenden kunnat gå på kostnadsfria visningar. På detta sätt har museet genom dialogvisning försökt väcka intresse för lokal historia. Papperstillverkningens taktila och praktiska moment ger möjlighet att överbrygga språkbarriärer och kan leda till samtal på svenska.

Inom den arkeologiska uppdragsverksamheten har **Arkeologerna** genomfört visningar, föredrag och seminarier i samband med olika uppdrag. Till exempel hölls i Norrköping ett föredrag om gravfältundersökningen i Gärstad på stadsmuseet, och längs Saltängsgatan arrangerades en arkeologisk stadsvandring. I Biskopstuna, vid en pågående amatörarkeologisk utgrävning, hölls öppet hus. I augusti genomfördes den årliga *Arkeologidagen* då besökare på flera platser i landet kunde ta del av föredrag och aktiviteter.

5.2.2 Familjeverksamhet

Barn och unga är en prioriterad målgrupp och museernas familjeverksamhet erbjuder en mångfald aktiviteter som förmedlar kunskap och upplevelser. Ett stort antal aktiviteter har genomförts för att locka familjer och deras barn.

Under 2019 har drygt 2 300 visningar och program genomförts inom familjeverksamheten vilket är en ökning med fyra procent jämfört med 2018. Antalet deltagare har ökat med 46 procent. Högst andel deltagande av det totala antalet verksamhetsbesökare är på Skoklosters slott, följt av Tumba bruksmuseum.

TABELL 17

Antal genomförda aktiviteter inom den pedagogiska verksamheten för barn och unga på museerna.

	2019	2018
Antal aktiviteter	2 344	*2 253
Antal deltagare	47 734	32 761

*Utfallet justerat, se Tilläggsuppgifter och noter sid 80.

Hallwylska museet erbjöd för första gången daglig familjevisning under sommarmånaderna. Visningen *På besök i mormors palats* berättar om hur det var att vara barn vid sekelskiftet 1900 mot bakgrund av utvecklingen över tre generationer och hur synen på barndomen under denna tid har förändrats. Varje söndag anordnades en familjevisning där berättande och dramatisering varvades. För de familjer som vill gå på egen hand finns möjlighet att låna audioguide med ett särskilt familjespår liksom ett lekrum där man kan leka herrskap och tjänstefolk.

Höstlovsaktiviteten *Hallwyleen*, som har genomförts i ett tiotal år, skrevs om till detta år för att bädda in mer kunskap i berättelsen om skräckens arketypiska figurer och tidsandan kring sekelskiftet 1900.

Historiska museet har haft programverksamhet med visningar och skapande verkstad alla helger och skollov. På sportlovet anordnades en arkeologiskola där barn och unga fick undersöka delar av museets samlingar tillsammans med pedagoger. Under påsklovet var temat häxor. Pedagogerna talade utifrån utställningen *Sveriges historia* om ryktesspridning före Internet och vad det kunde få för konsekvenser. Barnen fick skapa trollpåsar och lära sig mer om gamla örter och folktro. Under påsklovet gavs även föreläsningen *Trolldom eller läkekonst – en magisk kväll om häxor, folktro och örtmedicin*.

Viking för en dag var öppen under sommaren på museets innergård med allt från brödbak och hantverk till spel och lekar. Under 2019 riktades erbjudandet mer direkt till barn och mot aktiviteter och eget skapande. För att kompensera att utställningen om vikingatiden var stängd producerade museet en ny visning där ett spår om vikingatiden genom andra utställningar användes.

Under augusti deltog museet i *Stockholms Kulturfestival* där temat var rymden. Aktiviteterna utgick från de två fornnordiska myterna Skapelsemyten och Ragnarök. Barnen fick skapa mobiler utifrån sagorna, leka på holmgången och mysa i en sagohörna. Ett ljudspår med fornnordiska sagor

har spelats in. Dessutom har en ny audioguide, *Det ensamma lejonet*, med ett uppdrag för yngre barn producerats.

Under en hösthelg kunde museets besökare lära sig mer om hur textilier tillverkades och färgades i Skandinavien förr i tiden. Visningar och att prova på hantverk erbjöds. På höstlovet var temat även 2019 *Döden, döden, döden*, där barn i olika åldrar bland annat fick skriva brev till döda anhöriga. Jullovet erbjöd pannlampsvisningar i Guldrummet och möjlighet att skapa ”bling-bling” i verkstaden.

Eftersom **Kungl. Myntkabinettets** utställningar har varit stängda har museet framför allt bidragit till familjesatsningen *Vikingasommar* på Historiska museets gård, där besökarna bland annat kunnat prova att slå mynt.

Livrustkammarens familjeverksamhet har innehållit en rad olika aktiviteter under helger och lov. Barn har kunnat prova en kopia av drottning Kristinas barnklänning, bli sminkade som på 1700-talet och prova rustningar och svärd. På loven har det varit äggjakt i vagnhallen och tipspromenad i museet. Familjevisningarna under helger och lov har varit välbesökta. En nyhet under höstlovet var visningen *Äckel i Livrustkammaren* där besökarna fick upptäcka udda föremål i utställningen. Under höstlovet läste också författaren Sara Bergmark Elfgren ur sin nya historiska barnbok *Knäckar-banketten*, ett samarbete med förlaget Rabén och Sjögren. I augusti deltog museet i en skaparverkstad under *Stockholms Kulturfestival*.

Under året har ett arbete pågått med att omforma *Riddarklubben* till en barnklubb med bredare fokus än enbart riddartid. Riddarklubben står bakom flera av barnaktiviteterna, även den stora maskerad som årligen hålls i Blå hallen i Stockholms stadshus. Då samlas hundratals utklädda barn och medföljande vuxna för att lyssna på musik, dubbas till riddare och pyssla med mera. Riddarklubben åker årligen till olika platser i landet och besökte Ekenäs och Skoklosters slott. På sportlovet samarbetade Riddarklubben med Storkyrkan i Stockholm med aktiviteter i kyrkan för barn.

Skoklosters slotts familjeverksamhet vill uppmuntra barn och vuxna att utforska slottet tillsammans. Att ta del av slottets historia på ett lustfyllt sätt är en metod. Ett klurigt barnspår lanserades i samband med den nya basutställningen *Drömmar om Skokloster*. Flera programaktiviteter riktade sig till en blandad publik, däribland tornerspelen och hundtävlingarna. En annan målgruppsanpassad aktivitet var en barnkonsert i maj.

Slottet har varit öppet under skolloven med djur i konsten som tema på sportlovet och spöken på höstlovet. Under våren producerades en ny audioguide där alla i familjen kan följa med Juliana Wrangel (född 1642) på en dramatiserad rundvandring i paradvåningen. Audioguiden utforskar frågor som varför det finns fler rum än man behöver och hur barn hade det för 350 år sen. Under sommar-månaderna hölls dagliga familjevisningar genom praktgemak, rustkammare och den ofullbordade salen. Slottsateljén var öppen för lek och skapande, de flesta dagar med pedagog.

Under skolloven har **Tumba bruksmuseum** varvat pedagogledda verkstadsaktiviteter som papperstillverkning och pyssel med interaktiva utomhusaktiviteter i parken som uppmuntrar till rörelse och bidrar till kunskap. Sportlovsaktiviteten *Jakten på förfalskarligan* visade hur man kan avgöra om en sedel är äkta eller falsk. Interaktiva familjevisningar har erbjudits, bland annat *Spökar det på Tumba bruk?* under höstlovet och *Förvaltare Fiebelkorns jul* på jullovet.

Under sommarlovet arrangerades ett dagkollo med temat *Färg och form* för barn i åldern 12–15 år. Aktiviteten finansierades med stöd av Botkyrkabyggen. I utställningen *Pengalabbet* har det under hela utställningsperioden funnits ett spel om vardagsekonomi. Museivårdar har hjälpt familjer att förstå spelet oavsett förkunskaper. På kulturfestivalen *Vi är Botkyrka* samt mässan *underBARA BARN* anordnade museet handpapperstillverkning för barn.

Tillsammans med Södertörns Brandförsvärsförbund och Hemvärnet arrangerades ett öppet hus i brandstationen Spruthuset för att uppmärksamma

brandskyddsarbetet på bruket. Under dagen hölls visningar parallellt med att brandmännen från Botkyrka brandstation visade funktionerna i en modern brandstation. Hemvärnet berättade om sitt arbete med att släcka skogsbränder och förebyggande arbete.

I samband med **Arkeologernas** undersökningar erbjuds ofta aktiviteter för vuxna, barn och unga. Vid större undersökningar organiseras verksamheten som program. Som exempel kan nämnas undersökningen i kvarteret Sankt Mikael i Lund där Arkeologerna och Sydsvensk arkeologi AB deltog under ledning av Kulturen i Lund. Projektet bedrev en omfattande förmedlingsverksamhet där bland annat 73 allmänna visningar och fyra föreläsningar genomfördes. Vid undersökningen av Bådstorpsgravfältet, strax utanför Norrköping, hölls elva visningar, två föredrag och två mindre utställningar visades på biblioteket i Åby och Norrköpings stadsmuseum.

5.2.3 Skolverksamhet

I arbetet med att nå barn och unga oavsett socioekonomisk bakgrund eller geografisk hemvist är skolverksamheten viktig. Den pedagogiska verksamheten vid myndighetens museer utgör ett bra komplement till skolans undervisning. Under 2019 har de olika museerna erbjudit en rad program för skolans olika årskurser med utgångspunkt i läroplanerna för grundskola och gymnasium. För att nå ut till skolor har myndighetens utbud kommunicerats bland annat genom museernas skolbroschyrer, webbplatser och på den årliga museimässan Skola + Museum = Sant. Vid skolbesöken ombeds läraren att fylla i en utvärdering med syftet att bidra till utvecklingen av framtida visningar och en bibehållen hög kvalitet.

Under 2019 har drygt 2 000 skolgrupper besökt myndighetens museer, vilket är en ökning med tre procent jämfört med 2018. Av det totala antalet grupper var 57 procent bokade skolgrupper. Antal deltagare vid skolbesök har ökat med fem procent jämfört med föregående år.

TABELL 18

Antal skolgrupper på museerna.

	2019	2018
Antal bokade skolprogram	1 157	1 254
Antal deltagare	26 094	*24 985
Antal obokade skolbesök	870	719
Antal deltagare	16 736	15 904
Totalt antal skolgrupper	2 027	1 973
Totalt antal deltagare skolbesök	42 830	*40 889

*Utfallet justerat, se Tilläggsuppgifter och noter sid 80.

Hallwylska museet har en omfattande pedagogisk verksamhet för skolan med såväl visningar som studieprogram med varierande pedagogiska metoder. De riktar sig till alla stadier och är anpassade till skolans läroplan.

Skolprogrammen ger perspektiv på ekonomisk historia utifrån familjeföretaget inom skogsindustri och den arbetarrörelse som växte fram under samma tid, hur svenskheten formulerades vid sekelskiftet 1900, vägen till kvinnlig rösträtt, kroppens allra hemligaste med utgångspunkt i synen på kvinnans roll och kärnfamiljen samt tankar och ideal kring heminredning vid denna tid. Ett särskilt populärt tema är *Under ytan vid sekelskiftet 1900*, som lyfter fram hur det var att leva som normbrytande. För de yngre barnen ges dramavisningar som förmedlar kunskap om herrskap och tjänstefolk samt om tidens tekniska uppfinningar som telefon, rinnande vatten och elektricitet.

Samarbetet sedan flera år med Berättarministeriet kring studieprogrammet *Historieskrivarna* har tillfälligt tagit paus för att ta fram ett nytt manus som riktar sig till högstadieskolor i stället för mellanstadiet.

Under våren deltog Hallwylska museet och Tumba bruksmuseum i Riksantikvarieämbetets utvärdering av museernas värde och inverkan på skola och lärarnas klassrumsundervisning. Studiebesök från lärare, intervjuer, workshops och referensamtal har ingått samt deltagande i en tvådagarskonferens i Visby med Riksantikvarieämbetet och föreningen FUISM.

Historiska museet har erbjudit skolprogram för alla stadier. Basutbudet har bestått av tio olika program med en spännvidd från stenålder till modern historia. Gymnasieskolan har erbjudits kostnadsfria program till den tillfälliga utställningen *Speaking Memories – Förintelsens sista vittnen*. Under våren erbjöds en musikföreställning för förskola och förskoleklasser. Föreställningen *Jag slog en kille i dag* med Orkester Pop diskuterade konflikter och tävlingar, hur en bra förlorare och en bra vinnare är.

Ombyggnader av lokalerna har periodvis möjliggjort visningar i utställningen *Forntider*. Museet har inte heller kunnat erbjuda den populära visningen *Möt vikingatiden* då utställningen *Vikingar* har varit stängd.

På grund av **Kungl. Myntkabinettets** flytt från Slottsbacken till kvarteret Krubban har utställningarna och de publika ytorna varit stängda under året och därmed har ingen skolverksamhet genomförts.

Livrustkammaren har under arbetet med den nya basutställningen inte kunnat erbjuda ordinarie visningar för skolklasser. I stället har de kunnat gå på stadsvandringar med kungligt tema samt besöka vagnhallen.

Skolprogrammen har anpassats efter den nya utställningen som öppnade i juni och de nya föremål som visas där. Visningarna *Stormaktstiden i Sverige* och *Kunglig historia* har fortsatt, men med uppdaterat innehåll. En förändring är att drottningarna blivit en naturlig del av berättelsen i visningarna. Livrustkammaren erbjuder liksom tidigare visningar för grupper från förskolan och uppåt. De allra minsta får bekanta sig med utställningen genom museets slottsmus som finns utplacerad runt om i museet. Ett tillhörande skrin innehåller föremål att känna och lukta på.

Grundskolor och gymnasieskolor i Håbo kommun och angränsande kommuner bokar besök på **Skoklosters slott** under sen vår- och tidig hösttermin. Museet besöks med fördel i undervisningen om tidigmodern tid. Möjligheterna att ta del av Skoklosters slott begränsas dock av bristfälliga

allmänna kommunikationer och att skolorna har ont om tid.

Det etablerade samarbetet med årskurs 5 i den lokala Slottsskolan fortsatte i maj med förbesök och egna visningar av elever för de yngre årskurserna. Slottsskolan arrangerade friluftsdagar i parken och i juni förlades skolavslutningen till slottstrappan på sjösidan. Även grupper från universitet och högskolor besöker Skoklosters slott, ofta för specialvisningar och vid återkommande tillfällen.

På **Tumba bruksmuseum** har Kungl. Myntkabinettets vandringsutställning *Pengalabbet* visats under 2019. Utställningen har ett pedagogiskt program riktat mot skolan och en mobilapplikation som lärare i samhällskunskap och hem- och konsumentkunskap kan använda i undervisningen. Konceptet bygger på att barn ska få en förståelse för vardagsekonomi. Under året lanserades även två nya skolprogram riktade till förskolan.

Genom ett samarbetsavtal med Riksbanken kan skolor kostnadsfritt ta del av skolprogrammet *Riksbanken: Uppdraget och våra sedlar*. Ett avtal finns även med Botkyrka kommun som ger kommunens skolor tillgång till ett antal fria visningar mot att kommunen bidrar med kulturstöd. Tumba bruksmuseum har även fått finansiering genom Skapande skola för att i samarbete med en kulturpedagog arrangera *Tidsresan*, där barn och lärare reser tillbaka till 1850 på Tumba bruk. *Tidsresan* omarbetades under året för att öka graden av interaktivitet och uppmuntra till insamling av fakta före och efter besöket. Liksom tidigare år har kostnadsfria SFI-visningar kunnat bokas. Ett projekt genomfördes under året för att kvalitetssäkra visningarna för SFI-klasser, vilket ökade antalet bokningar.

Fortbildningen *Pappersskolan för lärare* har erbjudits pedagoger inom grundskolan. Den är obligatorisk för lärare i Stockholms stad som arbetar med skolutvecklingsprogrammet *Naturvetenskap för alla – tema papper*. I samarbete med Crane AB tog museet för sjunde året i rad emot studenter som läser kursen *Materialens kemi och egenskaper* på KTH för föreläsningar och egen tillverkning. Även elever från Xenter, Nyckelviksskolan och Konst-

fack har deltagit i papperstillverkningen som en del av sin utbildning. Under våren hölls en fortbildningsdag i handpapperstillverkning för lärarna på Nyckelviksskolan.

Skolvisningar för elever i närområdet förekommer vid många av **Arkeologernas** undersökningar. Som exempel kan nämnas undersökningen i kvarteret Sankt Mikael i Lund där 25 skolvisningar genomfördes under hösten för ett tiotal skolor med en spridning från förskoleklass till gymnasiet. Ett annat exempel är undersökningen av Bådstorpsgravfältet utanför Norrköping där Arkeologerna besökte fyra klasser i en skola i Åby och berättade om utgrävningarna och Vikingatiden.

5.2.4 Annan kunskapsförmedling

Statens historiska museer bedriver en bred kunskapsförmedling även utanför de publika arenorna. Inom den arkeologiska uppdragsverksamheten ingår kunskapsförmedling som en del i arbetet vid såväl undersökningarna som rapporteringen av uppdrag.

Myndighetens medarbetare har besvarat en stor mängd frågor från forskare, media och allmänhet från hela världen om utställningar, programpunkter och föremål samt medverkat i olika utbildningar på olika nivåer med studiebesök, undervisning och handledning. Praktikanter från universitetsutbildningar tas regelbundet emot. På Livrustkammaren genomfördes en kurs med tre föreläsningstillfällen som organiserades i samarbete med SvD Accent, där deltagarna kunde ta del av museet och dess samlingar utifrån olika perspektiv.

Medarbetarna är efterfrågade föreläsare nationellt och internationellt. Exempel på föredrag som genomförts är *Wilhelmina, Johanna och Ebba – tre generationer kvinnor i brytningstid* på Stockholms Kvinnohistoriska och *Rethinking Queens – ingifta drottningars betydelse i den svenska kungliga historien* på konferensen *g19 - Swedish Conference for Gender Studies* i Göteborg samt föredrag om myndighetens asiatiska samlingar på ett seminarium om föremål från Japan och Kina på Dansmuseum. Föreläsningar har också hållits på bland annat *Konstfack Research Week 2019* i en föredragsserie

kallad *The Inhabited Museum* samt inom ramen för Läsrörelsens nationella projekt *Bildberättande och konsten att läsa bilder* som finansieras av Postkodstiftelsen. På den internationella konferensen *Vikings in the Mediterranean* presenterades Historiska museets arbete med visningar om källor, källkritik och historiebruk för högstadiet och gymnasiet.

Myndigheten anordnar även konferenser, seminarier och workshops i egen regi och i samarbete med andra. Exempelvis arrangerade Statens historiska museer och Nationalmuseum *Sharing is Caring*, som är en konferensserie om öppna data. Konferensen hölls på Livrustkammaren och går att ta del av på Youtube.

Ytterligare sätt att förmedla kunskap är medverkan i vetenskapliga och populärvetenskapliga publikationer av olika slag och i media. Medarbetare har exempelvis medverkat i SVT Sápmi om utgrävningen av ett samiskt boställe utanför Järvsö samt i Vetenskapsradion Historia och P1 Kultur om utställningen *Speaking Memories*. Livrustkammarens nya basutställning genererade flera inslag i media där myndigheten medverkat. Skoklosters slotts nya utställning uppmärksammades av bland annat SVT Nyheter Uppsala. Kunskapsförmedling sker även i samband med de många besök myndigheten får från andra myndigheter, museer, organisationer och enskilda.

Utställningen *En kvinnas röst*, Hallwylska museet. Foto: Erik Lernestål

5.3 Besöksutveckling

5.3.1 Hallwylska museet

Hallwylska museets är ett miljömuseum inrymt i en av de mest påkostade svenska privatbostäderna från sekelskiftet 1900 i Stockholm. Byggnaden, tillsammans med inventarierna, testamenterades till staten av paret von Hallwyl 1920 för att visas i orubbat skick.

Museet eftersträvar att vara en inbjudande och dynamisk mötesplats för kulturhistoriskt intresserade besökare. Öppethållandet utökades under sommaren för att svara mot turisternas behov av längre öppettider och för att nå synergieffekter med restaurangverksamheten ute på palatsgården. Under sommaren erbjöds 17 visningar per dag varav två på engelska. Tillgängligheten och möjligheten till spontana besök ökade därmed. Museet har lyckats nå nya målgrupper då drygt 50 procent var första-gångsbesökare.

Under 2019 har museet särskilt satsat på att nå den yngre publiken. Verksamheten för barn och unga har utökats i form av familjeverksamhet. Audio-

guiden för familjer har kompletterats med dagliga familjevisningar sommartid. Erbjudandet föll väl ut och antalet deltagare ökade med 28 procent. Höstlovsveckan var välbesökt och museets Hallwyleenvisningar blev slutsåld för tionde året i rad.

Samarbetet med Berättarministeriet har tillfälligt avbrutits för omarbetning av studieprogrammet för att passa högstadiet i stället för mellanstadiet. Det bidrog till minskningen på fyra procent av bokade visningar för skolgrupper. Utvärderingarna visar att 89 procent av svarande lärare tyckte att visningen var mycket bra, elva procent tyckte den var bra. För att bättre nå ut med utbudet till skolans olika nivåer arrangerades en lärarträff i augusti, där närmare 70 lärare deltog.

Antalet verksamhetsbesökare och anläggningsbesökare nådde inte samma nivå som 2018. En av orsakerna är att utställningarna inte attraherade besökarna i samma omfattning. 2018 lockade utställningen *Krakows julkrubbor – en glittrande julutställning* en stor publik. 2019 uppmärksammades särskilt 100-årsjubileet av kvinnlig rösträtt i utställningen *En kvinnas röst – Ebba von Ecker-*

mann i frigörelsens tid. Den gav nya perspektiv på den epok som museet representerar men drog inte en lika stor publik.

Fler yngre har hittat till Hallwylska museet genom att museet har gjort strategiska val av utställningsämnen och programaktiviteter för att nå den målgruppen. Samarbetet med Konstfack och utställningen *Entanglements* liksom *Tekalas! – Signerad svensk keramik från 1900-talet* har haft målet att nå en yngre publik, vilket lyckades. Andelen besökare i ålderskategorierna 19–29 år och 30–44 år har ökat stadigt och utgör 2019 drygt 46 procent. Arbetet med att jämna ut skillnaden mellan andelen kvinnor och män som besöker museet har gett resultat då 39 procent var män jämfört med 36 procent 2018.

Museets mest omfattande verksamhet i form av visningar och programaktiviteter riktar sig till vuxna med erbjudanden som svarar mot olika behov och intressen. I programverksamheten bjuds experter in från vitt skilda områden som etnologi, modevetenskap, Asiens språk och kultur samt kulturgeografi. Utgångspunkten är att sätta in Hallwylska museet i vidare sammanhang och belysa sekelskiftet 1900. Av de vuxna verksamhetsbesökarna tar 36 procent del av de pedagogiska tjänsterna, vilket är glädjande eftersom innehållet i ett miljömuseum med personhistoria kan vara svårt att tillgodogöra sig utan vägledning. 98 procent har angett att de är nöjda med de visningar och program de har deltagit i.

Museet har även satsat på att nå ut med fördjupningar utanför det fysiska museet. *Hallwylska podden* publicerade nio avsnitt, fyra fler avsnitt än under 2018, vilket genererade cirka 6 800 nedladdningar. Podden tar upp olika teman med anknytning till museet och sekelskiftet 1900 och når även svensktalande utanför landets gränser. Lyssnarna finns bland annat i Norge, Vietnam, Kenya och Storbritannien.

Hallwylska museet har ökat närvaron på Instagram, vilket har medfört 34 procent fler följare än föregående år. Där har dramakaraktererna fått vägleda de som besöker museets konto genom vardag och helg i palatset. På så sätt har museet kunnat berätta om tjänstefolkets olika roller och deras arbetsuppgifter och betydelse i hushållet. Detta har inneburit att museet fått nya följare och flera kommentarer och interaktivitet. På Facebook och Twitter syns endast en mindre ökning av följare. Besökare på webbplatsen har minskat med tio procent jämfört med 2018, vilket förklaras av det stora intresset för utställningen *Krakows julkrubbor* under 2018.

För att uppnå god kvalitet ska besöksundersökningarna visa att minst 90 procent är nöjda eller mycket nöjda besökare.

Under 2019 var andelen nöjda eller mycket nöjda 98 procent, vilket innebär att god kvalitet uppnåtts. Museet tilldelades återigen pris av företaget Evimatrix i kategorin *Bästa personalen* bland Stockholmsmuseer. Utmärkelsen värderar personalens service, kunskap och bemötande.

TABELL 19
Besöksstatistik för Hallwylska museet 2019–2015.

	2019	2018	2017	2016	2015
Antal verksamhetsbesök	88 613	95 444	106 030	101 462	59 512
Antal anläggningsbesök	301 212	309 434	228 138	254 386	193 637
Antal besökare under 19 år	11 881	12 002	11 358	11 856	8 667
Fördelning män/kvinnor	39/61	36/64	37/63	34/65	30/68
Nöjdhet	98%	98%	98%	99%	96%
Antal unika besökare på webben	273 383	304 265	182 686	185 635	130 402
Antal följare i sociala medier	22 272	19 255	16 205	12 250	9 215

Utställningen *Speaking memories*, Historiska museet. Foto: Erik Lernerstål

5.3.2 Historiska museet

Historiska museet är inrymt i kvarteret Krubban på Östermalm i Stockholm. Museet innehåller föremål från Sveriges forntid och medeltid samt kyrklig konst från nyare tid.

Ombyggnaderna i Historiska museets lokaler har inneburit buller och tidvis stängda utställningar. Den publikdragande utställningen *Vikingar* har varit stängd och den näst mest populära utställningen *Guldrummet* var stängd under maj och juni. Trots detta når besökssiffrorna nästan upp i 2018 års nivå.

Den stora satsningen 2019, utställningen *Speaking Memories – Förintelsens sista vittnen*, attraherade en grupp äldre som tidigare inte har varit så vanlig på Historiska museet. Den lockade även generationsövergripande besök av unga och äldre personer tillsammans. Utställningen fick vid invigningen och under utställningsperioden stor uppmärksamhet i media. Över 100 medier rapporterade om den i inslag, artiklar, krönikor och recensioner. Bokade

visningar har hållits för skolklasser, överlevande och deras familjer, samt för organisationer som arbetar med antirasism, mänskliga rättigheter och interreligiös dialog. Cirka 1 200 personer deltog i programkvällar med koppling till utställningen som är ett samarbete med Judisk kultur i Sverige. Dessutom har introduktioner till AI-installationen *Dimensions in Testimony* med totalt drygt 3 000 deltagare genomförts.

En mångfacetterad programverksamhet för vuxna har genomförts under året med bland annat tematiska visningar, föredragsserier och fem föreställningar med en historisk standup. *Språkkaféet* i samarbete med föreningen Internationella bekantskaper är fortsatt så populärt att ett försök med ytterligare en dag i veckan permanentats. Under sommarmånaderna deltog 27 procent av besökarna i en allmänvisning, jämfört med sju procent under 2018.

Målet för verksamheten för barn och unga är att skapa möjligheter där de kan bearbeta de stora

frågorna i livet, pröva på olika material, komma nära samlingarna och få lustfyllda stunder. På grund av ombyggnaderna i lokalerna har målet inte varit att arrangera fler programpunkter och locka fler deltagare. Trots det har antalet deltagare ökat med 37 procent. Sommarens erbjudande – *Viking för en dag* – var mer direkt utformat för barn än under tidigare år. På museets innergård kan barn och vuxna under hela sommarlovet skapa hantverk, spela och leka tillsammans.

Antalet bokade skolgrupper har påverkats av ombyggnaderna som periodvis har omöjliggjort visningar i utställningen *Forntider*. Museet har inte heller kunnat erbjuda den populära visningen *Möt vikingatiden* då utställningen *Vikingar* varit stängd. Det har bidragit till 27 procent färre bokade visningar jämfört med 2018. Antalet obokade skolgrupper ligger kvar på samma nivå. Gymnasieskolan har erbjudits kostnadsfria program till den tillfälliga utställningen *Speaking Memories*. Totalt har 81 skolprogram genomförts i utställningen för åk 7–9 och gymnasieskolan.

För blivande lärare för åk 7–9 och gymnasiet har museet erbjudit den kostnadsfria visningen *Museet som pedagogisk resurs* för att uppmuntra lärare att använda museerna i sitt pedagogiska arbete. Temat för visningarna är historiebruk och källkritik. Vuxna som studerar SFI har deltagit i visningen

Gränslöst, då tillfälle ges att samtala kring föremål i samlingarna. Syftet är också att visa att världens historia finns i Sverige och att Sveriges historia finns i världen.

Historiska museet genomförde för sjätte året besöksundersökningen Visitor 360, som fokuserar på besökarnas drivkrafter till museibesöken. Den visar att museet når fler grupper än tidigare. Besökare med högskoleutbildning är dock fortsatt flest i förhållande till genomsnittet för befolkningen i landet. Av publiken var 74 procent förstagångsbesökare, 64 procent var utländska turister och 15 procent kom från andra delar av Sverige.

Antalet besökare på webben har ökat med elva procent jämfört med 2018. Ökningen i sociala medier är än större, vilket bedöms bero på satsningen på mer rörlig bild och *#expertenberättar*. Museet har även fortsatt att filma ett urval av föredrag för att tillgodose önskemål om detta som framförts i sociala medier. 2019 har tre föredrag publicerats på Youtube och på museets Facebooksida.

För att uppnå god kvalitet ska besöksundersökningarna visa att minst 90 procent är nöjda eller mycket nöjda besökare.

Under 2019 var andelen nöjda eller mycket nöjda 98 procent, vilket innebär att god kvalitet uppnåtts.

TABELL 20

Besöksstatistik för Historiska museet 2019–2015.

	2019	2018	2017	2016	2015
Antal verksamhetsbesök	221 105	*224 652	145 725	232 721	151 566
Antal anläggningsbesök	260 125	264 294	165 973	263 942	154 046
Antal besökare under 19 år	55 939	*59 083	**45 467	66 205	47 935
Fördelning män/kvinnor	47/52	49/50	49/51	53/47	56/44
Nöjdhet	98%	98%	98%	99%	98%
Antal unika besökare på webben	453 877	409 479	438 327	393 876	451 304
Antal följare i sociala medier	39 413	32 139	26 749	19 423	12 588

*Utfallet justerat, se Tilläggsuppgifter och noter sid 80.

**Utfallet 2017 är inte jämförbart med 2016–2015 då mätmetoden förändrades på inrådan av Myndigheten från kulturanalys.

Flytt av Kungl. Myntkabinettets samlingar. Foto: Jacques Vincent

5.3.3 Kungl. Myntkabinettet

Kungl. Myntkabinettet är Sveriges ekonomiska museum. Samlingsområdet omfattar mynt och andra betalningsmedel samt medaljer och andra föremål kopplade till numismatik eller finanshistoria.

Under 2019 slutfördes flytten av museet från Slottsbacken i Gamla stan till kvarteret Krubban för att inrymmas i samma byggnad som Historiska museet. Den publika verksamheten har därför varit begränsad. Museet har en uppskattad och väl-etablerad föreläsningsserie som lyfter fram olika ekonomiska teman. Under året har bland annat ekonomiska hållbarhetsfrågor behandlats samt perspektiv på Kinas, Indiens och Afrikas ekonomiska utvecklingar. Sammantaget har tio föreläsningar genomförts under året. Föreläsningarna har sedan 2018 arrangerats på Historiska museet.

Genom vandringsutställningen *Pengalabbet* har Kungl. Myntkabinettets arbete med barn och unga

kunnat fortsätta trots avsaknaden av egna publika utrymmen. Vandringsutställningen har visats i Halmstads rådhus och på Tumba bruksmuseum. På så vis har museet också kunnat nå barn och skolklasser i regioner utanför Stockholm.

Under året har förberedelser för museets öppnande och produktion av utställningar i de nya lokalerna pågått. Den första utställningen öppnar hösten 2020.

Antalet besökare på museets webbplats har minskat, vilket beror på det begränsade publika utbudet. Antalet följare i sociala medier visar en mindre ökning.

För att uppnå god kvalitet ska besöksundersökningarna visa att minst 90 procent är nöjda eller mycket nöjda besökare.

Museet har varit stängt under 2019.

TABELL 21

Besöksstatistik för Kungl. Myntkabinettet 2019–2015.

	2019	2018	2017	2016	2015
Antal verksamhetsbesök	0	0	37 229	62 705	47 392
Antal anläggningsbesök	0	0	46 716	74 552	iu
Antal besökare under 19 år	0	0	5 236	10 457	8 944
Fördelning män/kvinnor	0	0	46/53	49/50	-
Nöjdhet	0	0	94%	90%	-
Antal unika besökare på webben	115 249	126 048	133 860	118 516	114 087
Antal följare i sociala medier	3 145	3 070	2 935	2 691	2 143

Sofia Magdalenas brudklänning 1766 och Gustav (III):s brudgumsdräkt, Livrustkammaren. Foto: Erik Lernerstål

5.3.4 Livrustkammaren

Livrustkammaren ligger i Kungliga slottets källare och innehåller föremål från den svenska kungliga historien från Gustav Vasa till i dag. Rustningar, vapen, ceremoniella dräkter, kungliga kläder för vardag och fest samt kungliga vagnar finns i museets samlingar.

Livrustkammaren har haft ett framgångsrikt år. Efter öppnandet av den nya basutställningen i juni har antalet besökare varit så stort att den totala besökssiffran för året kommer upp i nivå med de två första åren med fri entré trots att endast vagnhallen var öppen det första halvåret.

Den nya utställningen med förändrat innehåll och utbud har påverkat verksamheten positivt. Utställningen fick ett mycket gott mottagande. De stora riksmidierna var mycket positiva och lyfte särskilt fram kombinationen av god pedagogik och vacker gestaltning. Besöksutvecklingen har varit mycket kraftig sedan utställningen öppnade med 84 000 besökare enbart i juli.

Under arbetet med den nya basutställningen kunde inte Livrustkammaren erbjuda ordinarie visningar för skolklasser. I stället har de kunnat gå på stadsvandringar med kungligt tema samt besöka vagnhallen. Antalet bokade grupper har därför varit lågt

under 2018 och 2019. Särskilt under våren 2019, innan utställningen öppnade, tog museet emot färre grupper jämfört med tidigare år. Under hösten har antalet åter ökat, men eftersom skolorna bokar in besök främst under våren förväntas ökningen bli större under 2020. Trots ganska få bokade visningar kom många skolklasser på egen hand under året.

Fördelningen mellan män och kvinnor är fortsatt relativt jämn och i linje med tidigare år. Andelen utländska besökare var som störst i början av året, innan den nya basutställningen öppnat. Det tyder på att de svenska potentiella besökarna tagit till sig av informationen att halva museet varit stängt, medan de utländska turisterna kommit i alla fall. Andelen svenska besökare var högst under hösten, efter sommarens turistsäsong.

Även webbplatsen är välbesökt och visar en ökning på 27 procent. Aktivt arbete med länkar till webben i inlägg på Facebook har bidragit till trafikökningen. Dessutom har innehållet på hemsidan utvecklats, exempelvis har flera digitala utställningar producerats i samband med den nya

basutställningen. Även antalet följare i sociala medier fortsätter att öka. Museets arbete med att använda sociala medier aktivt för att skapa dialog och lärande, inte bara som ren marknadsföring, har burit frukt. Ökningen från 2018 till 2019 var hela 52 procent. Livrustkammarens omtalade Facebooksida har ökat stadigt i popularitet, men museets Instagramkonto har utvecklats särskilt under 2019 och antalet följare fördubblades under året.

För att uppnå god kvalitet ska besöksundersökningarna visa att minst 90 procent är nöjda eller mycket nöjda besökare.

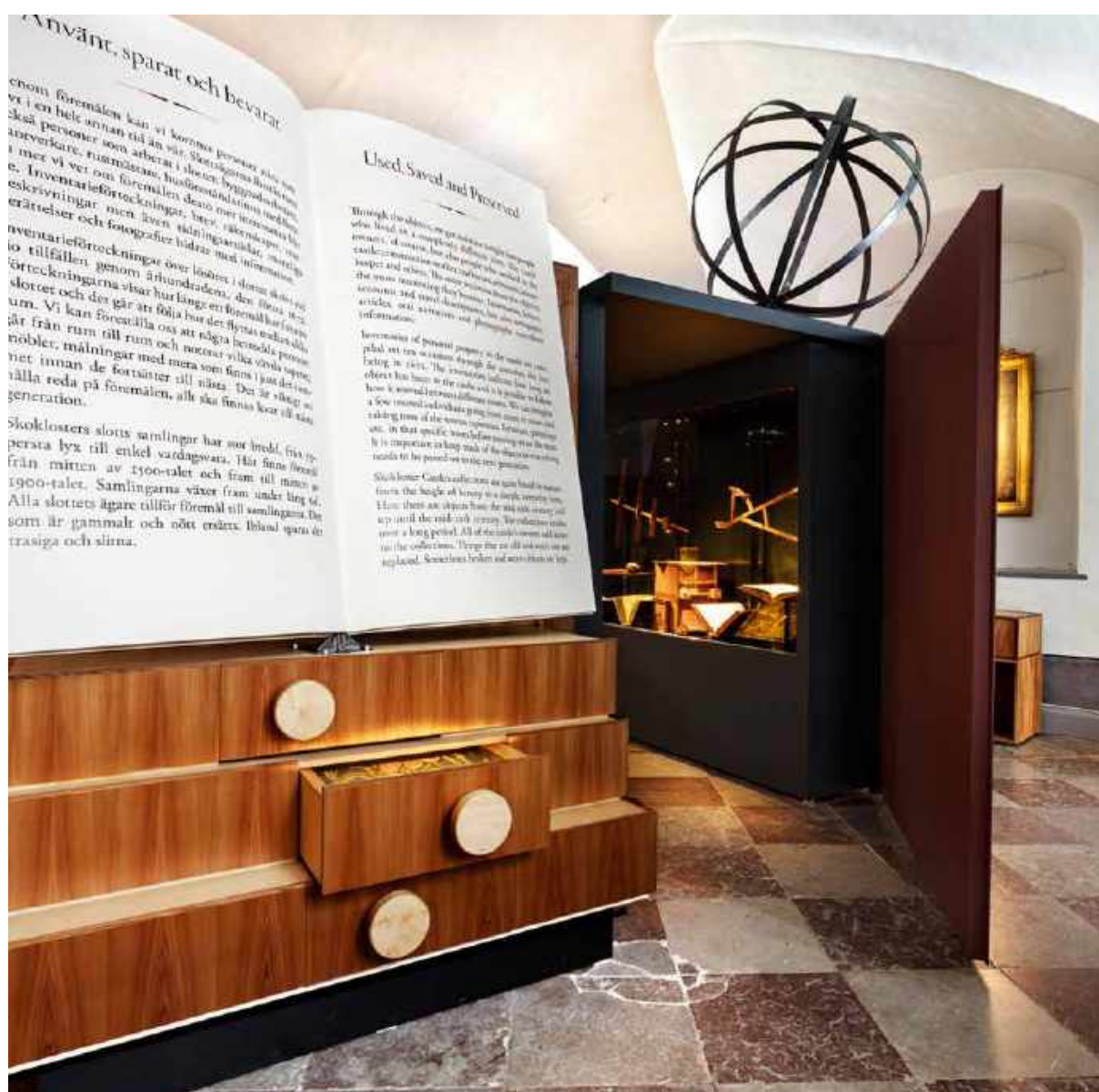
Under 2019 var andelen nöjda eller mycket nöjda 95 procent, vilket innebär att god kvalitet uppnåtts.

2018 sjönk nöjdheten hos Livrustkammarens besökare från 98 procent till 79 procent som en direkt följd av att besökarna enbart kunde se en mindre del av museet på grund av ombyggnaden inför den nya basutställningen. 2019 steg nöjdheten till 95 procent, där siffran var som högst perioden efter att den nya utställningen öppnat.

TABELL 22

Besöksstatistik för Livrustkammaren 2019–2015.

	2019	2018	2017	2016	2015
Antal verksamhetsbesök	425 608	268 061	422 336	454 670	270 269
Antal anläggningsbesök	425 608	268 061	422 336	454 670	270 269
Antal besökare under 19 år	56 238	34 685	68 033	81 658	49 792
Fördelning män/kvinnor	42/58	44/56	42/58	41/58	45/51
Nöjdhet	95%	79%	98%	97%	95%
Antal unika besökare på webben	292 041	229 889	166 705	177 252	127 421
Antal följare i sociala medier	82 494	54 180	41 958	27 218	12 114

Utställningen *Drömmar om Skokloster*. Skoklosters slott. Foto: Helena Bonnevier

5.3.5 Skoklosters slott

Skoklosters slott är Sveriges största privatpalats och tillkom under den svenska stormaktstidens mest blomstrande period. Slottet, som är ouppvärt och till stora delar saknar el, håller öppet två helger vid sportlov i februari och mars, påskhelgen, under helger i maj och september, vid skollov och inför jul samt under hela juni, juli och augusti. Övrig tid är slottet bemannat men endast öppet för bokade grupper.

Under 2019 har Skoklosters slott haft en positiv besöksutveckling. Både verksamhets- och anlägg-

ningsbesökare blev fler. Det aktiva samarbetet som museet bedriver med olika aktörer medför fler aktiviteter och arrangemang på området som lockar besökare med många olika intressen. Under året har museet bland annat erbjudit nationaldagsfirande, tornerspel med marknad, hundutställningar, hästuppvisningar och motorklubbar i parken.

En ny basutställning *Drömmar om Skokloster – mellan slagfältet och stjärnhimlen* öppnade i slottets bottenvåning. I utställningens tre rum finns utvalda praktföremål från slottets samlingar och en introduktion till slottets historia för dem som inte

har möjlighet att komma upp på de övre våningarna. Full fysisk tillgänglighet till slottets övriga våningsplan är svår att förverkliga, men genom utställningen kan alla besökare se delar av samlingen och ta del av historien.

Visningarna har varit populära och ofta blivit snabbt fullbokade, särskilt den dagliga familjevisningen för barn och vuxna. Under sommaren har det varit möjligt att följa med på en dramatiserad visning i Gästrumsvåningen, som annars inte visas. Även dessa visningar har uppskattats och snabbt blivit utsålda. Museet strävar efter att erbjuda visningar som på olika sätt berättar om slottets historia och de personer som verkat där. Till sommaren erbjöds en helt ny familjeaudioguide så att barn och vuxna samtidigt kan gå och lyssna på en dramatiserad berättelse om slottet.

Antalet skolor som besöker Skoklosters slott är fortsatt lågt, även om 2019 bjöd på en ökning. Anledningen till de få skolbesöken är att slottet ligger avsides och att de allmänna färdmedlen dit är begränsade.

Antalet besökare på webbplatsen har minskat med 12 procent 2019 efter att ha ökat kraftigt 2018. En topp noterades i samband med öppnandet av den nya basutställningen i juni och vid Sveriges Televisions inspelning vid Skoklosters slott av ett avsnitt i serien *Allt för Sverige*. Antalet följare i sociala medier fortsätter att öka, särskilt på Instagram. Detta dels som en följd av den nya utställningen, dels ett aktivt arbete med Instagram Stories.

Med hjälp av digital teknik kan man nu även ta del av Skoklosters slott på ett nytt sätt. Genom ett samarbete mellan Region Uppsala, Uppsala universitet och grafikföretaget Disir Productions har appen *Visir Uplandia* tagits fram som visar historiska visualiseringar av miljöer i Uppland på mobiltelefonen. För Skoklosters slott illustreras området med de byggnader som fanns på 1600-talet. Museet har bistått med texter till dessa delar.

För att uppnå god kvalitet ska besöksundersökningarna visa att minst 90 procent är nöjda eller mycket nöjda besökare.

Under 2019 var andelen nöjda eller mycket nöjda 97 procent, vilket innebär att god kvalitet uppnåtts.

TABELL 23
Besöksstatistik för Skoklosters slott 2019–2015.

	2019	2018	2017	2016	2015
Antal verksamhetsbesök	43 868	42 552	47 548	60 685	28 991
Antal anläggningsbesök	98 930	94 270	86 098	91 169	72 099
Antal besökare under 19 år	8 530	8 397	8 766	6 155	6 180
Fördelning män/kvinnor	42/58	44/55	36/64	44/55	46/53
Nöjdhet	97%	96%	95%	95%	92%
Antal unika besökare på webben	155 471	175 759	121 251	104 198	77 448
Antal följare i sociala medier	14 350	12 701	11 127	8 346	5 465

Interaktiva utställningen Pengalabbet, Tumba bruksmuseum. Foto: Erik Lernerstål

5.3.6 Tumba bruksmuseum

Tumba bruksmuseum i Botkyrka kommun är ett arbetslivsmuseum som fokuserar på pappers- och sedeltillverkning samt livet och människorna vid Tumba pappersbruk.

Tumba bruksmuseum har haft fri entré sedan öppnandet 2005. Under 2019 ökade antalet anläggningsbesök med sju procent och antalet verksamhetsbesök minskade med sex procent i jämförelse med 2018. Av besökarna är 90 procent förstagångsbesökare.

Museet genomför årligen ett stort antal programaktiviteter, varav de flesta i samverkan med andra aktörer. Under 2019 anordnades bland annat en spelmansstämma i samarbete med Slagsta Gille, och aktiviteter tillsammans med Tumba bruks hyresgästförening och Statens fastighetsverk.

Aktiviteten *Bebishänder – avtryck i papper* har även 2019 samlat föräldrar och barn från olika delar av Stockholms län till en gemensam stund med papperstillverkning.

De program som genomförts utanför museet för att nå nya målgrupper har haft ett ökat antal deltagare. Med hjälp av en mobil station för handpapperstillverkning har hantverket och Tumba bruks historia kunnat berättas. I samarbete med Studieförbundet Vuxenskolan har kurser i handpapperstillverkning hållits. Vidare har en specialanpassad kurs för personer med kognitiv funktionsvariation tagits fram under året.

Under skolloven har museet varvat pedagogledda verkstadsaktiviteter med interaktiva aktiviteter i parken som uppmuntrar till rörelse och bidrar till kunskap. Antalet barn under 19 år ökade med 33

procent jämfört med 2018. Ökningen beror på att fler skolgrupper besökt museet till följd av det nya skolprogrammet för förskolan samt det pedagogiska programmet om vardagsekonomi i den tillfälliga utställningen *Pengalabbet*.

Trycket på skolvisningar har varit stort, en ökning med 68 procent av bokade skolgrupper i jämförelse med föregående år. Under våren lanserades två nya skolprogram riktade till förskolan som mottogs väl. Utvärderingarna visar att 73 procent av svarande lärare tyckte att skolvisningarna var mycket bra och 27 procent att de var bra. I utställningen *Pengalabbet* har sammanlagt 24 skolgrupper tagit del av ett skolprogram om vardagsekonomi. Liksom tidigare år har kostnadsfria SFI-visningar kunnat bokas. Ett projekt genomfördes under året för att kvalitets-

säkra skolvisningarna för SFI-klasser, vilket ökade antalet bokningar.

Under 2019 har Tumba bruksmuseum arbetat med att öka antalet följare på Facebook och har aktiverat kontot på Instagram. Genom en julkalender på Facebook har museet spridit kunskap om brukets långa historia och sökt nå fler i en större geografisk omkrets.

För att uppnå god kvalitet ska besöksundersökningarna visa att minst 90 procent är nöjda eller mycket nöjda besökare.

Besökarnas upplevelse mäts inte på Tumba bruksmuseum på grund av begränsade personalresurser.

TABELL 24

Besöksstatistik för Tumba bruksmuseum 2019–2015.

	2019	2018	2017	2016	2015
Antal verksamhetsbesök	14 978	15 984	14 539	16 927	-
Antal anläggningsbesök	21 375	19 918	17 732	20 856	15 246
Antal besökare under 19 år	6 790	5 102	5 234	7 824	4 375
Fördelning män/kvinnor	-	-	-	-	-
Nöjdhet	-	-	-	-	-
Antal unika besökare på webben	11 561	iu	iu	iu	iu
Antal följare i sociala medier	848	522	444	362	235

Visning i utställningen *Forntider*, Historiska museet. Foto: Erik Lernestål

5.4 Resultatbedömning

Statens historiska museers publika verksamhet har under 2019 uppvisat stor bredd som lockat många besökare. Anläggningsbesöken har ökat med 16 procent jämfört med 2018 och uppgår till drygt 1,1 miljoner. Verksamhetsbesöken är närmare 800 000 och har ökat 23 procent jämfört med föregående år. Besöksundersökningarna visar fortsatt mycket goda resultat. Resultaten varierar något mellan museerna och i de fall nöjdheten minskat kan förändringen förklaras av ett begränsat utbud på grund av stängda utställningar samt påverkan från ombyggnader och andra arbeten i lokalerna. Detta har även påverkat antalet besökare till utställningar, program och skolvisningar för berörda museer.

Museerna har erbjudit publiken att ta del av 22 basutställningar, varav två nya som öppnat på Livrust-

kammaren respektive Skoklosters slott. Besökare har även kunnat se 14 tillfälliga utställningar, varav 11 öppnade under året. Dessa har spant över ämnen och teman från Förintelsen till kvinnlig rösträtt, tekannor och medeltida konst. Den av Kungl. Myntkabinettet producerade utställningen *Pengalabbet* har under 2019 besökt såväl Halmstad som Tumba bruksmuseum. Genom de drygt 44 000 utlånen finns föremål ur samlingarna vid ytterligare 172 institutioner runt om i Sverige och vid 27 utomlands.

Tillgången till myndighetens samlingar och verksamhet har ökat genom digitalisering och digitala medier. Digitala fördjupningar via museernas webbsidor ger möjlighet att ta del av verksamheten för alla och särskilt dem som inte kan besöka museerna fysiskt. Bland annat har 14 nya digitala utställningar tagits fram och kunskap förmedlats i

sociala medier samt genom satsningen *#expertenberättar*. Digitala verktyg blir allt viktigare även i de fysiska utställningarna för fördjupad kunskap och för att öka förutsättningar för lärande oavsett förkunskaper och funktionsvariationer. För första gången använde myndigheten AI-teknik i en utställning, vilket uppskattades av besökarna. Utvecklingsarbetet med den digitala undervisningsresursen *Sveriges historia* kommer skapa nya möjligheter för lärare runt om i landet. Arbetet bedrivs i ett nära samarbete med ett stort antal aktörer.

Visnings- och programverksamheten har utvecklats utifrån museernas respektive inriktning och besö-

kare. Innehållet har varit brett och mångfacetterat. För besökare med olika funktionsvariationer har anpassade erbjudanden funnits och utvecklats. För att bredda besöksgrupperna och stimulera återbesök genomförs mycket av verksamheten i samverkan med andra aktörer. Museerna genomför program även utanför de egna lokalerna för att nå nya målgrupper. Under 2019 har myndighetens museer sammanlagt genomfört närmare 8 300 visningar och program. Vidare har Arkeologerna genomfört en omfattande publik verksamhet i anslutning till sina uppdrag med bland annat välbesökta visningar, föredrag och program för såväl vuxna som barn och skolor.

TABELL 25

Museibesökare 2019. Redovisning totalt och per museum.

	Totalt	HWY	HST	KMK	LRK	SKO	TBM
Antal verksamhetsbesök	794 172	88 613	221 105	0	*425 608	43 868	14 978
Antal anläggningsbesök	1 107 250	301 212	260 125	0	*425 608	98 930	21 375
Antal besökare under 19 år	139 378	11 881	55 939	0	56 238	8 530	6 790
Antal aktiviteter vuxna	4 764	2 102	789	10	608	945	310
<i>antal deltagare</i>	84 576	27 274	17 689	824	8 132	27 095	3 562
Antal aktiviteter barn/familjer	2 344	406	376	0	200	1 178	184
<i>antal deltagare</i>	47 734	8 311	**15 022	0	6 250	15 957	2 194
Totalt antal skolgrupper	2027	214	1 041	0	565	32	175
<i>varav bokade skolgrupper</i>	1 157	188	606	0	157	31	175
<i>varav obokade skolgrupper</i>	870	26	435	0	408	1	0
Totalt antal deltagare i skolgrupper	42 830	4 579	22 326	0	12 569	669	2 687
Antal unika besökare på webben	1 301 582	273 383	453 877	115 249	292 041	155 471	11 561
Antal följare i sociala medier	162 522	22 272	39 413	3 145	82 494	14 350	848

*Antalet anläggningsbesök och verksamhetsbesök är detsamma då museet inte har restaurang eller någon annan verksamhet utöver museiverksamheten.

**Antal deltagare inom familjeverksamhetens sommarsatsning *Vikingasommar* finns inte medräknat i statistiken nedan då dessa inte registreras. Se Tilläggsuppgifter och noter sid 79.

TABELL 26

Intäkter och kostnader för resultatområdet Publik verksamhet.

	2019	2018
Intäkter av anslag	133 117	123 965
Övriga intäkter	26 534	29 969
Kostnader	-159 314	-152 406

SFS 2014:1079

Statens historiska museer ska stödja regionala och lokala museer inom sitt verksamhetsområde, bedriva internationellt och interkulturellt utbyte och samarbete. Myndighetens samverkan med myndigheter och andra aktörer ska omfatta det civila samhällets organisationer. Vidare får myndigheten tillhandahålla varor samt åta sig att utföra undersökningar, utredningar och andra tjänster inom sitt verksamhetsområde.

6. Övriga instruktionsenliga uppdrag

Statens historiska museer bedriver samverkan och samarbete med en stor mängd aktörer inom verksamhetens olika delar. Samarbete, samverkan och dialog med andra myndigheter är prioriterat i myndighetens inriktningsplan. Det är viktigt för att genomföra uppdrag och utveckla verksamheten. Nya samarbetsparter och samarbetsformer förstärker myndighetens kapacitet och kunnande samt breddar erfarenheten och mångfalden.

Nedan beskrivs detta övergripande med ett antal exempel i rapporteringen av respektive uppdrag. En mer rättvis bild av den variation av olika samarbeten som genomförs under ett år ges utifrån resultatredovisningen som helhet.

6.1 Samverka

6.1.1 Stödja regionala och lokala museer

Stöd till regionala och lokala museer har bland annat skett genom olika typer av kunskapsutbyten, till exempel genom förfrågningar till myndigheten. Den omfattande låneverksamheten stärker de lokala och regionala museernas möjligheter att ge en mer rättvisande bild av det egna områdets historia. De flesta läns- och regionala museer har föremål ur myndighetens samlingar i sina utställningar. I samband med utlån till olika museer eller Svenska kyrkans församlingar sker ett gemensamt kunskapsutbyte. Myndighetens medarbetare har också medverkat i regionala museers publikationer. Ett exempel är ett bidrag i *Situne Dei – Sigtuna museums forskningstidskrift* 2019 som behandlar ett senmedeltida begravningsgarnityr i Mariakyrkan i Sigtuna.

Stöd genom utbyte, samverkan och samarbete sker i samband med utställningar. Under året planerades en turné för *Speaking Memories* till läns- och kommunala museer. Kungl. Myntkabinettets vandringsutställning *Pengalabbet* har visats i Halmstads rådhus. I samband med museets flytt från Slottsbacken har merparten av monstrarna sparats för att återanvändas i samband med framtida utställningsproduktioner, medan några har överförts till museer runt om i landet.

Viktiga forum för utbyte och samarbete är de många organisationer och nätverk som finns på museiområdet. Medarbetare deltar där tillsammans med lokala och regionala museer i verksamheterna samt i konferenser, seminarier och workshops. Ett exempel är Sveriges Museers årliga vårmöte, där myndigheten även arrangerar programpunkter. På mötet 2019 behandlades hur forskningsresultat och historisk korrekthet inte alltid samspelar med förväntningar från museernas intressenter och uppdragsgivare. En annan programpunkt lyfte hur man med hjälp av så kallad metatagging och kreativa tankesätt kan skapa nya, mer intuitiva sätt att förstå och tolka museernas samlingar. Ofta samarrangeras programpunkterna med andra museer, myndigheter, civilsamhället, universitet och näringsliv.

Några medarbetare har förtroendeuppdrag, bland annat i styrelsen i den svenska sektionen av International Council of Museums (ICOM), styrelsen för Grönsö kulturhistoriska stiftelse och styrelsen för föreningen Genus i museer. Överintendenten är ordförande i Sveriges Museer som tillvaratar och driver museiområdets gemensamma intressen.

Medarbetarna bjuds ofta in till andra museer för utbyte om verksamheten. Exempelvis har Hallwylska museet träffat Hovstaterna om de tankar som lett till att museet under flera år fått utmärkelsen *Bästa personalen* bland museerna i Stockholm. Myndigheten tar också emot många besök från andra museer i landet. Livrustkammaren har besökts av bland annat Sofiero slott och Åbo stads museicentral.

Stöd sker även genom utvecklingen av digitala resurser. Myndigheten utvecklar nu undervisningsresursen Sveriges historia, om historia för skolor där lärare ska kunna finna inspiration till undervisningen och eleverna få tillgång till fördjupning i olika delar av historien. Kulturinstitutioner som under 2019 deltagit i projektet är Östergötlands museum, Bohusläns museum, Bungemuseet på Gotland, Silvermuseet i Arjeplog, Sjöfartsmuseet Akvariet, Judiska museet, Dalarnas museum, Trelleborgs museum och Forum för levande historia. Forskningsprojektet *Det gemensamma rummet* ger stöd i utvecklingsarbetet och ingår i ett samarbete mellan Statens historiska museer, Globala gymnasiet och Karlstads universitet. Projektet har dialog med Skolverket och Stockholmskällan för erfarenhetsutbyte och råd om vägval och prioriteringar. Hösten 2019 beslutades att Riksantikvarieämbetet, Världskulturmuseerna och Tekniska museet också ska ingå i samarbetet. Målet är att ytterligare samarbetsparter ska tillkomma kontinuerligt.

6.1.2 Internationellt och interkulturellt utbyte och samarbete

Genom myndighetens låneverksamhet till internationella institutioner blir samlingarna tillgängliga för en bred publik även internationellt. Internationellt utbyte och samarbete sker även inom utställningsverksamheten. Livrustkammaren har samarbetat med EU-forskningsprojektet *Marrying Cultures* om ingifta drottningars betydelse. I den nya basutställningen har det internationella perspektivet varit viktigt. *Speaking Memories – Förintelsens sista vittnen* producerades av Historiska museet och Föreningen Judisk kultur i Sverige i samarbete med USC Shoah Foundation – The Institute for Visual History and Education och Auschwitz-Birkenau State Museum. Utställningen

är en del av projektet *Speaking Memories* som skapades 2015 på initiativ av Judisk kultur i Sverige. Övriga samarbetsparter i projektet är Paideia – The European Institute for Jewish studies in Sweden och Föreningen Förintelsens överlevande i Sverige, Forum för levande historia samt Synagogan Adat Jeschurun.

Ett större internationellt utbyte och samarbete under året var den 13 dagar långa workshopen *Skokloster Summer Institute*, som samlade 16 målerikonservatorer och museiintendenter från elva länder. Workshopen genomfördes med finansiering från The Getty Foundation, Los Angeles, och innehöll föreläsningar och workshops inom förebyggande och aktiv konservering samt tillgängliggörande av samlingar tillhörande historiska hus. Målet var att sprida kunskap om konserveringsmetoder för måleri på duk för kommande generationers specialister. Historiska, traditionella konserveringsmetoder och deras påverkan studerades med exempel hämtade ur Skoklosters slotts samlingar. Möjlighet gavs även att prova på, lära och utvärdera nya metoder. Ett 20-tal svenska och internationella föreläsare och workshopledare förmedlade sina kunskaper till deltagarna.

Myndighetens medarbetare har deltagit med föredrag och annat kunskapsutbyte i flera internationella sammanhang. Bland annat har forskare vid myndigheten deltagit på konferenser, däribland European Association of Archaeologists möte i Bern, Schweiz. Medarbetare medverkade på seminariet *Stay Real* på Den Hirschsprungske Samling i Köpenhamn om hur man identifierar, bevarar och arbetar med äkthet i historiska hus. Vidare deltog medarbetare i ICOM:s 25:e generalkonferens i Kyoto, Japan, där bland annat representanter för den numismatiska verksamheten höll föredrag i ICOMON, som är en avdelning inom organisationen för numismatiska, ekonomiska och bankmuseer. Föredrag hölls också vid *Nordiskt Numismatiskt Forskningssymposium IX* i Helsingfors om myndighetens verksamhet och forskningsämnets utveckling.

En av myndighetens fotografer talade på konferensen *Noves narratives per al patrimoni cultural: del*

3D a les immersives, i Barcelona, Spanien, utifrån sin expertis inom 3D-fotografering. ICOM:s internationella kommitté ICAMT bjöd in en projektledare att vara instruktör på en workshop i Milano, Italien, om utställningsproduktion och museiteknik. En medarbetare på Hallwylska museet föreläste om hur dramametodik kan öppna upp för diskussion kring svåra frågor vid den internationella konferensen *Museums as Agents of Memory and Change*. Konferensen var ett samarbete mellan Tartu universitet och Estlands Nationalmuseum och hölls i Tartu och Tallinn.

Konferensen *Sharing is Caring – Stockholm*

Extension om öppna data arrangerade myndigheten tillsammans med Nationalmuseum. Den hölls på engelska i Livrustkammaren, direktsändes och finns tillgänglig på Youtube för en internationell publik. Talarna kom från Sverige, USA, England, Danmark och Irland.

Utbyte sker även genom de uppdrag i styrelser i organisationer och föreningar som några medarbetare har, däribland i Nordisk pappershistorisk förening som värnar industribaserad pappershistoria i Norden. Ett annat exempel på samarbeten under året är att myndigheten deltog vid en internationell sammankomst i Prag med museer från sju länder i syfte att bereda en gemensam ansökan till EU-kommissionens program *Kreativa Europa*.

Flera nordiska, europeiska och internationella besök har tagits emot under året och myndighetens medarbetare har genomfört egna resor för utbyten, lärande och lån av föremål.

6.1.3 Samverkan med myndigheter och det civila samhällets organisationer

Statens historiska museer samverkar med Riksantikvarieämbetet, länsstyrelser och museer om fyndfördelning och fyndöverföring i enlighet med Kulturmiljölagen (1988:950). Myndighetens samlingar är betydelsefulla för forskning för de områden som myndigheten ansvarar för. De besöks årligen av forskare och studenter i forsknings- och utbildningssyfte. Myndigheten samarbetar med universitet, högskolor och andra utbildningssamordnare med undervisning, studiebesök och handledning.

Andra samarbeten handlar om att myndigheten tar emot studenter från olika utbildningar. Bland annat har Hallwylska museet, Livrustkammaren och Tumba bruksmuseum tagit emot praktikanter från Curatorutbildningen och programmet *Museer och kulturarv* vid Stockholms universitet och flera elever för Prao. Projektet *Entanglements* på Hallwylska museet är resultatet av ett samarbete med Research Lab, Konstfack. Fem mastersstudenter har skapat nya verk som svar på sina olika undersökningar av palatset, dess arkiv och historia. Projektet presenterades i Hallwylska museet under maj månad.

Myndigheten har också ett samarbete med Svenska kyrkan via en kursverksamhet som riktar sig till kyrkans medarbetare, tjänstemän och förtroendevalda. Kursen handlar om hållbar förvaltning av kulturarvet samt vård och underhåll av kyrkorum med dess inredningar och inventarier.

Inom den arkeologiska uppdragsverksamheten sker omfattande samarbete med andra myndigheter, regioner, kommuner, företag och ideella organisationer. Arkeologerna har löpande och vid varje pågående undersökning omfattande dialog med markexploatörerna kring resultaten från undersökningarna.

Hallwylska museet har samarbete med externa aktörer inom den pedagogiska verksamheten med poddar, tesalonger, föredrag, skolvisningar och konserter. Externa samarbeten inom produktionen av utställningar är vanliga. Exempelvis kurerade Staffan Bengtsson och Pia Staël von Holstein utställningen *Tekalas! – Signerad svensk keramik från 1900-talet*. Experter från universitet och högskola och andra ämneskunniga har bidragit med kunskaper i programaktiviteterna. Museet samarbetar sedan flera år med Berättarministeriet om besök från skolor i ekonomiskt och socialt utsatta områden.

Historiska museets programkvällar har genomförts i samarbete med bland annat Judisk kultur i Sverige, bokförlag och Stockholms universitet. Språkkaféet görs i samarbete med föreningen Internationella bekantskaper. Visningar i anslutning till utställningen *Speaking Memories* har hållits för

Visningar i anslutning till utställningen *Speaking Memories* har hållits för överlevande och deras familjer, samt för organisationer som arbetar med antirasism, mänskliga rättigheter och interreligiös dialog.

Foto: Erik Lernestål

överlevande och deras familjer, samt för organisationer som arbetar med antirasism, mänskliga rättigheter och interreligiös dialog.

Kungl. Myntkabinettet har samverkat med flera parter kring sin föreläsningsserie bland annat Riksbanken och Centrum för Näringslivshistoria. Samarbetet med Dagens industri resulterade i ett avsnitt i podden Makrorådet. Ett flertal föredrag har hållits under året där Kungl. Myntkabinettets fortsatta inriktning och tankar kring kommande utställningar har presenterats, bland annat för numismatiska föreningar.

Livrustkammaren har samarbetat med Svenska Dagbladet i en föreläsningsserie och med dansgruppen Pied en l'Air vid dansbalen. Museets Riddar-klubb har varit på medeltidsmarknad i Ekenäs slotts riddarspel. Många programpunkter har arrangerats i samarbete med andra – organisationer, förlag, andra museer och Livrustkammarens vänner.

Skoklosters slott har samarbetat med externa aktörer vid föredrag, tesalonger, arrangemang i parken samt nationaldagsfirande med Håbo Kommun. Empirbalen i augusti arrangerades i samarbete med Empirsällskapet. Båttrafiken till slottet från Stockholm och Uppsala sker i samarbete med Strömma Turism & Sjöfart.

I dialog med Botkyrka kommuns kultur- och fritidsförvaltning har Tumba bruksmuseum genomfört skol- och lovaktiviteter för kommunens skolor, och i samverkan med Botkyrkabyggen ordnades ett dagkollo under sommaren. Med stöd av Riksbanken har fria skolvisningar kunnat erbjudas. Andra samarbeten har varit med exempelvis Södertörns brandförsvaret och Hemvärnet. Tumba bruksmuseums enhetschef har representerat museet i styrelsen för Discover Botkyrka, vars verksamhet syftade till att främja besöksnäringen i Botkyrka samt i Nätverket för pappersmakare i Sverige.

De konferenser, seminarier och workshops som myndigheten arrangerat har i de flesta fall gjorts tillsammans med myndigheter, museer och ideella organisationer. Kungskapsutbyte sker även via myndighetens överintendent som är ordförande i Sveriges Museer och ingår i Centralmuseernas samarbetsråd. Överintendenten, myndighetens chefer och övriga medarbetare möter löpande ett stort antal myndigheter, kommuner, regioner, ideella organisationer, media och företag i verksamheten.

6.2 Tillhandahålla varor och tjänster

För verksamheterna Arkeologisk uppdragsarkeologi och Försäljning av varor, se redovisning under avsnitt 1.3.2 *Avgiftsbelagd verksamhet*.

Intäkter och kostnader för resultatområdet tjänsteexport är hänförbart till produktion och turnéerna av vandringsutställningarna *We call them Vikings 1* och *2*. Under 2019 har föremålen återförts till Historiska museet, tillståndsbedömts och vid behov konserverats. Vandringsutställningarna avslutas med ett resultat i balans.

6.3 Resultatbedömning

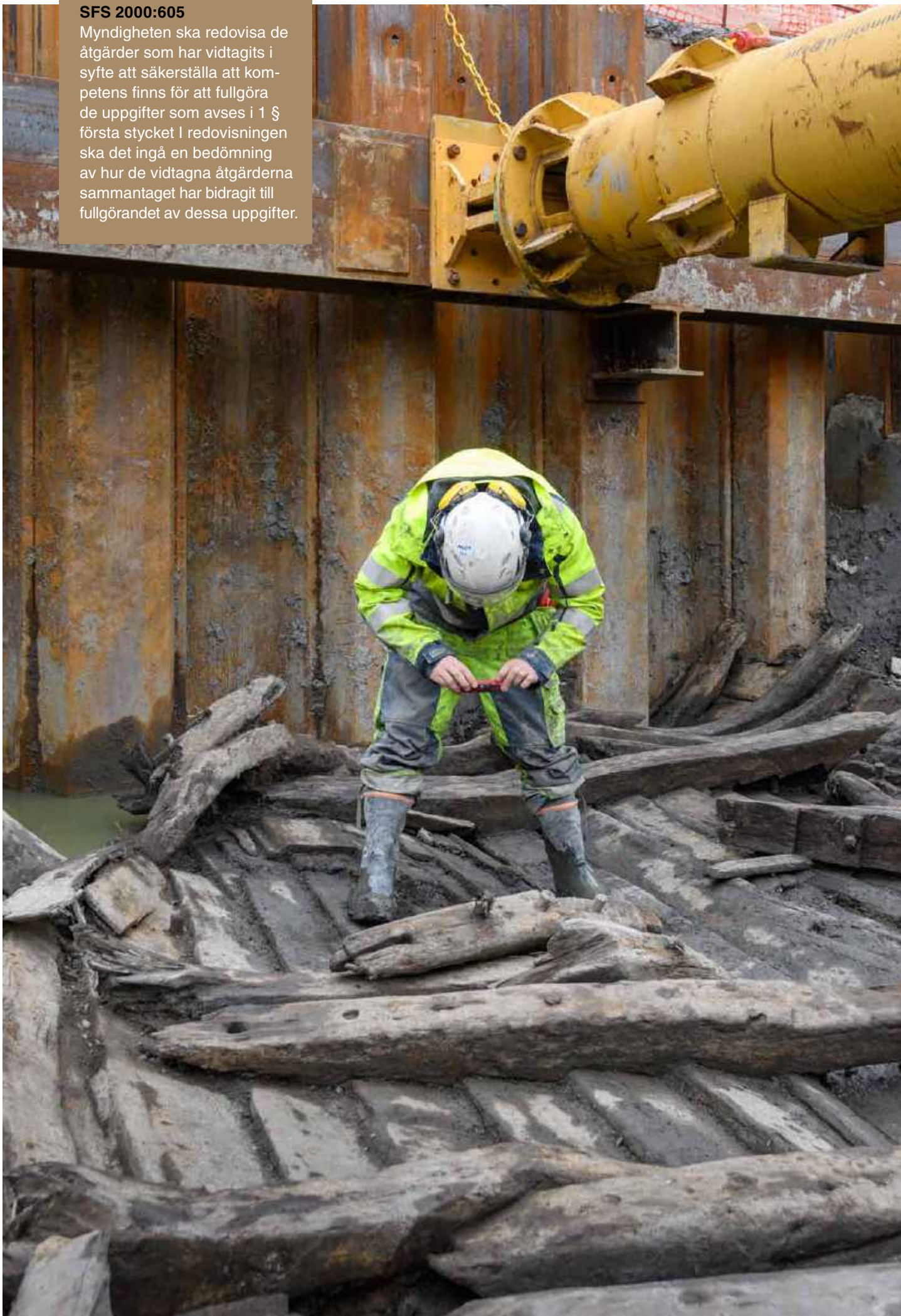
Samverkan med andra aktörer är en integrerad del i Statens historiska museers verksamhets hela bredd. Bedömningen är att myndigheten har verkat i hela landet, gett stöd till lokala och regionala museer och haft nationellt och internationellt utbyte på sätt som varit till gagn för både myndigheten och samarbetsparterna.

Samverkan har skett med ett flertal museer, myndigheter, företag, organisationer och enskilda i civilsamhället. Den nationella och internationella låneverksamheten har varit omfattande och bidragit till den regionala och lokala kunskapsproduktionen och att samlingarna varit tillgängliga för en bred publik.

Inom tillhandahållandet av varor och tjänster har den uppdragsarkeologiska verksamheten varit omfattande och uppvisar ett positivt resultat 2019. Detsamma gäller försäljningen av varor i museibutikerna på Hallwylska museet, Historiska museet, Livrustkammaren och Skoklosters slott. För resultatområdet tjänsteexport, vars kostnader och intäkter är hänförbare till produktion och turnéerna av vandringsutställningarna *We call them Vikings 1* och *2*, är utfallet negativt 2019 men det fleråriga projektet avslutades med ett resultat i balans. Det sammanlagda resultatet för den avgiftsbelagda verksamheten under 2019 uppgår till 5,2 Mkr.

SFS 2000:605

Myndigheten ska redovisa de åtgärder som har vidtagits i syfte att säkerställa att kompetens finns för att fullgöra de uppgifter som avses i 1 § första stycket I redovisningen ska det ingå en bedömning av hur de vidtagna åtgärderna sammantaget har bidragit till fullgörandet av dessa uppgifter.

Utgrävning vid Packhusplatsen, Göteborg. Foto: Markus Andersson

7. Myndigheten som arbetsplats

Myndigheten har fortsatt förändringsarbetet till följd av Statens historiska museers samgående med Livrustkammaren och Skoklosters slott med Stiftelsen Hallwylska museet. Arbetet med att utveckla verksamhetens organisation, arbetssätt, roller och rutiner har påverkat alla anställda. Därtill har renoveringen av kontorslokalerna i kvarteret Krubban och flytten av Kungl. Myntkabinettet från Slottsbacken till kvarteret Krubban påverkat arbetsförhållandena och arbetsmiljön. Förändringarna för verksamheten och alla anställda har löpande följts upp.

7.1 Kompetensförsörjning

7.1.1 Kompetensförsörjning

Statens historiska museers kompetens säkerställs dels vid rekryteringar, dels genom gemensam och individuell kompetensutveckling. Myndigheten har under 2019 inlett ett arbete med en strategisk kompetensförsörjningsplan för hela myndigheten. Antalet sökande i rekryteringarna har varit stort och möjligheterna att attrahera nödvändig kompetens bedöms vara goda. Myndigheten har, för att säkra kompetens och bemanning vid vakanser, sjukfrånvaro eller arbetstoppar, även anställt arvodsb-, säsongs- och timanställda samt i vissa fall anlitat konsulter. En satsning att genom deltidsanställningar säkerställa museernas bemanning har medfört att behovet av timanställningar minskat.

7.1.2 Kompetensutveckling

En gemensam personaldag för alla avdelningar i den anslagsfinansierade verksamheten genomfördes på Skoklosters slott. Företaget Karios Future gav en inspirationsföreläsning om trender i museivärlden och eftermiddagen ägnades åt kompetens-

överföring mellan avdelningarna. Föremål och metoder förevisades inom skilda områden.

Arkeologerna samlade under en särskild avdelningsdag alla regionkontor för intern kompetensspridning och information om verksamheten, olika arkeologiska frågeställningar och historisk kunskapsproduktion. Personalen fick ta del av de senaste resultaten från aktuella projekt och möjlighet att diskutera valda metoder, gjorda prioriteringar samt generella och specifika områden där kompetens behövs. Det övergripande syftet var att stärka såväl verksamhetens som medarbetarnas utveckling.

På myndighetens månatliga personalmöten har olika delar av verksamheten informerat om aktuella händelser, pågående aktiviteter och samarbeten. Mötena filmas så att även medarbetarna som inte närvarar, eller som arbetar i andra delar av landet kan ta del av dem. Under året lanserades ett internt månadsbrev som berättar om myndighetens löpande arbete.

Behov av kompetensutvecklingsinsatser för medarbetarna tas upp vid de årliga medarbetarsamtalen mellan chef och anställd. Kompetensutveckling sker genom kurser och utbildningar, gemensam fortbildning inom myndigheten och genom att medarbetarna deltar i konferenser och seminarier samt gör besök i Sverige och andra länder utifrån olika specialistområden. Kompetensutveckling och kunskapsutbyte sker även i samarbetet med andra museiorganisationer och myndigheter, se vidare avsnitt 6.1 *Samverka*.

Under 2019 har till exempel en chef deltagit i ett nätverk för kvinnliga chefer i staten för kompetens-

utveckling och erfarenhetsutbyte. Skoklosters slotts medarbetare har genomfört en studieresa till England där man besökt ett antal museer för att se hur dessa arbetar med skyltning i parker, parkeringar, mottagande, audioguider, biljettsystem, visningar och butiksverksamhet. Andra medarbetare har deltagit i det nystartade *Branschforum för konsthantering*, som arrangerades av Riksantikvarieämbetet i samarbete med Prins Eugens Waldemarsudde. Deltagarna delade erfarenheter kring hantering av föremål, säkerhet, lån, bevarande och arbete med konstnärliga värden. Livrustkammarens personal har varit på studiebesök på Demokrativerkstaden på Sveriges riksdag. Några lokalvårdare har fått vidareutbildning inom sitt område, och museivårdarna har deltagit i en myndighetsgemensam dag om värdskap och försäljning. Personal inom kommunikationsenheten har tagit del av Partsrådets innovationsföreläsningar där Operans kommunikationschef berättade om nya sätt att kommunicera genom innovation. Exempel på utvecklingsområden är sociala medier, internkommunikation och webb, samt strategiska samarbeten.

För myndighetens chefer med personalansvar genomförs så kallade Chefsforum för kompetensutveckling och erfarenhetsutbyte. Vid årets två möten har fokus legat på strategisk kompetensförsörjning och att tillsammans med Partsrådet diskutera deras process för samverkan, exempel på samverkansmodell och nivåer.

7.1.3 Personalsammansättning

Statens historiska museer strävar efter en ändamålsenlig personalsammansättning för att kunna ta tillvara den mångfald som olika erfarenheter, kontakter och kompetenser bidrar med. Könsfördelningen inom myndigheten var vid utgången av 2019 62 procent kvinnor och 38 procent män, vilket är oförändrat jämfört med 2018. Även medelåldern för tillsvidareanställda låg oförändrat på 48 år.

Antalet årsarbetskrafter har ökat från 249 för 2018, till 260 för 2019. Ökningen beror i huvudsak på att myndigheten har tillsvidareanställt ett flertal medarbetare som tidigare har varit behovsanställda. Medelantalet anställda har ökat från 300 personer 2018, till 324 personer 2019.

Under 2019 var personalomsättningen fyra procent, vilket är en minskning med två procent jämfört med 2018 då personalomsättningen var sex procent.

7.2 Arbetsmiljö och hälsa

7.2.1 Arbetsmiljö

Myndighetens arbetsmiljökommitté har under året sammanträtt sju gånger. Förbättringsområden inom intern kommunikation, gemensamma arbetssätt, samt rutiner och riktlinjer har stått i fokus. Riskbedömningar och handlingsplaner har upprättats i anslutning till färdigställandet av kontorslokalerna i kvarteret Krubban. Nya skyddsombud har fått utbildning i skyddsombudets roll. Utbildning i hjärt-lungräddning med och utan defibrillator samt för akuta sjukdomar har genomförts för intresserade medarbetare i den anslagsfinansierade verksamheten.

I december genomfördes en medarbetarundersökning för hela myndigheten. Resultatet kommer att ligga till grund för att förbättra och förändra där behov finns, både på avdelnings- och enhetsnivå och på myndighetsnivå.

7.2.2 Sjukfrånvaro

Den totala sjukfrånvaron uppgick 2019 till 3,46 procent av tillgänglig arbetstid, vilket innebär en mindre ökning från föregående år. Antalet individer med sjukrapportering har minskat. Kvinnors sjukfrånvaro av tillgänglig arbetstid har ökat och mäns sjukfrånvaro i samma kategori har minskat. Ökningen av sjukfrånvaron av tillgänglig arbetstid ligger inom åldersgruppen 50 år eller äldre och omfattar färre individer än under föregående år.

TABELL 27

Sjukfrånvaro. Resultatet baseras på Arbetsgivarverkets sjukfrånvarouppgifter för årsredovisning.

Sjukfrånvaro	Total	2019		Totalt	2018	
		Kvinnor	Män		Kvinnor	Män
Antal individer*	390	243	147	359	223	136
Antal individer med sjukrapportering	224	144	80	225	147	78
Sjukfrånvaro i procent av tillgänglig arbetstid	3,46	4,35	2,01	3,43	3,76	2,89
Antal individer med långtidssjukfrånvaro**	-	-	-	-	-	-
Långtidssjukfrånvaro (60 kalenderdagar) i förhållande till tillgänglig arbetstid	1,32	2,05	0,14	1,11	1,22	0,94
Långtidssjukfrånvaro (60 kalenderdagar) i förhållande till total sjukfrånvaro	38,20	47,09	6,76	32,44	32,36	32,59
Antal individer i åldersgruppen 29 år eller yngre	48	35	13	45	30	15
Antal individer i åldersgruppen 29 år eller yngre med sjukfrånvaro **	24	18	6	20	-	-
Sjukfrånvaro för åldersgruppen 29 år eller yngre i procent av tillgänglig arbetstid	3,75	4,35	2,47	4,56	7,96	***0,69
Antal individer i åldersgruppen 30–49 år	185	120	65	163	103	60
Antal individer i åldersgruppen 30–49 år med sjukfrånvaro**	111	76	35	111	73	38
Sjukfrånvaro för åldersgruppen 30–49 år i procent av tillgänglig arbetstid	3,13	3,80	1,85	3,36	3,64	2,83
Antal individer i åldersgruppen 50 år eller äldre	157	88	69	151	90	61
Antal individer i åldersgruppen 50 år eller äldre med sjukfrånvaro**	89	50	39	94	59	35
Sjukfrånvaro för åldersgruppen 50 år eller äldre i procent av tillgänglig arbetstid	3,78	5,03	2,11	3,39	3,56	3,16

*Totalt antal individer som har varit anställda vid myndigheten 2019.

**Redovisas inte om antalet understiger tio individer.

***Sjukfrånvaro för åldersgruppen 29 år eller yngre i procent av tillgänglig arbetstid, gällande män för 2018, har justerats från förra årets årsredovisning.

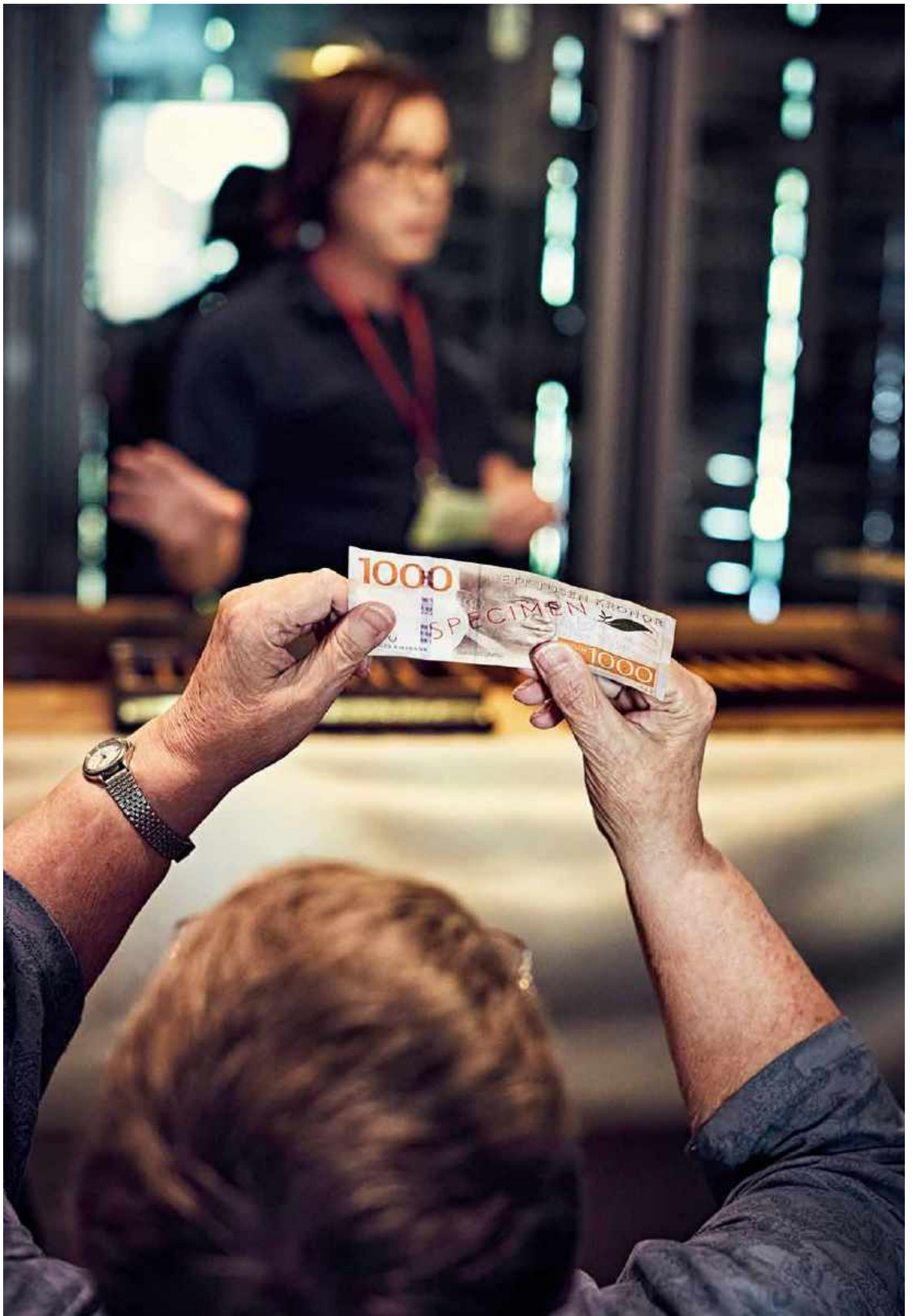
7.3 Resultatbedömning

Den fortsatta utvecklingen av myndigheten, renoveringen av kontorslokalerna i kvarteret Krubban med omflyttning av personal, samt flytten av Kungl. Myntkabinettet från Slottsbacken till kvarteret Krubban har påverkat myndigheten som helhet. Arbetsbelastningen har varit hög och tiden för återhämtning begränsad. Förändringen har ställt höga krav på alla medarbetare, särskilt när det gäller förmåga att hantera arbetsbelastningen och samtidigt tillvarata de möjligheter och utmaningar som de genomgripande förändringarna har inneburit.

Myndighetens arbetsmiljökommitté har fortsatt sitt arbete med att omhänderta konsekvenserna av förändringarna och av de resultat som framkommit i tidigare genomförda medarbetarundersökningar.

Ett systematiskt arbete har genomförts på myndighets-, avdelnings- och enhetsnivå vad gäller såväl arbetsmiljö som kompetens. Vidare har under året förutsättningarna att införa ett samverkansavtal mellan arbetsgivaren och de fackliga organisationerna undersökts, vari ingått samarbete med Partsrådet och andra myndigheter.

Sammantaget bedöms de vidtagna åtgärderna med ett systematiskt arbetsmiljöarbete, systematisk kompetensförsörjning, bemanning, personalsammansättning samt kompetensutveckling ha bidragit till att säkerställa fullgörandet av myndighetens uppgifter i enlighet med Förordning (2014:1079) med instruktion för Statens historiska museer.

Visning på temat Sedlar och sedelpapper, Tumba bruksmuseum. Foto: Erik Lernestål

8. Finansiell redovisning

8.1 Sammanställning över väsentliga uppgifter

Sammanställning över väsentliga uppgifter (tkr)

	2019	2018
Låneram i Riksgäldskontoret		
– beviljad	54 000	37 000
– utnyttjad	37 453	25 279
Räntekonto hos Riksgäldskontoret		
– beviljad kontokredit	94 530	94 530
– maximalt utnyttjad kontokredit	92 265	51 232
– ränteintäkter	168	198
– räntekostnader	–	–
Avgiftsintäkter		
– budget, enligt regleringsbrev	164 582	158 580
– utfall	154 121	149 398
Anslag		
– beviljad anslagskredit	16 082	4 868
– utnyttjad anslagskredit	10 248	–
– anslagssparande	–	1 240
Kapitalförändring		
Balanserad kapitalförändring tidigare år	-54 439	-56 547
Årets kapitalförändring	5 186	2 108
Summa	-49 253	-54 439
Personal		
Antal årsarbetskrafter	260	249
Medelantal anställda	324	300
Driftskostnad per årsarbetskraft	1 276	1 271

Myndigheterna Statens historiska museer och Livrustkammaren och Skoklosters slott med Stiftelsen Hallwylska museet gick samman 2018-01-01. Uppgifterna i sammanställningen avser därför två år.

8.2 Resultaträkning

Resultaträkning (tkr)

	Not	2019	2018
VERKSAMHETENS INTÄKTER			
Intäkter av anslag		177 206	163 829
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	1	154 121	149 398
Intäkter av bidrag	2	13 072	13 712
Finansiella intäkter	3	264	333
Summa		344 663	327 271
VERKSAMHETENS KOSTNADER			
Kostnader för personal	4	-189 662	-171 896
Kostnader för lokaler	5	-53 321	-55 801
Övriga driftskostnader	6	-88 804	-88 725
Finansiella kostnader	7	-204	-68
Avskrivningar		-7 486	-8 674
Summa		-339 477	-325 163
VERKSAMHETENS UTFALL		5 186	2 108
ÅRETS KAPITALFÖRÄNDRING	8	5 186	2 108

8.3 Balansräkning

Balansräkning (tkr)

	Not	19-12-31	18-12-31
TILLGÅNGAR			
Immateriella anläggningstillgångar			
Balanserade utgifter för utveckling	9	182	707
Rättigheter och andra immateriella tillgångar		1 846	2 633
		2 029	3 340
Materiella anläggningstillgångar			
Förbättringsutgifter annans fastighet	10	4 246	4 621
Maskiner, inventarier, installationer m.m.		47 605	19 342
Pågående nyanläggningar		5 650	9 789
		57 502	33 752
Varulager m.m.			
Varulager och förråd		2 770	2 346
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar		22 292	27 938
Fordringar hos andra myndigheter		10 744	10 098
Övriga kortfristiga fordringar	11	87	119
		33 123	38 156
Periodavgränsningsposter			
Förutbetalda kostnader	12	11 112	12 038
Upplupna bidragsintäkter		6 508	4 804
Övriga upplupna intäkter		45 238	31 549
		62 858	48 391
Avräkning med statsverket			
Avräkning med statsverket	13	10 326	-788
Kassa och bank			
Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret		-	-
Kassa och bank		87	167
		87	167
SUMMA TILLGÅNGAR		168 695	125 365

Balansräkning (tkr)

	Not	19-12-31	18-12-31
KAPITAL OCH SKULDER			
Myndighetskapital	14		
Statskapital		1 765	1 765
Donationskapital		3 608	3 608
Balanserad kapitalförändring		-54 439	-56 547
Kapitalförändring enligt resultaträkningen	8	5 186	2 108
		-43 880	-49 067
Avsättningar			
Pensioner och liknande förpliktelser	15	833	1 173
Övriga avsättningar	16	2 159	6 292
		2 992	7 465
Skulder m.m.			
Lån i Riksgäldskontoret	17	37 453	25 279
Räntekontokredit i Riksgäldskontoret	18	68 634	49 164
Kortfristiga skulder till andra myndigheter		7 768	7 591
Leverantörsskulder		14 020	19 211
Övriga kortfristiga skulder	19	2 883	2 719
		130 758	103 964
Periodavgränsningsposter			
Upplupna kostnader	20	13 640	10 199
Oförbrukade bidrag		27 097	19 074
Övriga förutbetalda intäkter		38 087	33 729
		78 824	63 002
SUMMA KAPITAL OCH SKULDER		168 695	125 365
Ansvarsförbindelser			
Statliga garantier för lån och krediter		Inga	Inga
Övriga ansvarsförbindelser		Inga	Inga

8.4 Anslagsredovisning

Anslagsredovisning (tkr)

UO 17:8:1 ap.1 - Statens historiska museer, förvaltningskostnader (ramanslag)

Ingående överföringsbelopp	Årets tilldelning enl. regleringsbrev	Omdisponerat anslagsbelopp	Totalt disponibelt belopp	Utgifter ¹	Utgående överföringsbelopp ²
1 240	154 467	11 625	167 332	-177 580	-10 248

¹ Av avräknade utgifter är 374 tkr hänförliga till årets förändring av semesterlöneskuld intjänad t.o.m. 2008, enligt undantagsregeln i anslagsförordningen § 16 (1996:1189).

² Beslut enligt regleringsbrev: Anslagsbehållning som får disponeras 3 %; beviljad anslagskredit 16 082 tkr.

8.5 Finansiella villkor

Avgiftsbelagd verksamhet

Avgifter tas ut med stöd av instruktion (2014:1079) och bemyndigande i regleringsbrev. Intäkterna disponeras av Statens historiska museer.

Verksamhet med full kostnadstäckning (tkr)

Verksamhet	+/- t.o.m 2017	+/- 2018	Budget enligt regleringsbrev				Utfall			
			Int. 2019	Kost. 2019	+/- 2019	Ack. +/- utgående 2019	Int. 2019 ¹	Kost. 2019	+/- 2019	Ack. +/- utgående 2019
Försäljning av varor	-7 556	532	4 380	-4 150	230	-6 794	4 403	-3 685	718	-6 306
Undersökningar, utredningar och andra tjänster	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tjänsteexport, WCV	-386	767	1 805	-1 500	305	686	93	-475	-382	-
Arkeologisk uppdragsverksamhet	-53 114	589	130 072	-126 247	3 825	-48 700	135 122	-130 272	4 850	-47 675
Summa	-61 056	1 888	136 257	-131 897	4 360	-54 808	139 618	-134 432	5 186	-53 982
Övrig avgiftsbelagd verksamhet										
Entréer och visningar	-	-	18 825	-	18 825	18 825	5 811	-	5 811	5 811
Övrigt	-	-	9 500	-	9 500	9 500	8 459	-	8 459	8 459
Summa	-	-	28 325	-	28 325	28 325	14 270	-	14 270	14 270

¹ För arkeologisk uppdragsverksamhet ingår tjänsteexport (1 943 tkr) och bidrag (-412 tkr, avser avräknade medel som ej är fakturerade).

Resultatområde butik

Resultatområdet har sedan många år ett upparbetat underskott. För att uppfylla det finansiella villkoret full kostnadstäckning pågår ett målmedvetet arbete med att effektivisera och utveckla verksamheten inom området. Under 2019 visade samtliga enheter ett positivt resultat.

Resultatområde tjänsteexport

Intäkter och kostnader för resultatområdet tjänsteexport är hänförligt till produktion och turné av vandringsutställningarna We call them Vikings (WCV) 1 och 2. Turnéerna av de två vandringsutställningarna avslutades 2018 och under 2019 har WCV 1 återförts till Historiska museet för att bli en del av en ny basutställning som öppnar 2020.

Efter avslutad turné har delar av föremålen varit i behov av konservering. Vandringsutställningarna avslutas med ett resultat i balans.

Resultatområde uppdragsverksamhet

Den arkeologiska verksamheten är till största delen beroende av länsstyrelsernas beslut av tilldelade uppdrag. Därmed är budget och prognoser för verksamhetens intäkter och kostnader helt marknadsberoende och svårbedömda även på kort sikt. När den arkeologiska uppdragsverksamheten överfördes till Statens historiska museer 2015 medföljde ett betydande ackumulerat underskott omfattande 53,6 Mkr. Inom Arkeologerna pågår ett utvecklingsarbete för att uppnå en ekonomi som på längre sikt är i balans.

8.6 Tilläggsupplysningar och noter

1. Information av väsentlig betydelse för regeringens uppföljning och prövning, enligt FÅB 2 kap. § 4

Maximibeloppet för direktupphandling (LOU 19 kap. § 7, 3 st) har överskridits i samband med anskaffningar från tre leverantörer. Värdet av direktupphandlingarna var 2,8 Mkr och har avsett ombyggnation av Livrustkammarens lokaler samt hyra av scannrar för arkeologisk verksamhet. Under året har ersättningar till samarbetspartners i arkeologiska uppdrag betalats med totalt 12 Mkr.

2. Redovisnings- och värderingsprinciper

Allmänt

Årsredovisningen är upprättad i enlighet med förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag (FÅB). Maskinella avrundningar kan ge smärre differenser jämfört med manuella summeringar.

Brytdag

Anslagsavräkning sker kostnadsmässigt. Löpande redovisning och anslagsavräkning avseende räkenskapsåret har gjorts t.o.m. 2020-01-03. Som periodavgränsningspost bokförs belopp överstigande 50 tkr exklusive moms. Under 2019 har Arkeologernas förutbetalda kostnader (och därigenom även upplupna intäkter) överstigande beloppsgränsen på 50 tkr exklusive moms periodiserats. Den nya periodiseringsrutinen ger ingen resultat effekt.

Värdering av fordringar och skulder

Fordringar har upptagits till det belopp som efter individuell prövning beräknas bli betalt. I de fall faktura eller motsvarande inkommit efter fastställd brytdag eller där fordrings- eller skuldbeloppet ej är känt vid brytdagen, redovisas beloppen som periodavgränsningsposter. Fordringar och skulder i utländsk valuta värderas för enstaka händelser enligt balansdagens kurs.

Värdering av tillgångar – lager

Lagret består av souvenirer och böcker och har värderats till anskaffningsvärdet.

Värdering av anläggningstillgångar

Materiella och immateriella anskaffningar med en ekonomisk livslängd om minst tre år och ett anskaffningsvärde på minst ett halvt prisbasbelopp (23 250 kr) har redovisats som anläggningstillgång. Vidare har förbättringsutgifter på annans fastighet av väsentliga belopp (minst 100 tkr) redovisats som anläggningstillgång. På anskaffningsvärdet görs linjär avskrivning. SHM tillämpar vanligtvis nedanstående avskrivningstider men gör en bedömning av varje anläggningstillgångs ekonomiska livslängd vid inköpstillfället. Avskrivningstiderna kan därför avvika från tabellen.

Immateriella anläggningstillgångar – rättigheter och andra immateriella tillgångar	3 – 5 år beroende på anläggningens beskaffenhet
Förbättringsutgifter på annans fastighet	5 – 10 år beroende på anläggningens beskaffenhet
Datorer och kringutrustning	3 år
Installationer, kontorsmaskiner, utställningar och övriga inventarier	3 – 7 år beroende på anläggningens beskaffenhet
Konst och kulturtillgångar	Obegränsad ekonomisk livslängd

3. Övriga upplysningar

Statens historiska museer förvaltar stiftelsen *Fritz och Birgitta Åbergs fond*. Tillgångarnas marknadsvärde uppgår till ca 1,1 Mkr. Ingen utdelning har skett under 2019.

Myndigheten förvaltar även Stiftelsen Hallwylska museet där tillgångarnas marknadsvärde uppgår till ca 31 Mkr. Utdelning under 2019 har skett med 1 500 tkr varav 750 tkr avser utdelning för 2018.

4. Resultatredovisningen

Redovisning av intäkter och kostnader per prestation

Årsredovisningens upplägg har förändrats från och med 2018, med anledning av samgåendet mellan Statens historiska museer och Livrustkammaren, Skoklosters slott med Stiftelsen Hallwylska museet

(LSH). Kostnaderna för respektive resultatområde utgörs av totala kostnader, det vill säga både direkta och indirekta kostnader. Fördelningen av indirekta kostnader per resultatområde har skett med stöd av dels utnyttjad lokalyta (då det gäller lokalkostnader) dels direkta personalkostnader (då det gäller OH-kostnader).

Antal publicerade rapporter inom den Arkeologiska uppdragsverksamheten – avsnitt 2

Metoden för redovisning av antalet rapporter inom Arkeologerna har ändrats på grund av förändrad intern arbetsprocess. Från och med 2017 redovisas antal arkeologiska rapporter för KML-ärenden som under året publicerats via Forndok, Riksantikvarieämbetets öppna digitala arkiv för arkeologiska rapporter och publikationer från arkeologiska uppdrag. Tidigare angavs antalet totalt färdigställda rapporter, oavsett uppdragstyp.

Begrepp i resultatredovisningen gällande prestationen Samlingsförvaltning – avsnitt 3

Accession – förvärv av museiföremål till samlingarna genom fyndfördelning enligt KML (1988:950), inköp eller gåva. En accession kan omfatta en eller flera föremålsposter.

Föremålspost – en föremålspost kan i sig omfatta ett eller flera föremål.

Kvarstående eftersläpning i accessionen (tabell 7) – antalet pågående accessionsärenden i diariet är inte identiskt med antalet kvarstående accessionsärenden. Anledningen är att Statens historiska museer före 2015 gav varje fornlämning ett inventarienummer som därmed blev ett eget accessionsärende. I praktiken innebar det att ett fyndöverföringsbeslut, som utgör ett ärende i diariet, kunde delas upp i flera accessionsärenden beroende på hur många fornlämningar som omfattades.

Gåva – en gåva likställs i denna redovisning med en föremålspost, oavsett om gåvan omfattar en eller flera föremål. Endast ärenden där gåvan avses att förvärfvas medtages i statistiken.

Begrepp i resultatredovisningen för publik verksamhet – avsnitt 5

Fördelning av besökare mellan män och kvinnor – beräknas via besöksundersökningar som museerna genomför med hjälp av Myndigheten för kulturanalys. Vid Tumba bruksmuseum genomförs inte denna undersökning på grund av begränsade personalresurser. Historiska museet genomför publikundersökningar med hjälp av verktyget Visitor360.

Nöjdhet med besöket – bedömningen beräknas via besöksundersökningar som museerna genomför med hjälp av Myndigheten för kulturanalys. Vid Tumba bruksmuseum genomförs inte denna undersökning på grund av begränsade personalresurser. Historiska museet genomför publikundersökningar med hjälp av verktyget Visitor360.

Unika besökare på webbplatsen – i tidigare årsredovisningar redovisades totalt antal besök och inte antal unika besökare för de webbplatser som var kopplade till myndigheten Statens historiska museer före samgåendet 2018.

Följare i sociala medier – statistiken baseras på antal följare på Facebook, Instagram och Twitter.

Antal obokade skolgrupper – avser skolgrupp som besöker museet på egen hand. Denna typ av grupper besöker mycket sällan Skoklosters slott och Tumba bruksmuseum.

Deltagare i mässan Skola+Museum=Sant – bygger på en gemensam uppskattning från de deltagande museerna.

Deltagare Vikingasommar på Historiska museet – samtliga aktiviteter som genomförs på gården under Vikingasommar räknas som en programpunkt per dag. Programpunkten är medräknad i redovisad statistik men bokförs inte i kassasystemet. På grund av att många besökare går in och ut på gården vid flera tillfällen registreras inte heller antal deltagare. Bedömningen är att majoriteten av de besökande under 19 år även besöker gården, det vill säga cirka 15 240 under 2019. Antalet baseras på antal verksamhetsbesök aktuella

månader multiplicerat med den procentandel som har erhållits med hjälp av genomförda stickprov under året plus antalet skolbarn under 19 år som besökt museet. Antalet deltagare på gården är inte medräknad i resultatredovisningens statistik.

Korrigerig av redovisat utfall 2018

Tabell 1 och tabell 20. Antal verksamhetsbesök och antal besökare under 19 år 2018 har justerats på grund av en felaktig uträkning av schablonen för dessa besöksgrupper på Historiska museet.

Tabell 6. Urvalet för redovisningen av antalet inkomna gåvor har justerats 2019. Utfallet 2018 har justerats från 12 till 10 och utfallet före samgåendet av myndigheterna har utgått.

Tabell 16. Antal deltagare 2018 har justerats från 78 922 till 79 016. Justeringen beror på en felaktig summering av antal deltagare i bokade grupper för vuxna på Historiska museet.

Tabell 17. Antal aktiviteter 2018 har justerats från 2 257 till 2 253. Justeringen beror på en felaktig summering.

Tabell 18. Antal deltagare 2018 i bokade skolgrupper har justerats från 25 015 till 24 985. Justeringen beror på en felaktig summering av antal deltagare i bokade skolgrupper på Historiska museet. Därmed har även den totala summan för antal deltagare i skolbesök reviderats för 2018 från 40 919 till 40 889.

Redovisning av datafångst per museum

Hallwylska museet

Anläggningsbesökare

En besöksräknande kamera registrerar samtliga personer som besöker museet, museibutiken och gården med restaurang under sommarhalvåret och julbordsperioden, samt vid andra arrangemang övrig tid. Medarbetare räknas bort från totalsumman enligt en schablon. Stickprov görs för att säkerställa kvaliteten på räknandet.

Verksamhetsbesökare

Omfattar samtliga personer som besöker museet och museibutiken. De registreras manuellt i kassasystemet som vuxen eller under 19 år, samt om de deltar i visning eller program.

Historiska museet

Anläggningsbesökare

En besöksräknande kamera registrerar samtliga besök på museet, museibutiken och i restaurangen samt vid andra arrangemang övrig tid. Registrerade besök ligger till grund för en beräkning baserad på stickprov, som genomförs för att säkerställa kvaliteten på räknandet. Före 2018 låg en besöksräknande matta till grund för uträkningen.

Verksamhetsbesökare

Omfattar samtliga personer som besöker museet och museibutiken. Antal verksamhetsbesökare beräknas på basis av stickprov 2018 där 100 besökare per gång tillfrågades om de hade besökt utställningarna. Besökare under 19 år beräknas med hjälp av en schablon, som tas fram genom att museet vid 20 tillfällen manuellt räknar besökare under 30 minuter. Till beräkningen läggs deltagare i skolbesök från förskola till och med gymnasiet, vilka registreras manuellt i kassasystemet vid besöket. Deltagare i visningar och program registreras manuellt i kassasystemet som vuxen eller under 19 år. Metod för beräkning av anläggnings- och verksamhetsbesök infördes 2017 på inrådan av Myndigheten för kulturanalys.

Kungl. Myntkabinettet

Museet har varit stängt 2019.

Livrustkammaren

Anläggningsbesökare och verksamhetsbesökare

En besöksräknande sensor registrerar samtliga personer som besöker museet och museibutiken. Medarbetare räknas bort från totalsumman enligt en schablon. Stickprov görs för att säkerställa kvaliteten på räknandet. Besökare under 19 år registreras manuellt i kassasystemet samt besökare som deltar i visning eller program.

Skoklosters slott

Anläggningsbesökare

Besöksräknande kameror registrerar samtliga besökare i slottsparken. Verksamhetsbesöken ingår i anläggningsbesöken.

Verksamhetsbesökare

Omfattar samtliga personer som besöker slottet inklusive museibutiken. Alla registreras manuellt i kassasystemet som vuxen eller under 19 år, samt om de deltar i visning eller program.

Tumba bruksmuseum

Anläggningsbesökare

Samtliga besök till museet, museibutiken, kaféet och restaurangen samt vid konferenser registreras manuellt med en handräknare och summeras i en Excel-fil.

Verksamhetsbesökare

Omfattar samtliga besök på museet, museibutiken och vid konferenser eftersom möteslokalerna är museets utställningslokaler. Besökare registreras manuellt i en Excel-fil. Besökare under 19 år under allmänna öppettider beräknas med hjälp av en schablon, och till beräkningen läggs deltagare i skolbesök från förskola till och med gymnasiet. Deltagare i visningar och program registreras som vuxen eller under 19 år.

5. Uppgifter om ledande befattningshavare enligt 7 kap. 2 § Förordning om årsredovisning och budgetunderlag – utbetalda ersättningar

Ledning	(tkr)	Uppdrag
Maria Jansén varav förmåner	1 165 0	Inga

Insynsråd	(kr)	Uppdrag
Eskil Franck	3 000	Ledamot i styrelsen för Eskfra AB
Anders Högberg	3 000	Inga
Johanna Sandahl	1 500	Ledamot i Naturvårdsverkets insynsråd Ledamot i Strålsäkerhetsmyndighetens insynsråd Ledamot i Internationella miljöinstitutets styrelse (IIIIEE) vid Lunds universitet Ordförande i AB Smålands Taberg Ordförande i Svenska Naturskyddsföreningens Förlag AB
Seher Yilmaz	3 000	Inga

6. Noter

Belopp redovisas i tkr där ej annat anges.

NOT 1. Intäkter av avgifter och andra ersättningar

	2019	2018
Entréavgifter och visningar	5 811	6 029
Arkeologerna	133 412	123 042
Försäljning av varor	4 402	4 088
Avgifter enligt § 4 avgiftsförordningen	5 361	6 437
Tjänsteexport	2 036	3 952
Icke-statliga medel enligt 6 kap. § 1, kapitalförsörjningsförordningen (sponsormedel 318 tkr, bartermedel 79 tkr)	397	3 659
Övrigt	2 702	2 191
Summa	154 121	149 398

Samtliga avgifter tas ut med stöd av bemyndigande i instruktion och regleringsbrev, förutom avgifter enligt 4 § avgiftsförordningen.

Avgifter enligt § 4 avgiftsförordningen avser huvudsakligen avgifter för uthyrning av lokaler (4 334 tkr) samt ersättningar avseende resurs-samordning (777 tkr) med Riksantikvarieämbetet i kvarteret Krubban.

2018 års icke-statliga medel enligt 6 kap. är till största delen hänförlig till skadeståndersättning vid tvisten mellan Svenska numismatiska föreningen och SHM (3 337 tkr).

NOT 2. Intäkter av bidrag

	2019	2018
Statliga	4 699	7 004
Mellanstatliga	350	364
Utomstatliga	8 023	6 344
Summa	13 072	13 712

Bidragsintäkterna är huvudsakligen hänförliga till lönebidrag (1,0 Mkr) FoU-verksamheten (4,0 Mkr) samt Stiftelsen Tumba bruksmuseum (3,4 Mkr).

NOT 3. Finansiella intäkter

	2019	2018
Ränteintäkter från Riksgäldskontoret	240	321
Övriga finansiella intäkter	24	12
Summa	264	333

Finansiella intäkter utgörs i huvudsak av ränteintäkter på räntekonto samt konto för lån till AT i Riksgäldskontoret.

NOT 4. Kostnader för personal

	2019	2018
Löner, exklusive sociala avgifter	-125 172	-114 275
Varav arvoden till ej anställd personal	-313	-357
Sociala avgifter	-60 017	-53 922
Övriga kostnader för personal	-4 473	-3 700
Summa	-189 662	-171 896

Av de totala personalkostnaderna är 76 Mkr hänförliga till Arkeologerna.

NOT 5. Lokalkostnader

	2019	2018
Lokalhyror	-43 656	-42 335
El och uppvärmning	-4 497	-4 142
Reparationer och underhåll	-895	-703
Avsättning lokalhyra	966	-3 157
Övriga lokalkostnader	-5 239	-5 464
Summa	-53 321	-55 801

NOT 5. Lokalkostnader (forts)

Hyresvärd	Lokalhyror	El- och uppvärmning	Reparation och underhåll	Avsättning lokalhyra	Övriga lokalkostnader
Statens fastighetsverk	-20 074	-3 262	-21		
Riksantikvarieämbetet – Svensk museitjänst	-7 556	-30			-13
Newsec (KMK)	-9 497			966	
Fastighets AB Väderholmen (Hägersten)	-1 664				
MMJ fastigheter 17:5 AB (Uppsala)	-640	-129			-41
AB Platzer fastigheter (Mölnadal)	-1 028	-81			-604
Klövern Rivån AB (Lund)	-2 009				
Klövern Ström AB (Linköping)	-1 181	-232			
Övriga leverantörer	-8	-763	-874		-4 581
	-43 656	-4 497	-895	966	-5 239

Övriga kostnader samt fördelade lokalkostnader på Övriga leverantörer utgörs i huvudsak av lokalvård (2,3 Mkr) samt hyra av bodar vid fältarbete (1,8 Mkr) där kostnaderna inte kan kopplas till en specifik hyresvärd.

Utöver ovanstående redovisade kostnader tillkommer lokalkostnader i form av avskrivningar för förbättringsutgifter på annans fastighet (828 tkr). Avsättning lokalhyra avser korrigering av avsättningen för återställande av Kungl. Myntkabinetts lokaler.

NOT 6. Övriga driftskostnader

Av övriga driftskostnader är 36,4 Mkr hänförliga till Arkeologerna och 2,0 Mkr till butikerna.

I museiverksamheten är övriga driftskostnader ca 2 Mkr högre än föregående år vilket förklaras av kostnader i samband med flytt av Kungl. Myntkabinetten. Arkeologerna har minskat driftskostnaderna med ca 2 Mkr jämfört med föregående år vilket förklaras av lägre konsultkostnader i projekten.

NOT 7. Finansiella kostnader

	2019	2018
Räntekostnader lån i Riksgäldskontoret	-	-
Övriga finansiella kostnader	-204	-68
Summa	-204	-68

Övriga finansiella kostnader utgörs av realiserade kursförluster, avgifter för biljetthantering samt dröjsmålsräntekostnader för leverantörsfakturer.

NOT 8. Kapitalförändring enligt resultaträkningen

	2019	2018
Arkeologisk uppdragsverksamhet	4 850	588
Försäljning av varor	718	532
Tjänsteexport, We call them Vikings	-382	767
Bidragsfinansierad verksamhet	-	220
Årets kapitalförändring	5 186	2 108

NOT 9. Immateriella anläggningstillgångar

Balanserade utgifter för utveckling	19-12-31	18-12-31
IB anskaffningsvärde	10 043	10 043
Omklassificering	-	-
Årets anskaffningar	-	-
<i>UB anskaffningsvärde</i>	<i>10 043</i>	<i>10 043</i>
IB ackumulerade avskrivningar	-9 335	-7 289
Omklassificering	-	-
Årets avskrivningar	-525	-2 047
<i>UB ackumulerade avskrivningar</i>	<i>-9 860</i>	<i>-9 336</i>
Bokfört värde	182	707
Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar	19-12-31	18-12-31
IB anskaffningsvärde	6 677	4 594
Årets anskaffning	-	2 083
Årets utrangering	-	-
<i>UB anskaffningsvärde</i>	<i>6 677</i>	<i>6 677</i>
IB ackumulerade avskrivningar	-4 071	-3 512
Årets avskrivningar	-759	-559
Återfört vid utrangering	-	-
<i>UB ackumulerade avskrivningar</i>	<i>-4 830</i>	<i>-4 071</i>
Bokfört värde	1 846	2 606
Pågående nyanläggningar	19-12-31	18-12-31
IB anskaffningsvärde	27	940
Årets anskaffning	-	1 170
Årets aktivering	-27	-2 083
Bokfört värde	-0	27
Summa bokfört värde, immateriella anläggningstillgångar	2 029	3 340

NOT 10. Materiella anläggningstillgångar

Förbättringsutgifter annans fastighet	19-12-31	18-12-31
IB anskaffningsvärde	10 223	10 223
Årets anskaffning	453	-
Årets utrangering	-	-
<i>UB anskaffningsvärde</i>	<i>10 676</i>	<i>10 223</i>
IB ackumulerade avskrivningar	-5 601	-4 748
Årets avskrivningar	-828	-853
Återfört vid utrangering	-	-
<i>UB ackumulerade avskrivningar</i>	<i>-6 430</i>	<i>-5 601</i>
Bokfört värde	4 246	4 622
Maskiner, inventarier, installationer m.m.	19-12-31	18-12-31
IB anskaffningsvärde	85 733	86 953
Årets anskaffningar	33 637	1 109
Årets utrangeringar	-	-2 328
<i>UB anskaffningsvärde</i>	<i>119 370</i>	<i>85 733</i>
IB ackumulerade avskrivningar	-66 391	-63 504
Årets avskrivningar	-5 374	-5 215
Omklassificering	-	-
Återfört vid utrangeringar	-	2 328
<i>UB ackumulerade avskrivningar</i>	<i>-71 765</i>	<i>-66 391</i>
Bokfört värde	47 606	19 342
Pågående nyanläggningar	19-12-31	18-12-31
IB anskaffningsvärde	9 789	1 389
Årets anskaffning	3 705	8 400
Omklassificering	-	-
Årets aktivering	-7 843	-
Bokfört värde	5 650	9 789
Summa bokfört värde, materiella anläggningstillgångar	57 503	33 753

NOT 11. Övriga kortfristiga fordringar

	19-12-31	18-12-31
Rese- och löneförskott	-	1
Deponering av hyra hos Länsstyrelsen	87	87
Övriga kortfristiga fordringar	-	31
Summa	87	119

NOT 12. Periodavgränsningsposter – fordringar

	19-12-31	18-12-31
Förutbetalda hyreskostnader	10 031	11 469
Övriga förutbetalda kostnader	1 081	568
Upplupna bidragsintäkter	6 508	4 804
Övriga upplupna intäkter	45 238	31 549
Summa	62 858	48 391

Övriga upplupna intäkter utgörs till största delen av projektfordringar i Arkeologernas verksamhet.

NOT 13. Avräkning med statsverket

	19-12-31	18-12-31
<i>Anslag i räntebärande flöde</i>		
Ingående balans	-1 240	-2 494
Redovisat mot anslag	177 580	163 761
Anslagsmedel som tillförts räntekontot	-166 092	-162 507
<i>Skuld avseende anslag i räntebärande flöde</i>	10 248	-1 240
<i>Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag</i>		
Ingående balans	452	385
Redovisat mot anslag enligt undantagsregeln	-374	67
<i>Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag</i>	78	452
Summa, avräkning med statsverket	10 326	-788

NOT 14. Myndighetskapital

	Statskapital	Donationskapital	Balanserad kapitalförändring		Kapitalförändring enl. RR	Summa
			Avgiftsbelagd verksamhet	Bidragsfinansierad verksamhet		
Utgående balans 2018	1 765	3 608	-61 056	4 509	2 108	-49 066
Ingående balans 2019	1 765	3 608	-61 056	4 509	2 108	-49 066
Föregående års kapitalförändring	-	-	1 888	220	-2 108	-
Årets kapitalförändring	-	-	-	-	5 186	5 186
<i>Summa årets förändring</i>	-	-	1 888	220	3 078	5 186
Utgående balans 2019	1 765	3 608	-59 168	4 729	5 186	-43 880

Statskapitalet består av objekt som Riksantikvarieämbetet, efter inlösen, tillfört SHM enligt Kulturmiljölagen (1998:950). Bidragsfinansierad verksamhet består av fr.o.m. år 2003 inköpta föremål till samlingarna vilka har finansierats med bidrag. Härtill kommer oförbrukade bidrag som intäktsförts tidigare år och där återbetalningsskyldighet inte föreligger.

NOT 15. Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser

	19-12-31	18-12-31
Ingående avsättning	1 173	1 114
Årets pensionskostnad	183	602
Årets pensionsutbetalningar	-523	-543
Utgående avsättning	833	1 173

Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser avser åtaganden för framtida betalningar av depensioner.

NOT 16. Övriga avsättningar

	19-12-31	18-12-31
<i>Omställningsmedel</i>		
Ingående avsättning	1 637	1 217
Årets förändring	22	420
<i>Utgående avsättning</i>	1 659	1 637
<i>Återställande av lokaler samt kommande hyreskostnader</i>		
Ingående avsättning	4 655	1 896
Årets förändring	-4 155	2 759
<i>Utgående avsättning</i>	500	4 655
Summa utgående övriga avsättningar	2 159	6 292

Återställande av lokaler avser återställande av Kungl. Myntkabinettets lokaler i enlighet med hyresavtal.

NOT 17. Lån i Riksgäldskontoret

	19-12-31	18-12-31
<i>Låneram enl. 20 § lag (1996:1059)</i>	45 000	37 000
Ingående skuld	25 279	22 764
Upptagna lån under året	18 170	10 577
Amorteringar under året	-5 996	-8 062
Utgående skuld	37 453	25 279

NOT 18. Räntekontokredit i Riksgäldskontoret

	19-12-31	18-12-31
<i>Beviljad kreditram</i>	94 530	94 530
Ingående skuld	49 164	41 937
Utgående skuld	68 634	49 164

NOT 19. Övriga kortfristiga skulder

	19-12-31	18-12-31
Personalens källskatt	2 875	2 704
Övrigt	7	15
Utgående skuld	2 883	2 719

NOT 20. Periodavgränsningsposter – skulder

	19-12-31	18-12-31
<i>Upplupna kostnader</i>		
Upplupna löner och arvoden, inkl. sociala avgifter	515	728
Upplupna semesterlöner, inkl. sociala avgifter	10 153	6 480
Övrigt	2 973	2 991
<i>Summa</i>	<i>13 640</i>	<i>10 199</i>
<i>Oförbrukade bidrag</i>		
Bidrag från statliga myndigheter	4 980	1 306
Bidrag från utomstatliga givare	22 117	17 769
<i>Summa</i>	<i>27 097</i>	<i>19 074</i>
<i>Övriga förutbetalda intäkter</i>		
Förutbetalda intäkter i projekt i Arkeologernas verksamhet, statliga	37 267	31 650
Befarade projektunderskott	149	1 350
Övrigt	671	729
<i>Summa</i>	<i>38 087</i>	<i>33 729</i>
Summa	78 824	63 002

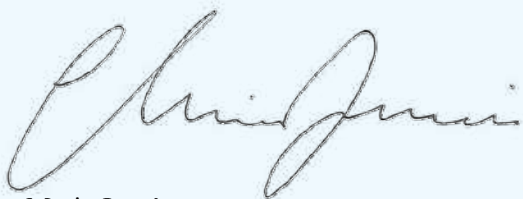
Beräknat ianspråktagande av bidrag från statliga myndigheter

< 31/3 2020	1/4 – 31/12 2020	2021 – 2022	> 2022
1 344	3 635	0	0

Årsredovisningens undertecknande

Jag intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat samt av kostnader, intäkter och myndighetens ekonomiska ställning.

Stockholm den 19 februari 2020

Maria Jansén
Överintendent

Årsredovisning för Statens historiska museer

Statens historiska museer
Box 5428, 114 84 Stockholm
Besöksadress: Storgatan 41

Tel: 08-519 556 00, Fax: 08-519 556 03
Epost: registrator@shm.se
www.shm.se

Framsida: Vardagssalongen, Hallwylska museet. Foto: Jens Mohr
Baksida: Himmelsgloben, Skoklosters slott. Foto: Helena Bonnevier
Insida, fram- och baksida: Barockhallen, Historiska museet.
Foto: Pia Bengtsson Melin

Formgivning: Annica Vellinga/JVD

Arkeologerna | Hallwylska museet | Historiska museet
Kungl. Myntkabinettet | Livrustkammaren
Skoklosters slott | Tumba bruksmuseum

**STATENS
HISTORISKA
MUSEER**